

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

**Τίτλος Εργασίας: <<Ανάλυση των μεταβλητών-
παραγόντων που επηρεάζουν την μετανάστευση
των νέων από την Ελλάδα σήμερα>>.**

Πτυχιακή Εργασία των : Χατζηλάου Μιχαήλ

Σουσούνη Βασίλειου

Προδρομίδα Λεωνίδα

Επιβλέπων: Παπαδόπουλος Δημήτριος

Πάτρα, Σεπτέμβριος 2015

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματεύεται τους λόγους και τις μεταβλητές που επηρεάζουν την επιλογή των νέων να μεταναστεύουν από την Ελλάδα στην σημερινή εποχή. Αρχικά, παρουσιάζεται η μεταναστευτική ιστορία των Ελλήνων, ξεκινώντας από την ελληνική επανάσταση, το οικονομικό έργο του Χαρίλαου Τρικούπη, τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και τα Οικονομικά της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών. Ύστερα, αναλύεται η θέση της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, η ελληνική κρίση χρέους, η είσοδος στον μηχανισμό στήριξης, η υπογραφή των μνημονίων και τα πακέτα μέτρων λιτότητας που οδηγούν στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (2013-2016). Έπειτα, παρουσιάζεται η σημερινή πολιτική και οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα, με τους εγγεγραμμένους ανέργους που όμως, δεν αναζητούν εργασία, τους επιδοτούμενους ανέργους, το Δημόσιο Έλλειμμα και το φαινόμενο του Brain Drain. Εν συνεχεία, παρατίθεται ο σκοπός της παρούσας έρευνας που είναι να εντοπιστούν οι παράγοντες μετανάστευσης των νέων από την Ελλάδα και περιγράφεται ο τρόπος, η διάρκεια διεξαγωγής της έρευνας και ο συνολικός αριθμός των συμμετεχόντων. Αναλύεται η μορφολογία του ερωτηματολογίου και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας, στα οποία η πλειοψηφία των νέων στην Ελλάδα δυσκολεύεται να βρει εργασία εντός συνόρων και έτσι, καταφεύγουν στον δρόμο του ξενιτεμού. Επίσης, παρουσιάζεται άρρηκτη σχέση μεταξύ εργασιακής αστάθειας και ψυχολογικής ανασφάλειας στους νέους. Αναλύονται όλες οι παράμετροι που συνδράμουν στο γιατί οι νέοι επιλέγουν να μεταναστεύσουν από την Ελλάδα και παρατίθεται η σχετική βιβλιογραφία.

Abstract

The present thesis is about the reasons and the variables which influence the young people, aged 18 – 30 to migrate from Greece nowadays. In the beginning, the history of Greek migration is presented, from the Greek rebellion, Trikoupis' financial contribution, the Second World War and the finances during the dictatorship of the Colonels. Afterwards, the position of Greece in Eurozone is analyzed as well as the Greek debt crisis, Greece's entrance in the European Stability Mechanism, signing of the Memorandum and the packages of austerity measures which lead to the Midterm Fiscal Strategy Framework (2013-2016). Then, the today's political and financial situation in Greece is depicted, with registered unemployed without seeking employment, unemployed getting subsidies, the Fiscal Deficit and the phenomenon of Brain Drain. After that, the purpose of the present survey is given, which is to detect the factors related to why the young people, aged 18-40, choose to migrate from Greece and the total number of participants is described as well as the way and the duration of the survey under conduct. The structure of the questionnaire is analyzed and the results of the survey are presented, in which the majority of Greek young people face difficulties in finding employment in Greece and thus, they resort to migrating abroad. Furthermore, young people seem to feel a strong connection between work instability and psychological insecurity. All the parameters which contribute to why the young Greeks choose to migrate from Greece are analyzed and the related references are given below.

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον Επιβλέπων Καθηγητή μας κύριο Παπαδόπουλο Δημήτριο για την βοήθεια και καθοδήγηση σε όλη την πορεία αυτής της έρευνας.

Τέλος θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τις οικογένειες για την διαχρονική στήριξη των προσπαθειών και στόχων μας.

Περιεχόμενα

1.Εισαγωγή	σελ. 8
1.1 Η μεταναστευτική ιστορία των Ελλήνων	σελ. 9
1.2 Η Ελλάδα ως μέλος της Ευρώπης και της μεταναστευτικής πολιτικής της	σελ. 10
2. Η Οικονομική πορεία του Ελληνικού Κράτους	σελ. 12
2.1 Ιστορική ανάδρομη	σελ. 12
2.1.1 Τα Οικονομικά του Αγώνα της Ανεξαρτησίας (Επανάσταση 1821-1832)	σελ. 12
2.1.2 Τα Οικονομικά του Νέου Ελληνικού Κράτους	σελ. 14
2.1.3 Η οικονομία επί βασιλείας του Όθωνα (1832-1862)	σελ. 14
2.1.4 Το οικονομικό έργο του Χαρίλαου Τρικούπη (1880-1893)	σελ. 15
2.1.5 Διεθνής οικονομικός έλεγχος (1893-1912)	σελ. 16
2.1.6 Τα Οικονομικά των Βαλκανικών Πολέμων (1912-1922)	σελ. 16
2.1.7 Η οικονομία την περίοδο 1923-1940	σελ. 16
2.1.8 Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και Εμφύλιος Πόλεμος (1940-1949)	σελ. 17
2.1.9. Η μεταπολεμική περίοδος (1950-1967)	σελ. 18
2.1.10 Τα Οικονομικά της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών (1967-1974)	σελ. 19
2.1.11 Από την πτώση της Δικτατορίας στην Ευρώπη και την Ευρωζώνη (1974-2001)	σελ. 19
2.1.12 Η ελληνική κρίση χρέους: από τις προϋποθέσεις ένταξης στην ΟΝΕ έως και το πρώτο μνημόνιο	σελ. 20
2.1.13 Η αίτηση για είσοδο στον «μηχανισμό	

στήριξης» και η υπογραφή του μνημονίου	σελ. 22
2.1.14 Πρώτο και δεύτερο πακέτο μέτρων λιτότητας	σελ. 22
2.1.15 Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015	σελ. 24
2.1.16 Πακέτο μέτρων λιτότητας του Μεσοπρόθεσμου	σελ. 25
2.1.17 Τα νέα μέτρα λιτότητας και η αρχή της δυσπιστίας των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης	σελ. 27
2.1.18 Η πορεία προς το δεύτερο Μνημόνιο (μέρος β)	σελ. 28
2.1.19 Η νέα κυβέρνηση συνεργασίας	σελ. 30
2.1.20 Τα μέτρα της κυβέρνησης συνεργασίας Παπαδήμου	σελ. 31
2.1.21 Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (2013-2016)	σελ. 32
2.1.22 Η κυβέρνηση Σύριζα (Φλεβάρης 2015- Αύγουστος 2015)	σελ. 33
2.2 Το πολιτικό και οικονομικό σκηνικό της Ελλάδας του σήμερα	σελ. 36
2.2.1 Οι εγγεγραμμένοι άνεργοι που δεν αναζητούν εργασία	σελ. 38
2.2.2 Επιδοτούμενοι άνεργοι	σελ. 39
2.3 Η οικονομική Κρίση και οι έννοιες της	σελ. 40
2.3.1 Δημόσιο Έλλειμμα	σελ. 40
2.4 Το φαινόμενο του Brain Drain Ή Human capital flight.	σελ. 41
3. Έρευνα	σελ. 44
3.1 Η έρευνα	σελ. 44
3.1.1 Ο στόχος-σκοπός της έρευνας	σελ. 44
3.1.2 Περιγραφή της έρευνας	σελ. 45
3.1.3 Το ερωτηματολόγιο	σελ. 45
3.2 Παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων	σελ. 46
3.2.1 Τα αποτελέσματα	σελ. 46

3.2.2 Σχολιασμός των αποτελεσμάτων	σελ. 91
4. Συμπεράσματα	σελ. 106
5. Βιβλιογραφία	σελ. 108
Παράρτημα	σελ. 110

1. Εισαγωγή

Η Ελλάδα είναι μία χώρα που ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και στην ευρωζώνη. Είναι ένα κράτος, το οποίο ανήκει σε μια οικονομική αλλά και νομισματική Ένωση και επηρεάζεται άμεσα από αυτές.

Η Ελληνική οικονομία και κοινωνία στην σύγχρονη ιστορία της, από το τέλος δηλαδή του Β Παγκοσμίου πολέμου έως και σήμερα έχει αντιμετωπίσει πολλές δυσκολίες τόσο σε οικονομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο. Από εμφύλιο πόλεμο, δικτατορία έως και ένα διαχρονικά κατευθυνόμενο δημοκρατικό σύστημα, το οποίο δανειζόταν επί δεκαετίες και υπερχρέωνε το ελληνικό νοικοκυριό, θα λέγαμε ότι ο ελληνικός λαός έχει συνηθίσει στις κακουχίες, στο ασταθές πολιτικό κλίμα και την φτώχεια.

Από τα προαναφερθέντα, σε συνάρτηση με την διαχρονική ανεργία που μαστίζει την ελληνική επικράτεια, συνάγεται η δημιουργία ενός διαχρονικού φαινομένου, αυτού της μετανάστευσης. Η ιστορία μας έχει διδάξει ότι η έννοια της μετανάστευσης είναι οικεία για τον Έλληνα αλλά και για την ελληνική οικογένεια. Κάθε μεταναστευτικό κύμα που δημιουργήθηκε στην σύγχρονη ελληνική ιστορία είχε και τους αντίστοιχους λόγους και μεταβλητές. Το εμπόλεμο κλίμα της εποχής και η μετέπειτα βαθιά ύφεση δημιούργησαν ένα τεράστιο κύμα ελλήνων μεταναστών διασκορπίζοντάς τους σε ολόκληρο τον κόσμο.

Ο Έλληνας μετανάστης του σήμερα όμως, διαφέρει από τον μετανάστη που περιγράψαμε παραπάνω. Στην Ελλάδα της Ενωμένης Ευρώπης και του Ευρώ δεν υφίσταται πόλεμος ούτε βαθιά μεταπολεμική ύφεση. Οι μεταβλητές έχουν αλλάξει, έχουν εκσυγχρονιστεί. Μεταβλητές, όπως η παγκοσμιοποίηση μέσω της ενιαίας παγκόσμιας αγοράς εργασίας, το ανώτερο βιοτικό επίπεδο, η επίδραση της τεχνολογίας στην ζωή μας και η ταχύτητα διάδοσης της πληροφορίας είναι μερικά από τα σύγχρονα χαρακτηριστικά της κοινωνίας που δεν υπήρχαν παλαιότερα.

Ο σκοπός της έρευνάς μας ήταν σαφής, να ερευνήσουμε τους λόγους και τις μεταβλητές, για τους οποίους ο Έλληνας νέος επιλέγει τον δρόμο της μετανάστευσης. Για τον λόγο αυτόν, θεωρήσαμε σωστό να δημιουργήσουμε ένα ερωτηματολόγιο, στο οποίο ο ερωτηθείς να καλούνταν να απαντήσει σε ερωτήματα αμιγώς επίκαιρα με θέμα την πολιτική επικαιρότητα, το πόσο επηρεάζεται από την πολιτική αστάθεια. Ερωτήθηκαν για την ανεργία και τον αντίκτυπο που έχει ως προς την απόφασή τους ή όχι να μεταναστεύσουν, καθώς επίσης και για κοινωνικά ζητήματα, όπως το βιοτικό επίπεδο και ο οικογενειακός ιστός. Δόθηκε μεγάλη έμφαση στην προσωπικότητα του κάθε ερωτηθέντα, ως προς τους σκοπούς και στόχους του, σε τι αποσκοπεί από την χώρα σταθμό που έχει ή θα επιλέξει, τι συναισθήματα του αποπνέει το ελληνικό κράτος, ο οικογενειακός του περίγυρος και τέλος, η ίδια η κοινωνία.

Μέσω της έρευνας αυτής, θα καταφέρουμε να σφυγμομετρήσουμε την ελληνική κοινωνία, οικονομία αλλά και πολιτική. Η έρευνά μας αυτή θα

συμβάλλει στην διερεύνηση και κατανόηση των λόγων – μεταβλητών που ωθούν τους νέους στην μετανάστευση.

Η εργασία μας χωρίζεται σε δύο μεγάλα μέρη. Λόγω του ότι είναι μια ερευνητική εργασία, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση όχι μόνο στην έρευνα αυτή κάθε αυτή, αλλά και στους λόγους που έγιναν αφορμή για την δημιουργία της.

Έτσι λοιπόν, στο πρώτο μέρος της, Κεφάλαια 1 και 2, αναφέρονται ιστορικά στοιχεία τόσο για τον Έλληνα μετανάστη της σύγχρονης ιστορίας όσο και για την οικονομική πορεία του Ελληνικού Έθνους από το τέλος της Τουρκοκρατίας έως και σήμερα. Με τον τρόπο αυτό, θέλουμε να δώσουμε έμφαση στο ότι το συναίσθημα φυγής από την χώρα δεν είναι κάτι επίκαιρα, αλλά είναι ένα μακροχρόνιο φαινόμενο που πυροδοτήθηκε από την πολιτικό-οικονομική αστάθεια και διαχρονική ανεργία. Έπειτα, αναφέρεται στο φαινόμενο του Brain Drain ή αλλιώς Human Capital Flight και τις επιδράσεις του τόσο στην οικονομία όσο και την κοινωνία.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, Κεφάλαιο 3, χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της άντλησης πληροφοριών μέσω ερωτηματολογίου. Πιο συγκεκριμένα, στο Τρίτο κεφάλαιο, αναφέρεται ο στόχος και σκοπός της έρευνας μας. Εν συνεχεία, αναλύεται ο τρόπος διενέργειάς της, ο αριθμός των συμμετεχόντων και ο λόγος που επιλέχθηκε να διαμοιραστεί ηλεκτρονικά (e-ερωτηματολόγιο). Μετά, ακολουθεί η ανάλυση της δομής του ερωτηματολογίου και τέλος, παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα, για των οποίων την απεικόνιση χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό πρόγραμμα της Microsoft, Excel καθώς επίσης και το πρόγραμμα ανάλυσης δεδομένων και απαντήσεων της Google, GoogleDrive.

Στο τέλος της έρευνάς μας, αναφέρονται αναλυτικά τα συμπεράσματά της, η βιβλιογραφία και οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν για την άντληση πληροφοριών καθώς επίσης παράσχεται και το δείγμα του ερωτηματολογίου, που χρησιμοποιήθηκε για την αποπεράτωση της έρευνας αυτής.

1.1 Η μεταναστευτική ιστορία των Ελλήνων

Οι Έλληνες ως μια τόσο μακραίωνη ιστορικά φυλή, δεν θα μπορούσε να μην έχει βιώσει τον ξενιτεμό και την μετανάστευση κατά τους αιώνες. Οι μεγαλύτερες μεταναστευτικοί περίοδοι των Ελλήνων είναι κυρίως κατά την διάρκεια τετρακόσιων ετών Τουρκοκρατίας, κατά την περίοδο του Πρώτου και Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου αλλά και στο σύγχρονο τέλος του εικοστού και εικοστού πρώτου αιώνα.

Ας αναφερθούμε αριθμητικά σε αυτή την ιστορική μετανάστευση. Μετά κυρίως τον Πρώτο και Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο, μεγάλο ήταν το ποσοστό των Ελλήνων το οποίο κατέφυγε να αναζητήσει την τύχη του στο εξωτερικό, όχι μόνο σε χώρες προσκείμενες στην Ευρωπαϊκή Ήπειρο αλλά και σε Υπερατλαντικές όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς, η Λατινική Αμερική αλλά και η Αυστραλία.

Πιο συγκεκριμένα την πλειοψηφία του Ελλήνων μεταναστών την κατέχουν οι ΗΠΑ με 61% (1.213.807 απογρ. 2000) , το 23% η Ευρώπη με κύριες χώρες την Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ρωσία, και τέλος η Αυστραλία με 13% (370,000 υπολ, 2006). (Wikipedia, Έλληνες)

Αξίζει να σημειωθεί πως ο απόδημος ελληνισμός μπορεί να βρεθεί σε κάθε γωνιά του πλανήτη, από το Ουζμπεκιστάν ως το Ζαΐρ , και από την Χιλή ως τις Μπαχάμες και την Νέα Ζηλανδία.

1.2 Η Ελλάδα ως μέλος της Ευρώπης και της μεταναστευτικής πολιτικής της.

Η επίσημη ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή ένωση έγινε την 1 Ιανουαρίου 1981. Οι σκοποί της ένταξης της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή ένωση ήταν αρκετοί αλλά "προβλέψιμοι". Ένας εξ αυτών ήταν η οικονομική ενίσχυση της Ελλάδας μέσω κεφαλαιακών εισροών από τα άλλα κράτη - μέλη ή ξένες επιχειρήσεις. Ακόμη μετά την εισβολή στην Κύπρο, το Ελληνικό κράτος αναζητούσε την συνοριακή της ακεραιότητα κάτι που η Ευρωπαϊκή Ένωση θα της προσέφερε.

Σημαντικός παράγοντας ήταν η έλλειψη εθνικής ασφάλειας μετά την εισβολή των Τούρκων στην Κύπρο το 1974. Με την ένταξη της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή ένωση, η χώρα θα ήταν στρατιωτικά δυνατότερη και με συμμάχους όπως η Γερμανία και η Γαλλία δύσκολα η Τουρκία θα αποτελούσε μόνιμη στρατιωτική απειλή. Επίσης μέσω της ένταξης της Ελλάδας στην ευρωπαϊκή ένωση θα γινόταν και ο στρατιωτικός και όχι μόνο απογαλακτισμός της Ελλάδας από τις ΗΠΑ.

Ακόμη η ανάγκη για πολιτική σταθερότητα ήταν τέτοια που ένα κρατικό σύνολο σαν την Ευρώπη και με πρωτομάστορες όπως ο Ντε Γκωλ, απέπνεε σιγουριά στους πολίτες άλλα και στην μελλοντική επιχειρηματική δραστηριότητα.

Υπογραμμίζεται αυτός ο ψυχολογικός παράγοντας διότι η Ελλάδα προσπαθούσε να βρει τα Δημοκρατικά βήματα της μετά την Χούντα μέσω του Κωνσταντίνου Καραμανλή και της Κυβέρνησης Εθνικής Εθνότητας.

Η Ελλάδα ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει το δικαίωμα της Ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής των Ελλήνων πολιτών της σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επίσης ο οποιοσδήποτε ευρωπαίος πολίτης φέρει την Ευρωπαϊκή ιθαγένεια δηλαδή το δικαίωμα την μόνιμης διαμονής και εργασίας εντός των Ελληνικών συνόρων.

2. Η Οικονομική πορεία του Ελληνικού Κράτους

2.1 Ιστορική ανάδρομη

2.1.1 Τα Οικονομικά του Αγώνα της Ανεξαρτησίας (Επανάσταση 1821-1832)

Κατά την διάρκεια της επανάστασης, τα οικονομικά της νεοσύστατης Ελλάδας ήταν δύσκολα. Γι' αυτό, στις 12 Απριλίου του 1823, στη Β' Εθνοσυνέλευση στο Άστρος Κυνουρίας, αποφασίστηκε η σύναψη εξωτερικού δανείου, προκειμένου να αλλάξει καταλυτικά η δομή και οι δυνατότητες της νεοσύστατης Ελλάδας.

Κατά την διάρκεια της Β' Εθνοσυνέλευσης στο Άστρος⁴, αναθεωρήθηκε το σύνταγμα και διατυπώθηκε η άποψη ότι το ταμείο του επαναστατημένου ελληνικού Έθνους δεν είχε αρκετούς οικονομικούς πόρους. Συγκεκριμένα, επιβλήθηκαν τελωνειακοί δασμοί, εσωτερικός δανεισμός, εισφορές πολυπληθών φιλελλήνων καθώς και ντόπιων, όμως τα έξοδα παρέμεναν σταθερά. Καταγράφηκαν έξοδα των 38 εκατ. Σε γρόσια και τα έσοδα ανέρχονταν σε 12 εκατ. γρόσια. Αυτός ήταν ο κυριότερος λόγος που ο δανεισμός από το εξωτερικό κρίθηκε η μοναδική πιθανή λύση. Γι' αυτό, στις 2 Ιουνίου 1823, το Εκτελεστικό εξουσιοδότησε τους Ιωάννη Ορλάνδο, Ανδρέα Ζαΐμη και Ανδρέα Λουριώτη να ταξιδέψουν στο Λονδίνο προκειμένου να συνάψουν δάνειο 4.000.000 ισπανικών ταλίων.

Λίγους μήνες αργότερα (26 Ιανουαρίου 1824), αξιωματούχοι του ελληνικού κράτους κατέφτασαν στο Λονδίνο, όπου και εγκρίθηκε ένα δάνειο⁵ 800.000 λιρών με τον οίκο Λόφναν (9 Φεβρουαρίου 1824. Το δάνειο που συνάφθηκε, είχε τόκο 5%, προμήθεια 3%, ασφάλιστρα 1,5% και περίοδο αποπληρωμής 36 χρόνια. Αποκλειστική εγγύηση για να δοθεί το δάνειο ήταν η υποθήκευση της δημόσιας περιουσίας από την ελληνική πλευρά, δηλαδή η υποθήκευση και πιθανή εκποίηση των δημόσιων κτημάτων καθώς και όλων των δημόσιων εσόδων. Έχοντας συνυπολογιστεί όλες οι παραπάνω παράμετροι, το δάνειο γρήγορα μειώθηκε στις 472.000 λίρες. Έπειτα, αφαιρέθηκαν προμήθειες,

χρεολύσια και αφαιρέθηκε επίσης μια προκαταβολή τόκων 98.000 λιρών των δύο προηγούμενων ετών.

Έν τέλει, μόνο 298.000 λίρες έφτασαν στην Ελλάδα ενώ την ίδια στιγμή, η κυβέρνηση Κουντουριώτη είχε καταπιαστεί με εμφύλιες διαμάχες. Γρήγορα, διαπιστώθηκε ότι η Ελλάδα δεν μπορούσε να αποπληρώσει το δάνειο και γι' αυτό, λίγο αργότερα (31 Ιουλίου του 1824), το Βουλευτικό αποφάσισε να συνάψει μια δεύτερη συμφωνία ενός νέου δανείου. Το νέο δάνειο που εγκρίθηκε, ήταν ονομαστικής αξίας 2.000.000 λιρών και όπως και στο πρώτο δάνειο, το συνολικό ποσό που τελικά εκταμιεύτηκε και δόθηκε ήταν εμφανώς μειωμένο στις 816.000 λίρες, μιας και το δάνειο είχε προσδιοριστεί στο 55% του ονομαστικού (1.100.000) και από αυτό είχαν αφαιρεθεί και παρακρατηθεί 284.000 λίρες για προκαταβολή τόκων δύο ετών, χρεολύσια, προμήθεια καθώς και άλλα έξοδα. Διαχειριστές του δεύτερου δανείου ήταν Άγγλοι τραπεζίτες. Αυτοί αποφάσισαν να αφαιρέσουν 212.000 λίρες για την αναχρηματοδότηση του πρώτου δανείου, 77.000 λίρες προκειμένου να αγοραστούν όπλα και πυροβόλα, 160.000 λίρες για την παραγγελία 6 ατμοκίνητων πλοίων και 155.000 λίρες προκειμένου να ναυπηγηθούν δύο φρεγάτες στην Νέα Υόρκη.

Οι αποφάσεις και οι επενδύσεις των Άγγλων τραπεζιτών είχαν ως αποτέλεσμα να λάβει μόνο το ποσό των 232.558 στερλινών η Ελλάδα, ποσό πολύ μικρότερο του πρώτου δανείου. Τα δύο αυτά δάνεια, αποδείχθηκε πως μόνο σωτήρια για την ελληνική οικονομία και ανάπτυξη δεν ήταν, καθώς όχι μόνο δεν βοήθησαν στην στήριξη του Ελληνικού Έθνους, αλλά αντιθέτως, έθεσαν τη χώρα σε εξάρτηση από τις «Μεγάλες Δυνάμεις», εξάρτηση που συνεχίζεται έως τις μέρες μας.

Η χρηματοδότηση της ελληνικής επανάστασης έγινε από τις τρεις συγκεκριμένες περιοχές, τις Σπέτσες, τα Ψαρά και την Ύδρα, από Έλληνες ομογενείς του εξωτερικού και φυσικά από τους ντόπιους Έλληνες που βρίσκονταν στην καρδιά του επαναστατικού αγώνα. Μια ακόμη πηγή χρηματοδότησης για τον ελληνικό αγώνα ήταν τα λάφυρα⁶ από τις επιδρομές και τις μάχες. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης, καταναλώθηκε ο πλούτος και οι οικονομικές δομές προκειμένου να αντέξει το ελληνικό έθνος τις κακουχίες και την συνεχή μάχη για ελευθερία.

2.1.2 Τα Οικονομικά του Νέου Ελληνικού Κράτους

Το 1827, η Συνθήκη του Λονδίνου⁷ αναγνώρισε το Ελληνικό κράτος ως αυτοτελές με το όνομα «Βασίλειον της Ελλάδος». Η Συνθήκη του Λονδίνου αναγνώριζε ότι οι Κυκλάδες, η Πελοπόννησος και μέρος της Στερεάς Ελλάδας αποτελούσαν το αυτοτελές Ελληνικό κράτος. Τα δυο πρώτα δάνεια που συνάφθηκαν ήταν κατά την διάρκεια των ετών 1824-1826 από Αγγλικές τράπεζες σε χρυσές λίρες. Το 1826⁸, η κυβέρνηση κήρυξε την πρώτη χρεοκοπία.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας⁹, ο πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδος, εστίασε το ενδιαφέρον του στην ίδρυση και θεσμοθέτηση νόμων, κανόνων και πλαισίων σε επίπεδο νομικό, οικονομικό, κοινωνικό και εν γένει, διοικητικό. Επί εποχής του, ιδρύθηκε Νομισματοκοπείο στην Αίγινα και καθιερώθηκε ο φοίνικας ως εθνικό νόμισμα, αντικαθιστώντας το Τουρκικό γρόσι.

Ο Καποδίστριας επιχείρησε να τονώσει το εμπόριο, παραχωρώντας δάνεια στους κατοίκους νησιών προκειμένου να αγοράσουν. Ίδρυσε το εμποροδικείο της Ερμούπολης και συνετέλεσε στην έκδοση κωδίκων δικονομίας και δημοσιονομίας. Επέδειξε ιδιαίτερη προσοχή στην γεωργία και την κτηνοτροφία, πηγές ζωτικής σημασίας για το ελληνικό έθνος. Ίδρυσε την Γεωργική Σχολή της Τίρυνθας και ο ίδιος προσωπικά αποπειράθηκε να εισάγει την πατάτα στο ελληνικό κράτος. Ενίσχυσε την ελληνική οικονομία ιδρύοντας την Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα το 1828.

2.1.3 Η οικονομία επί βασιλείας του Όθωνα (1832-1862)

Την χρονική περίοδο εκείνη, η οικονομία της Ελλάδας στηριζόταν κυρίως στο εμπόριο, την γεωργία και την κτηνοτροφία. Ο δευτερογενής τομέας ήταν σχεδόν ανύπαρκτος στην ελληνική οικονομία. Ο κυριότερος λόγος που η ελληνική οικονομία δεν ανελισσόταν ήταν η απουσία διπλωματικών σχέσεων με άλλες ισχυρές ευρωπαϊκές χώρες καθώς και η εσωτερική οικονομική αστάθεια εντός Ελληνικού κράτους.

Στις 25 Ιανουαρίου 1833, ο βασιλιάς της Ελλάδας, Όθωνας καταφτάνει στο Ναύπλιο. Με βασιλικό διάταγμα, αντικαθιστά τον Φοίνικα με τη δραχμή. Αυτή η

νέα νομισματική μονάδα υποδιαιρείται σε 100 λεπτά. Κατά την διάρκεια της βασιλείας του Όθωνος, συνάφθηκε δάνειο¹⁰ 60.000.000 γαλλικών φράγκων με εγγυήτριες τις Αγγλία, Γαλλία και Ρωσία. Στο τέλος του 1859, η Ελλάδα έφτασε στο σημείο να χρωστάει υπερτριπλάσια χρηματικά μεγέθη των όσων αρχικά είχε λάβει και βοηθηθεί από το δάνειο. Όταν οι εγγυήτριες δυνάμεις για πολιτικούς λόγους ζήτησαν άμεση καταβολή των τοκοχρεολυσίων, Ο Όθωνας αναγκάστηκε να λάβει αντιλαϊκά μέτρα, σταματώντας όλα τα εθνικά έργα, αναστέλλοντας την καταβολή μισθών και απολύοντας πολλούς εργαζόμενους. Έτσι, το 1843, επήλθε η δεύτερη χρεοκοπία.

Το 1857, οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις (η Αγγλία, η Γαλλία και η Ρωσία) αποφάσισαν και όρισαν μια επιτροπή για να συμβουλευσει το Ελληνικό κράτος περί πιθανών μέτρων που θα μπορούσαν να ληφθούν για να αποπληρωθεί μέρος του δανείου που είχε πάρει η Ελλάδα το 1833. Η επιτροπή αποφάσισε ότι η Ελλάδα μπορούσε να αποπληρώσει τουλάχιστον 900.000 γαλλικά φράγκα το έτος. Η ελληνική πλευρά πλήρωσε το 1860 και μετά χρεοκόπησε για τρίτη φορά.

2.1.4 Το οικονομικό έργο του Χαρίλαου Τρικούπη (1880-1893)

Ο Χαρίλαος Τρικούπης¹¹ κυβέρνησε κατά διαστήματα μεταξύ 1880 έως 1893. Ένα έτος μετά την έναρξη σχηματισμού της κυβέρνησής του, εντάχθηκε η Θεσσαλία στο Ελληνικό κράτος. Επί εποχής του, έγινε μια πλειάδα αξιοσημείωτων ιστορικών γεγονότων. Μείωσε τους βουλευτές σε 150 προκειμένου να μειωθούν αρκετά ο κρατικές δαπάνες και να ενισχυθεί ο εθνικός προϋπολογισμός. Αποξηράνθηκε η λίμνη Κωπαΐδας, έγινε η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου, κατασκευάστηκε μεγάλο μέρος του οδικού και του σιδηροδρομικού δικτύου, ιδρύθηκαν τεχνικές σχολές. Όλες αυτές οι πολιτικές χρηματοδοτήθηκαν με ξένα δάνεια που έλαβε η κυβέρνηση Τρικούπη.

Το 1893 ο Χαρίλαος Τρικούπης κήρυξε πτώχευση λόγω της άσχημης οικονομικής κατάστασης, λέγοντας «δυστυχώς επτωχεύσαμεν»¹². Επήλθε ολοκληρωτική καθίζηση της δραχμής καθώς και της ελληνικής οικονομίας. Αυτός ήταν ο λόγος που ο Τρικούπης έχασε στις εκλογές το 1895 και σταμάτησε να πολιτεύεται. Ένα χρόνο αργότερα, το 1896, πέθανε στην Γαλλία.

2.1.5 Διεθνής οικονομικός έλεγχος (1893-1912)

Λίγο μετά το θάνατο του Χαριλάου Τρικούπη, ο Δηληγιάννης κήρυξε τον Ελληνοτουρκικό πόλεμο το 1897. Στο τέλος αυτού του πολέμου, η Ελλάδα βρέθηκε βαρύτερα ηττημένη και εξαθλιωμένη, αναγκαζόμενη να καταβάλλει πολεμική αποζημίωση και υφιστάμενη Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο. Ο ΔΟΕ επέβαλε την επί τόπου είσπραξη από τα κέρδη του ελληνικού μονοπωλίου σε πετρέλαιο, σπίρτα και τραπουλόχαρτα. Η συνολική δανειοδότηση της Ελλάδος ανήλθε σε 770 εκ. γαλλικά φράγκα, εκ των οποίων η Ελλάδα έλαβε τα 464.100.000 στα ταμεία της. Τα υπόλοιπα παρακρατήθηκαν ως διάφορα έξοδα.

2.1.6 Τα Οικονομικά των Βαλκανικών Πολέμων (1912-1922)

Κατά την διάρκεια του πρώτου και δεύτερου Βαλκανικού πολέμου, επί πρωθυπουργίας Ελευθερίου Βενιζέλου, ενσωματώθηκαν στο Ελληνικό κράτος η Θράκη, η Μακεδονία και η Ήπειρος. Αυτή η ενσωμάτωση επιτεύχθηκε με την βοήθεια της Αντάντ αλλά και τεσσάρων δανείων¹⁴ που προήλθαν από το εξωτερικό συνολικής αξίας 521 εκ. γαλλικών φράγκων. Μέρος των χρημάτων αυτού του δανείου χρησιμοποιήθηκε για την αποπληρωμή προηγούμενων δανείων. Η μεγάλη αυτή δανειοδότηση της Ελλάδας αύξησε το συνολικό της χρέος και παράλληλα με την Μικρασιατική Καταστροφή (1919-1922), έφερε ξανά την Ελληνική οικονομία σε μια ακόμα περίοδο εξαθλίωσης.

2.1.7 Η οικονομία την περίοδο 1923-1940

Από το 1924 μέχρι το 1928, υπήρχε πολιτική αναταραχή την ελληνική κοινωνία. Το Κόμμα των Φιλελευθέρων επέστρεψε και κέρδισε τις εκλογές του 1928, με τον Ελευθέριο Βενιζέλο¹⁵ ως πολιτικό εμπνευστή του κόμματος, παίρνοντας τις 228 από 250 έδρες της Βουλής. Την περιοχή εκείνη ιδρύθηκαν βιομηχανίες, βιοτεχνίες και μεγάλα δημόσια έργα ενώ το εμπόριο αναπτύχθηκε χάρη στον μεγάλο αριθμό Μικρασιατών προσφύγων.

Το Ελληνικό κράτος με τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών έλαβε μέτρα προκειμένου να προστατέψει και να αποκαταστήσει τους πρόσφυγες όσο το δυνατόν περισσότερο. Η οικονομία και η κοινωνία αιμορραγούσαν μέρα με τη μέρα εξαιτίας της δυσβάσταχτης φορολογίας και των δανείων κυρίως από την Μεγάλη Βρετανία και τις ΗΠΑ. Αυτή η κατάσταση είχε ως αποτέλεσμα την κατάρρευση του τραπεζικού συστήματος και την ραγδαία αύξηση της ανεργίας κατά την διάρκεια της διεθνούς οικονομικής κρίσης του 1929. Η ελληνική οικονομία ήταν εξαρτημένη από τα ξένα κεφάλαια και ευάλωτη σε πολιτικούς και οικονομικούς κλυδωνισμούς. Η δραχμή υποτιμήθηκε για ακόμα μια φορά, τα φορολογικά μέτρα αφαιμάζαν την ήδη εξαθλιωμένη αγορά και οι εξαγωγές παρουσίασαν συνεχή πτώση. Αυτές οι πολιτικές είχαν ως αποτέλεσμα πολιτική αστάθεια, καθώς το 1932 κηρύχθηκε η τέταρτη πτώχευση¹⁶, και σύσταση στρατιωτικών κινημάτων. Το 1936, εδραιώθηκε η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά¹⁶ μέχρι την κατάκτηση του Ελληνικού έθνους από τη Γερμανία του ναζισμού. Αξίζει να σημειωθεί πως λόγω των κοινωνικών αναταραχών, το 1937 ιδρύθηκε το ΙΚΑ¹⁸ προκειμένου να επανέλθει η κοινωνική ισότητα.

2.1.8 Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και Εμφύλιος Πόλεμος (1940-1949)

Κατά την διάρκεια του Β' Παγκόσμιου Πολέμου, η Ελλάδα εντάχθηκε στην συμμαχία¹⁹ των δανειστών της (Συμμάχων) και έπειτα, κατακτήθηκε από τη Γερμανία του Χίτλερ. Λόγω υπερεκμετάλλευσης των πόρων της, η Ελλάδα ήρθε αντιμέτωπη με την πείνα, την οικονομική εξόντωση και τις πανδημίες. Η ναζιστική Γερμανία κατέστρεψε γέφυρες, μεγάλα έργα και κτίρια. Οι ελληνικές εμπορικές συναλλαγές είχαν ευτελιστεί αφού η δραχμή είχε χάσει κάθε αξία.

Μετά το τέλος της κατοχής και την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1944), η Ελλάδα που βρισκόταν στο στρατόπεδο των νικητών Συμμάχων αντί να επωφεληθεί διεκδικώντας στρατιωτικές αποζημιώσεις με σκοπό την ανάπτυξη στο εσωτερικό της, άρχισε εμφύλιο πόλεμο. Αν και η Ελλάδα συμμετείχε στο σχέδιο Μάρσαλ²⁰, δεν επωφελήθηκε ενεργά από τα κονδύλια εξαιτίας του εμφυλίου. Ο εμφύλιος πόλεμος σταμάτησε επίσημα με την Συμφωνία της Βάρκιζας το 1944. Ωστόσο, ο εθνικός αυτός διχασμός άφησε σημάδια και πληγές στην ελληνική κοινωνία για πολλά χρόνια ακόμα. Με δυο λόγια, τόσο ο καπιταλισμός όσο και ο

κομμουνισμός ήταν δυο οικονομικά μοντέλα που δεν μπορούσαν να φέρουν καμία ανάπτυξη στην εξαθλιωμένη οικονομία και φτωχή κοινωνία της Ελλάδας.

2.1.9 Η μεταπολεμική περίοδος (1950-1967)

Η μεταπολεμική περίοδος (1950-1967)

Στην μεταπολεμική περίοδο, εκρίθη αναγκαίο να αποκατασταθούν οι υλικές ζημιές στην χώρα προκειμένου να βελτιωθεί το βιοτικό επίπεδο για τον Έλληνα. Από το 1944 έως το 1953, έλαβαν χώρα οκτώ υποτιμήσεις της δραχμής σε συνολικά 18 κυβερνήσεις. Οι αριθμοί δείχνουν τον ελληνικό ιστορικό παράλογο²¹. Ο Σπύρος Μαρκεζίνης²¹ ως υπουργός υποτίμησε την δραχμή κατά 100% και πήρε μέτρα που συνέδραμαν θετικά στην ελπιδοφόρα οικονομική ανάπτυξη. Έως το 1955, η Ελλάδα είχε συνάψει τρία εξωτερικά δάνεια, συνολικού χρηματικού ποσού 145 εκ. δολαρίων. Το 1952 ψηφίστηκε νέο σύνταγμα, αλλά δεν βοήθησε ουσιαστικά τις εμπορικές συναλλαγές. Το δημόσιο χρέος, μέχρι το 1962 ήταν υπερτριπλάσιο του μεταπολεμικού.

Επί κυβερνήσεως Κωνσταντίνου Καραμανλή²³, η ελληνική κοινωνία και οικονομία έγιναν μάρτυρες μιας ραγδαίας ανάπτυξης σε όλους τους τομείς. Από το 1955 έως το 1963, ο τουρισμός, η γεωργία, και η βιομηχανία άνθισαν. Η χώρα ήταν η δεύτερη σε ταχύτητα ανάπτυξης σε όλη την Ευρώπη μετά την Δυτική Γερμανία. Το 1961, ψηφίστηκε η συμφωνία μελλοντικής συμμετοχής στην ΕΟΚ. Η Ελλάδα έθεσε, κατ' αυτόν τον τρόπο, τα θεμέλια για την ένταξή της στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα²⁴ (ΕΟΚ). Η ανάπτυξη και η εν γένει άνθηση της ελληνικής οικονομίας επιτεύχθηκαν με δάνεια από το εξωτερικό. Απαιτήθηκαν σύναψη 28 εξωτερικών δανείων²⁵, συνολικής αξίας 406,4 εκ. δολαρίων κυρίως από τις ΗΠΑ, τη Δυτική Γερμανία και την Αγγλία. Παρά τον υπέρογκο εξωτερικό δανεισμό με στόχο την καλύτερη διαβίωση των Ελλήνων και την άνθηση της εμπορικής δραστηριότητας εντός Ελλάδας, ένα μεγάλο μέρος του Ελληνικού πληθυσμού ξεκίνησε να μεταναστεύει είτε σε ευρωπαϊκές χώρες, όπως στην Γερμανία, το Βέλγιο και την Αγγλία αλλά και πολύ πιο μακριά, στην Αυστραλία, τον Καναδά και τις ΗΠΑ. Το πολιτικό σκηνικό άλλαξε, όταν το 1967²⁶ η δημοκρατία ανετράπη αντισυνταγματικά και την σκυτάλη της εξουσίας πήρε η δικτατορία των Συνταγματαρχών.

2.1.10 Τα Οικονομικά της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών (1967-1974)

Η στρατιωτική δικτατορία των συνταγματαρχών κατηγορήθηκε²⁷ για το εθνικιστικό της πρόσωπο, την λογοκρισία και την δημαγωγική της πολιτική. Όμως, παρείχε οικονομική ρευστότητα και έτσι, ξεκίνησε η συνεχής ανάπτυξη της οικοδομής σε όλη την Ελλάδα. Ο άμεσος αντίκτυπος που παρατηρήθηκε ήταν η αυξανόμενη αστικοποίηση και η παράλληλη ερήμωση της υπαίθρου. Η ανάγκη για εργατικά χέρια στις μεγάλες πόλεις είχε ως αποτέλεσμα την γρήγορη μείωση της ανεργίας και το βιοτικό επίπεδο του Έλληνα παρουσίασε σημαντική πρόοδο. Η ευρεία ανοικοδόμηση και η κοινωνική ανταπόκριση των εργατών σε αυτήν οδήγησαν στην αποδυνάμωση της νησιωτικής Ελλάδας. Οι πολλές κατασκευές μεγάλων δημόσιων έργων τόνωσαν την αγορά και προσέφεραν αγοραστική δύναμη στον Έλληνα εργάτη.

Τα κύρια επενδυτικά κεφάλαια προέρχονταν από την Αμερική, καθώς οι ΗΠΑ ήταν το μόνο κράτος που αναγνώρισε ως νόμιμο καθεστώς την Δικτατορία των Αντισυνταγματαρχών. Αξιοσημείωτο γεγονός της εποχής ήταν η πετρελαϊκή κρίση αφού ο Αραβοϊσραηλινός πόλεμος είχε ως αποτέλεσμα τον διπλασιασμό των τιμών στα καύσιμα καθώς και τη ραγδαία αύξηση τιμών σε προϊόντα και υπηρεσίες. Η αστυφιλία²⁸ έφερε 1.500.000 στην Αθήνα μεταξύ των ετών 1950-1967. Το 1974, μετά την πτώση της Δικτατορίας, το δημόσιο χρέος ανερχόταν στο 25% του ΑΕΠ²⁹.

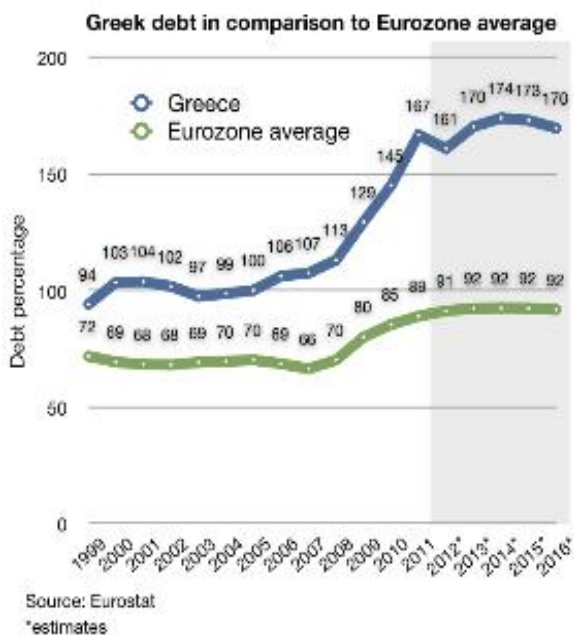
2.1.11 Από την πτώση της Δικτατορίας στην Ευρώπη και την Ευρωζώνη (1974-2001)

Την περίοδο αυτή, η Ελλάδα, κάνει τα πρώτα ευρωπαϊκά της βήματα με την ένταξή της στην ΕΟΚ το 1981. Η κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου έκανε ένα μπαράζ κρατικοποιήσεων³⁰ σε πολυεθνικές και μη εταιρείες, όπως η ΛΑΡΚΟ, τα τσιμέντα ΗΡΑΚΛΗΣ, η Ελληνική Χαλυβουργία, τα ναυπηγεία Σκαραμαγκά και η Πειραιϊκή-Πατραϊκή (βιομηχανία). Η πλειοψηφία των Ελλήνων και η Αριστερά χαιρέτησαν αυτές τις κρατικοποιήσεις και το ΠΑΣΟΚ έδωσε έμφαση στην

κοινωνία και την ευμάρεια του ελληνικού λαού. Η κυβέρνηση του Α. Παπανδρέου κατάφερε να μειώσει τον πληθωρισμό από το 24,2% το 1981 στο 13,1% το 1989.

Ωστόσο, όταν ο Α. Παπανδρέου έφυγε από το πολιτικό προσκήνιο και την πρωθυπουργία, το δημόσιο χρέος³¹ σκαρφάλωσε στο 80% του ΑΕΠ το 1990. Εν συνεχεία, η κυβέρνηση Κωνσταντίνου Μητσοτάκη άφησε δημόσιο χρέος ίσο με το 110% του ΑΕΠ³². Από το 1993, ξεκινά η διόγκωση του δημόσιου τομέα, οι επανακρατικοποιήσεις, οι μαζικοί διορισμοί σε δημόσιες θέσεις και καταφθάνουν χρήματα από την ΕΕ προκειμένου να τονωθεί η ελληνική αγορά και οι επιχειρηματικές συναλλαγές. Το 2001, η Ελλάδα εντάσσεται στην Ευρωζώνη επί κυβέρνησης Κώστα Σημίτη.

2.1.12 Η ελληνική κρίση χρέους: από τις προϋποθέσεις ένταξης στην ΟΝΕ έως και το πρώτο μνημόνιο

Μετά την πτώση της δικτατορίας των Συνταγματαρχών, το δικομματικό πολιτικό σύστημα εκτίναξε το χρέος³³ από το 28% στο 111%. Το έλλειμμα παρέμεινε υψηλό, αλλά βρισκόταν στο προαπαιτούμενο όριο (3%) προκειμένου να ενταχθεί η Ελλάδα στην Ευρωζώνη. Χρόνια αργότερα αποκαλύφθηκε πως τα νούμερα σε σχέση με το έλλειμμα ήταν πλασματικά, ψευδή, επίτευγμα της «δημιουργικής λογιστικής», όπως ακριβώς το περιέγραψε το ελληνικό οικονομικό επιτελείο με την αρωγή της

Goldman Sachs. Η αποκάλυψη ήρθε στο φως της δημοσιότητας το 2004, όταν η Eurostat άσκησε πιέσεις στην κυβέρνηση Καραμανλή να προχωρήσει σε οικονομική απογραφή, κίνηση στην οποία προέβη ο Έλληνας υπουργός Οικονομικών, Γιώργος Αλογοσκούφης.

Η αποκάλυψη για απόκρυψη στοιχείων των προηγούμενων κυβερνήσεων στιγμάτισε την χώρα καθιστώντας την επισφαλή για επενδύσεις και επιχειρηματικά αναξιόπιστη. Επακολούθως, η Ελλάδα τιμωρήθηκε με «ποινή» τριετούς επιτήρησης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι αποκαλύψεις δεν είχαν τέλος αφού η Eurostat ανακοίνωσε πως η Ελλάδα ουδέποτε πληρούσε τα κριτήρια για την επικείμενη ένταξή της στην ευρωζώνη.

Το 2008, ξεκινάει η Παγκόσμια Οικονομική Κρίση, το ελληνικό έλλειμμα εκτροχιάζεται, το χρέος παραμένει. Στις αρχές του 2009, οι οίκοι αξιολόγησης αρχίζουν να υποβαθμίζουν την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας με αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους δανειοδότησής της. Το 2009, η κυβέρνηση Καραμανλή επιχείρησε να αποκρύψει το μέγεθος του δημόσιου χρέους, που πλέον έφτανε στο 125% του ΑΕΠ, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις διεθνείς αγορές. Η κυβέρνησή του δεν άντεξε τις πιέσεις και προανήγγειλε πρόωρες εκλογές, στις οποίες νίκησε ο Γιώργος Παπανδρέου με το προεκλογικό σλόγκαν «λεφτά υπάρχουν».

Η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με οικονομικό επικεφαλής τον Γιώργο Παπακωνσταντίνου ξεκίνησε την υλοποίηση της προεκλογικής ατζέντας με σύνθημα το «λεφτά υπάρχουν» προκειμένου να καθησυχαστούν τόσο οι διεθνείς αγορές όσο και ο ελληνικός λαός. Οι οίκοι αξιολόγησης, όμως, βλέποντας αυξήσεις μισθών και συντάξεων στα όρια του πληθωρισμού καθώς και την καταβολή του επιδόματος αλληλεγγύης υποβάθμισαν την πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας τον Δεκέμβρη του 2010 για μια ακόμη φορά, βασιζόμενοι στο ότι η ελληνική οικονομία στηριζόταν σε πλασματικά νούμερα και σε ψευδείς οικονομικούς δείκτες.

Είναι άξιο αναφοράς πως λίγους μήνες νωρίτερα, το έλλειμμα 6% που υπολογιζόταν από την κυβέρνηση Καραμανλή ήταν εξίσου πλασματικό. Αποδείχθηκε περίτρανα κατά την διάρκεια του ECOFIN, όταν καταγράφηκε επίσημα 15,4%. Μετά την δημοσίευση αυτή, ξεκίνησε η λεγόμενη κούρσα των «spreads» που έφτασε έως και τις 1000 μονάδες βάσης τους, τον Απρίλιο του 2010.

2.1.13 Η αίτηση για είσοδο στον «μηχανισμό στήριξης» και η υπογραφή του μνημονίου

Αρχές Μάιου του 2010, η Ελλάδα αιτήθηκε 110 δις Ευρώ, εκ των οποίων τα 80 δις εκταμιεύτηκαν από τους Ευρωπαίους εταίρους και τα υπόλοιπα 30 δις προήλθαν από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο. Το μνημόνιο αυτό που υπεγράφη από τον Υπουργό Οικονομικών της ελληνικής κυβέρνησης, Γιώργο Παπακωνσταντίνου και τον Πρόεδρο της Τράπεζας της Ελλάδας, Γιώργο Προβόπουλο είχε ως αποτέλεσμα την ανά τρίμηνο επιτήρηση της πορείας των ήδη υπογεγραμμένων συμφωνιών – μνημονίων από την Τρόικα.

Η Τρόικα απαρτιζόταν από μέλη – εκπροσώπους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Διεθνούς Νομισματικού ταμείου και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Μετά το πέρας κάθε τριμήνου, η Τρόικα έκρινε και αξιολογούσε το ενδεχόμενο περαιτέρω οικονομικών δόσεων για την στήριξη της Ελλάδας.

Στις 8 Μαΐου 2010 εγκρίθηκε "Σύμβαση Δανειακής Διευκόλυνσης" ("Loan Facility Agreement") με τις χώρες του Ευρώ και "Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας" ("Stand-by Agreement") με το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται "Μνημόνιο" για χάριν συντομίας.

2.1.14 Πρώτο και δεύτερο πακέτο μέτρων λιτότητας

Τον Ιανουάριο του 2010, ο πρωθυπουργός της Ελλάδας Γεώργιος Α. Παπανδρέου βρέθηκε στην Ελβετία για το ετήσιο Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ. Εκεί, δέχτηκε πιέσεις από ξένους ηγέτες προκειμένου να λάβει άμεσα μέτρα λιτότητας. Ερχόμενος πίσω στην Ελλάδα, στις 9 Φεβρουαρίου η κυβέρνηση ανακοίνωσε μέτρα όπως πάγωμα μισθών των δημόσιων υπαλλήλων, περικοπές επιδομάτων 10%, περικοπές υπερωριών και οδοιπορικών. Η ανακοίνωση προκάλεσε έντονες αντιδράσεις και είχε ως αποτέλεσμα την πανελλαδική απεργία της ΑΔΕΔΥ στις 10 Φεβρουαρίου.

Τους επόμενους μήνες, άρχισε να διαφαίνεται έντονα το ενδεχόμενο της στάσης πληρωμών. Γι' αυτό η κυβέρνηση έλαβε νέα σκληρά μέτρα στις 3 Μαρτίου, όπως:

- Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδειάς

- Μείωση 12% σε όλα τα επιδόματα του Δημοσίου
- Μείωση 7% στις αποδοχές υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ
- Αύξηση ΦΠΑ από 4,5 στο 5%, από 9 στο 10%, από 19 στο 21%
- Αύξηση 15% στον φόρο της βενζίνης

Τα μέτρα αυτά, όπως ήταν φυσικό και επόμενο, προκάλεσαν έντονη λαϊκή δυσφορία και στις 5 και 11 Μαρτίου, έγιναν μεγάλες απεργίες. Στις 2 Μαΐου, ανακοινώθηκαν πρωτοφανή μέτρα λιτότητας τόσο για τα ελληνικά όσο και για τα ευρωπαϊκά δεδομένα. Μέτρα ακατανόητα για τον Έλληνα φορολογούμενο, ενώ οι Ευρωπαίοι Εταίροι σχολίαζαν ποικιλοτρόπως ότι ο βίος του μέσου Έλληνα δεν αντικατοπτρίζει την διαχρονική κατάσταση της οικονομίας του. Τα εν λόγω μέτρα προέβλεπαν τα εξής:

- Αντικατάσταση του 13ου και 14ου μισθού των δημοσίων υπαλλήλων με επίδομα 500 Ευρώ σε όλους όσους έχουν αποδοχές μέχρι 3.000 Ευρώ και πλήρης κατάργησή των δύο μισθών για μεγαλύτερες αποδοχές
- Αντικατάσταση 13ης και 14ης σύνταξης με επίδομα 800 Ευρώ για συντάξεις ως 2500 Ευρώ.
- Περαιτέρω περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- Αύξηση του υψηλού συντελεστή ΦΠΑ από 21% σε 23%, του μεσαίου από 10% σε 11% (από 1η Ιουλίου 2010) και από 11% σε 13% (από 1η Ιανουαρίου 2011) και αντίστοιχα του χαμηλού στο 6,5% (από 1η Ιανουαρίου 2011).
- Αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά κατά 10%
- Αύξηση στις αντικειμενικές τιμές ακινήτων
- Πρόσθεση ενός επιπλέον 10% στους φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων.

2.1.15 Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015

Το σκληρό πρόσωπο του καπιταλισμού και η εξάρτηση της ελληνικής οικονομίας από ξένα κεφάλαια έφερε στην ελληνική οικονομία και κοινωνία ακόμη περισσότερα μέτρα. Στις 15 Δεκεμβρίου 2010, τα εργασιακά δικαιώματα κλονίστηκαν για μια ακόμη φορά αφού η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ επέτρεψε στις επιχειρήσεις να «εκμεταλλεύονται» τους νεοεισερχόμενους εργαζόμενους σε κάθε επιχείρηση με την δυνατότητα πρόσληψης ως «εκπαιδευόμενοι». Οι ετήσιες συμβάσεις νεοεισερχόμενων εργαζομένων μπορούσαν να προσβληθούν από τους εργοδότες ανά πάσα στιγμή χωρίς περιορισμούς, με αποτέλεσμα ο εργαζόμενος να αντικρίζει την πόρτα της εξόδου άνευ δικαιώματος αποζημίωσης. Επιπροσθέτως, το «Μεσοπρόθεσμο» προέβλεπε άνοιγμα των επαγγελμάτων, όπως των οδηγών φορτηγού, ταξί αλλά και περικοπές σε μισθούς και θέσεις εργασίας των Υπαλλήλων των Αρχαιολογικών χώρων.

Οι προβλέψεις περί 40 μη ευρωπαϊκών χωρών που θα συντελούσαν στον δανεισμό του ελληνικού κράτους απεδείχθησαν σωστές, προβλέψεις που έκαναν λόγο περί μη βιωσιμότητας του ελληνικού χρέους και τόνιζαν πως τα μέτρα που πρότεινε η Τρόικα θα ενίσχυαν και θα στήριζαν περισσότερο την ελληνική οικονομία και κοινωνία. Τα μαπαράζ λουκέτων σε όλη τη χώρα πλέον ήταν γεγονός. Τα έσοδα και ο τζίρος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων είχαν συρρικνωθεί σε οικτρά, απογοητευτικά επίπεδα.

Τελικά, το χρέος για το έτος 2010 έκλεισε λίγο κάτω από το 143% του ΑΕΠ και το έλλειμμα στο 10,5%. Στις αρχές του 2011, οι κοινωνικές αντιδράσεις έγιναν ολοένα και πιο έντονες, πιο οργανωμένες, πιο μαζικοποιημένες στα αστικά κέντρα. Δημιουργήθηκαν κινήματα όπως το κίνημα του «δεν πληρώνω», που αντιδρούσε και αρνιόταν να πληρώσει το υψηλό αντίτιμο των διοδίων και το κίνημα των «Αγανακτισμένων», που κατέκλυζε καθημερινά το Σύνταγμα στην πρωτεύουσα και πολλές μεγάλες πόλεις, προκειμένου να εκφράσει την δυσαρέσκειά του έναντι στην αντιλαϊκή πολιτική της κυβέρνησης.

Οι ιστότοποι κοινωνικής δικτύωσης απέδειξαν πως μπορούν να συσπειρώσουν τον «αγανακτισμένο» λαό με αποτέλεσμα όλη η Ευρώπη να αντικρίζει ένα πολύ καλά οργανωμένο, άνευ ηγέτη κίνημα, που αποκαλούνταν

«κίνημα των Αγανακτισμένων». Οι πολίτες που το απάρτιζαν χωρίς πολιτικές σημαίες και πολιτικά χρώματα διοργάνωναν ογκώδεις πορείες , πρωτοβουλίες που θεωρούνταν επικίνδυνες από το Ελληνικό Δημοκρατικό Σύστημα. Πρωτοφανής ήταν και ο όγκος της αστυνόμευσης και των ομάδων ΜΑΤ, οι οποίοι πάλευαν με τους λιγιστούς «γνωστούς- άγνωστους» που σκοπό είχαν να αμαυρώσουν τις φιλειρηνικές πορείες των πολιτών.

Την ίδια χρονική περίοδο, πολλοί τηλεοπτικοί σταθμοί έδειχναν στα κεντρικά δελτία τους μέλη ομάδων που συμπλέκονταν με τις δυνάμεις των ΜΑΤ, να είναι φερόμενοι αστυνομικοί. Παρ' ότι τα αποδεικτικά στοιχεία ήταν κατά περίτρανο τρόπο πασιφανή και γνωστά σε όλους αφού η είδηση ήταν παντού στα μεγαλύτερα ελληνικά τηλεοπτικά κανάλια, κανείς από τους κρατικούς παράγοντες δεν διώχθηκε ποινικά, δεν λογοδότησε και δεν τιμωρήθηκε. Οι προσπάθειες αμαύρωσης του κινήματος των «Αγανακτισμένων» ήταν εμφανείς αλλά το «Μεσοπρόθεσμο» ψηφίστηκε σε κλίμα έντονων λαϊκών διαμαρτυριών, διαγραφές και ανεξαρτητοποιήσεις βουλευτών.

Ιστορία του ελληνικού χρέους και των ελλειμμάτων(1999-σήμερα)

Πηγή: Eurostat

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012 (προβλέψεις)	2013 (προβλέψεις)	2014 (προβλέψεις)
Δημόσιο χρέος(δισεκατομμύρια €)	118.6	141.0	151.9	159.2	168.0	183.2	195.4	224.2	239.3	263.3	299.7	329.5	355.7	344.6	347.6	349.3
Ποσοστό του ΑΕΠ (%)	94.9	104.4	104.7	102.6	98.3	99.8	101.2	107.5	107.2	112.9	129.7	148.3	170.6	176.7	188.4	188.9
Ανάπτυξη (%)	3.4	4.5	4.2	3.4	5.9	4.4	2.3	5.5	3.5	-0.2	-3.1	-4.9	-7.1	-6.0	-4.2	0.6
Έλλειμμα (% GDP)	3.1	3.7	4.5	4.8	5.7	7.6	5.5	5.7	6.5	9.8	15.6	10.7	9.4	6.8	5.5	4.6

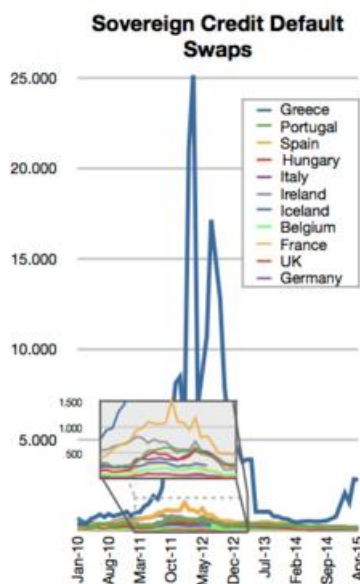
2.1.16 Πακέτο μέτρων λιτότητας του Μεσοπρόθεσμου

Η αποτυχία του προγράμματος της Τρόικας είχε αρχίσει να διαφαίνεται. Η κυβέρνηση αδυνατούσε να εξαλείψει τόσο την οικονομική όσο και την κοινωνική εξαθλίωση. Τα σκληρά και αντιλαϊκά μέτρα του μνημονίου αλλά και του Μεσοπρόθεσμου δεν επαρκούσαν για να σωθεί η ελληνική οικονομία. Σύντομα, ξεκίνησε μπαράζ αποκρατικοποιήσεων και εκποίηση της δημόσια περιουσίας. Πολλοί οικονομολόγοι, δημοσιογράφοι και πολιτικοί προειδοποιούσαν πως όλα

αυτά τα μέτρα ήταν μόνο η αρχή, επαλήθευση που έλαβε χώρα πέντε χρόνια μετά. Το νέο πακέτο λιτότητας ανέφερε τα εξής:

- Αλλαγή φορολογικής κλίμακας με επιβάρυνση σε όλους τους εισοδηματίες με περισσότερο από 8.000 Ευρώ δηλωθέν εισόδημα
- Έκτακτη εισφορά για όλους τους εισοδηματίες με πάνω από 12.000 Ευρώ δηλωθέν εισόδημα
- Αύξηση φορολογικών συντελεστών στα προϊόντα και τις υπηρεσίες εστίασης.
- Επιβολή κλιμακωτών αντικειμενικών δαπανών στις κατοικίες
- Επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες
- Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της ανεργίας ύψους 2%
- Επιβολή Ειδικής Εισφοράς Συνταξιούχων Επικουρικής Ασφάλισης που θα παρακρατείται μηνιαία:
- Αύξηση του ποσοστού παρακράτησης ΛΑΦΚΑ σε όλες τις συντάξεις άνω των 1450 ευρώ, από 4% έως 10% που ίσχυε μέχρι τότε, σε 6% έως 14%.
- Θεσπίζεται μέτρο εργασιακής εφεδρείας για οργανισμούς που καταργούνται.
- Όσοι προσλαμβάνονται χωρίς επαγγελματική εμπειρία θα αμείβονται με μισθό χαμηλότερο κατά 20% από το όριο της Εθνικής Συλλογικής Σύμβασης
- η διάρκεια των συμβάσεων ορισμένου χρόνου πηγαίνει από τα 2 στα 3 χρόνια

2.1.17 Τα νέα μέτρα λιτότητας και η αρχή της δυσπιστίας των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Source: Bloomberg, CNBC

Το δημοσιονομικό πρόβλημα της Ελλάδας γρήγορα έγινε πρώτο θέμα στους ευρωπαϊκούς κύκλους. Στις 21 Απριλίου, η Σύνοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε νέα δανειοδότηση της Ελλάδας συνολικού ύψους 158 δις Ευρώ, εκ των οποίων τα 109 δις θα προέρχονταν από την ΕΕ και το ΔΝΤ, 37 δις από την στήριξη του ιδιωτικού τομέα και 12 δις από την εκ νέου αγορά ομολόγων. Επιπλέον, προβλεπόταν επιμήκυνση των ληξιπρόθεσμων ομολόγων από 15 έως και 30 χρόνια. Μόλις ανακοινώθηκε η συμφωνία, οι οίκοι αξιολόγησης Fitch και Moody's αποφάσισαν την υποβάθμιση της Ελλάδας υπό καθεστώς περιορισμένης χρεοκοπίας. Λίγο αργότερο, ανέκυψαν τεχνικές δυσκολίες με κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης που απαιτούσαν να συμμετάσχουν υπό εγγυήσεις στην οικονομική στήριξη της χώρας. Η κυβέρνηση αναγκάστηκε να προχωρήσει σε διμερή συμφωνία με την Φινλανδία για να την πείσει να στηρίξει την δεύτερη δανειοδότηση προς την Ελλάδα. Αυτή η συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Φινλανδίας προκάλεσε σφοδρές αντιδράσεις σε άλλες χώρες της Ευρωζώνης, όπως η Αυστρία, η Γερμανία και η Ολλανδία, που με την σειρά τους απαιτήσαν εξίσου αντίστοιχα προνόμια και συμφωνίες, θέτοντας την συμφωνία μεταξύ Ελλάδας και Φινλανδίας άκυρη.

Η ελληνική κυβέρνηση δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στους στόχους που της έθετε κάθε τόσο η Τρόικα, η οποία απειλούσε πως δεν θα καταβάλει την έκτη δόση από το πρώτο πακέτο διάσωσης. Η κυβέρνηση αναγκάστηκε να λάβει περισσότερα έκτακτα μέτρα που προέβλεπαν τα εξής:

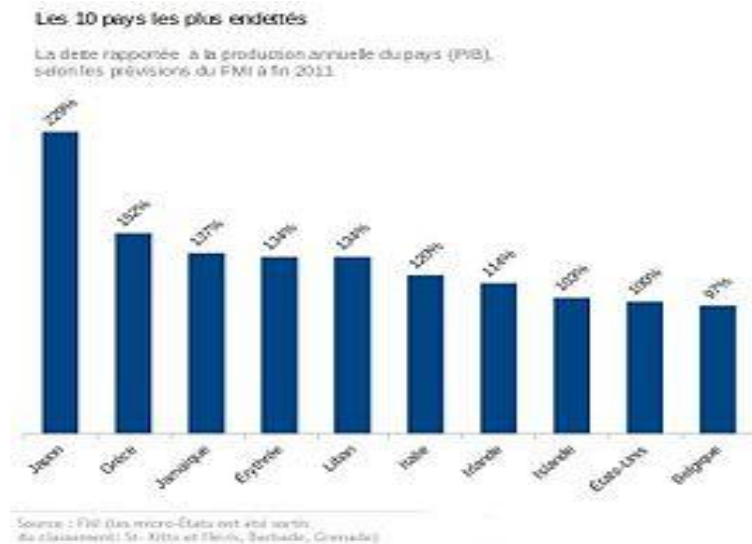
- Επέκταση εργασιακής εφεδρείας ακόμη και σε οργανισμούς που δεν πρόκειται να καταργηθούν

- Επικείμενος έκτακτος φόρος για κατοικίες, καταβαλλόμενος μέσω ΔΕΗ
- Μείωση συντάξεων και τεράστιες μειώσεις στο εφάπαξ
- Μεγάλες μειώσεις μισθών στο δημόσιο και εφαρμογή ενιαίου μισθολογίου
- Περικοπή του αφορολόγητου ορίου από τις 8.000€ στις 5.000€
- Άνοιγμα των επαγγελμάτων που ανήκουν στην ομάδα των κλειστών επαγγελμάτων

Οι κοινωνικές και εργασιακές αναταραχές και απεργίες επεκτάθηκαν, αλλά η κυβέρνηση Παπανδρέου δεν πτοήθηκε. Συνέχισε να κλονίζει τον κοινωνικό ιστό και την εργασιακή συνοχή εφαρμόζοντας νέες μειώσεις σε μισθούς και συντάξεις, νέα κουρέματα στα εφάπαξ και ακόμη σκληρότερη, πιο αδυσώπητη φορολογική πολιτική. Το πολυνομοσχέδιο ψηφίστηκε στις 20 Οκτωβρίου βυθίζοντας ακόμη περισσότερο την ελληνική οικονομία σε οικονομικοπολιτική ένδεια και η κοινωνία υπέστη ύφεση πρωτοφανή. Αυτή η ύφεση άρχισε να πλήττει ακόμα και εργαζόμενους που άλλοτε είχαν κάποια σταθερή οικονομική δύναμη, κυρίως δημόσιους υπαλλήλους και συνταξιούχους.

2.1.18 Η πορεία προς το δεύτερο Μνημόνιο (μέρος β)

Το πρώτο μνημόνιο είχε αποτύχει, γεγονός που επιβεβαιώθηκε από την απόφαση της Συνόδου Κορυφής στις 23 Οκτωβρίου 2011. Οι αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής περιλάμβαναν μια νέα δανειοδότηση ύψους 130 δις ευρώ αλλά και μηχανισμό μόνιμου ελέγχου στην Ελλάδα για να διασφαλιστεί η εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων έως το 2011 και η ανακεφαλαίωση των τραπεζών με 30 δις ευρώ. Η κυβέρνηση υποδέχτηκε θερμά τις αποφάσεις της Συνόδου Κορυφής, ενώ τα κόμματα της αντιπολίτευσης ισχυρίστηκαν πως η χώρα βρισκόταν σε κλειό ελεγχόμενης χρεοκοπίας. Πολλοί οικονομικοί αναλυτές εξέφρασαν την ανησυχία τους τόσο για το μέλλον των τραπεζών και των ασφαλιστικών ταμείων όσο και για τα ελληνικά ομόλογα.

Δημόσιο χρέος κρατών ως ποσοστό του ΑΕΠ, όπως εκτιμάται για το τέλος του 2011

Μετά την σύνοδο κορυφής, ο πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου ήρθε αντιμέτωπος με αθρόες διαδηλώσεις ανθρώπων ενάντια σε όλα τα μέτρα οικονομικής ύφεσης που είχαν ληφθεί. Το κορύφωμα του δράματος έλαβε χώρα στη Θεσσαλονίκη, όταν πολλοί διαδηλωτές κατάφεραν να σταματήσουν την παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κάρολος Παπούλιας αναγκάστηκε να αποχωρήσει. Στις 31 Οκτωβρίου, ο Γιώργος Παπανδρέου αποφάσισε να διεξαχθεί δημοψήφισμα.

Οι αντιδράσεις περί διεξαγωγής δημοψηφίσματος ήταν έντονες τόσο από τα κόμματα της αντιπολίτευσης όσο και από μέλη της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ. Ο φόβος για μπαράζ αρνητικών εξελίξεων στην Ευρώπη ήταν εμφανής. Ο Γιώργος Παπανδρέου κλήθηκε στις Κάνες για να πεισθεί από τον Σαρκοζί, την Μέρκελ, τους προέδρους των κυριότερων ευρωπαϊκών συμβουλίων αλλά και της Προέδρου του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, Κριστίν Λαγκάρντ, να θέσει ως ερώτημα του επερχόμενου δημοψηφίσματος την παραμονή ή όχι της Ελλάδας στην Ευρωζώνη.

Στην σκακίερα των διαπραγματεύσεων, ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ζοζέ Μανουέλ Μπαρόζο κάλεσε τον Ελευθέριο Βενιζέλο να στηρίξει την ακύρωση του δημοψηφίσματος και κάλεσε τον Πρόεδρο της Αξιωματικής

Αντιπολίτευσης, Αντώνη Σαμαρά να σκεφτεί το ενδεχόμενο μιας κυβέρνησης συνεργασίας.

2.1.19 Η νέα κυβέρνηση συνεργασίας

Ηττημένος από το κυβερνητικό του σχήμα, το οποίο διαφωνούσε κάθετα με την ιδέα του πρωθυπουργού περί πιθανής διεξαγωγής δημοψηφίσματος, αποφάσισε να συναντηθεί με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Εν τω μεταξύ, ο αντιπρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, Ελευθέριος Βενιζέλος, είχε κερδίσει με το μέρος του την πλειοψηφία των βουλευτών του κυβερνώντος κόμματος. Στις 6 Νοεμβρίου, στην συνάντησή του με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, ο Γιώργος Παπανδρέου συμφώνησε με τον πρόεδρο της αξιωματικής αντιπολίτευσης, Αντώνη Σαμαρά να σχηματιστεί κυβέρνηση συνεργασίας. Νέος πρωθυπουργός επιλέχθηκε ο Λουκάς Παπαδήμος και τα μέλη που συγκροτούσαν την νέα κυβέρνηση συνεργασίας εκτός από τα μέλη του ΠΑΣΟΚ, ήταν έξι βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας και τέσσερις του Λαϊκού Ορθόδοξου Συναγερμού.

Ποσοστό ανεργίας (2009–2014, εποχικά προσαρμοσμένα στοιχεία)
 Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

	Ιαν	Φεβρ	Μαρ	Απρ	Μαι	Ιουν	Ιουλ	Αυγ	Σεπτ	Οκτ	Νοεμ	Δεκ
2009	9,0	9,2	9,2	9,2	9,3	9,4	9,6	9,7	10,0	10,1	10,4	10,7
2010	11,1	11,4	11,7	11,9	12,3	12,5	12,7	12,9	13,3	14,0	14,3	14,8
2011	15,1	15,6	16,1	16,4	16,9	17,2	17,8	18,5	19,0	19,8	20,9	21,6
2012	22,0	22,3	22,6	23,3	24,0	24,9	25,1	25,5	26,0	26,0	26,4	26,4
2013	26,8	26,9	27,2	27,5	27,7	27,6	27,8	27,7	27,9	27,7	27,7	27,4
2014	27,2	27,2	27,1	27,1	26,8	26,7	26,4	26,2	26,0	25,9	25,9	26,0
2015	25,7											

2.1.20 Τα μέτρα της κυβέρνησης συνεργασίας Παπαδήμου

Λίγους μήνες μετά την συγκρότηση της νέας κυβέρνησης συνεργασίας, το πολιτικοοικονομικό σκηνικό της Ελλάδας, όχι απλά δεν άλλαξε προς το καλύτερο, αλλά επιβαρύνθηκε με νέα μέτρα λιτότητας. Στις 10 Φεβρουαρίου 2012, η κυβέρνηση του Λουκά Παπαδήμου ενέκρινε νέα μέτρα, που περιλαμβάνονταν στο μνημόνιο. Συνοπτικά, ήταν τα εξής:

- Μείωση στο 22% του κατώτατου μισθού (από 751€ σε 586€) και 32% στους νεοεισερχόμενους έως 25 ετών στην αγορά εργασίας.
- Απολύσεις 150.000 εργαζομένων από το δημόσιο τομέα έως το 2015, εκ των οποίων 15.000 εντός του 2012.

- Ατομικές ή επιχειρησιακές συμβάσεις εργασίας αντί για τις κλαδικές. Παύση μονιμότητας σε ΔΕΚΟ και υπό κρατικό έλεγχο τράπεζες.
- Μειώσεις συντάξεων, περικοπές επιδομάτων, μειώσεις που σχετίζονται με το κόστος υγείας και άμυνας.
- Παύση λειτουργίας των Οργανισμών Εργατικής Κατοικίας και Εστίας.
- Αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα.
- Άνοιγμα σε 20 κλειστά επαγγέλματα.
- Αύξηση στην τιμή των εισιτηρίων στις Αστικές Συγκοινωνίες και στον ΟΣΕ κατά 25%.
- Κλείσιμο σε 200 εφοριακά τμήματα, παύση φοροαπαλλαγών και κατάργηση του χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά.

Το δεύτερο μνημόνιο αποτέλεσε την αιτία της αποχώρησης του ΛΑΟΣ καθώς και πολλών στελεχών της κυβέρνησης από το κυβερνητικό σχήμα. Η κυβέρνηση συνεργασίας Παπαδήμα δεν διήρκεσε πολύ αφού στις 11 Απριλίου, ο ίδιος ανακοίνωσε ότι στις 6 Μαΐου, θα διεξαχθούν οι κοινοβουλευτικές εκλογές. Στην δεύτερη εκλογική αναμέτρηση, η Νέα Δημοκρατία κέρδισε τις εκλογές, μην κατακτώντας την αυτοδυναμία που τόσο αποζητούσε μολαταύτα. Εν τέλει, από τις εκλογές της 17^{ης} Ιουνίου, αναδείχθηκε μια ακόμη κυβέρνηση συνεργασίας με τη Νέα Δημοκρατία, το ΠΑΣΟΚ και την ΔΗΜΑΡ και πρωθυπουργό τον Αντώνη Σαμαρά.

2.1.21 Το Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής (2013-2016)

Η ανικανότητα της κυβέρνησης να επιτύχει τους στόχους της, είχε ως αποτέλεσμα την κατάρτιση του μεσοπρόθεσμου πλαισίου. Υπήρξαν πολλοί που προειδοποιούσαν πως το χρέος της Ελλάδας είναι μη βιώσιμο και πως όποια μέτρα λιτότητας κι αν εφαρμοστούν σε μια ήδη υπερχρεωμένη οικονομία, μόνο μεγαλύτερη ύφεση θα φέρουν. Αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης ήταν η θέσπιση ακόμη περισσότερων μέτρων, τα οποία υπερψηφίστηκαν την 7^η Νοεμβρίου 2012. Μεταξύ άλλων, τα μέτρα αφορούσαν:

- αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης και μείωση στις συντάξεις από 5 έως και 15%, για ποσά από 1.000 ευρώ και άνω
- Μειώσεις στο εφάπαξ έως 83% και μόνιμη κατάργηση της ισχύος της Εθνικής Γενικής Συλλογικής Σύμβασης Εργασίας
- Κατάργηση των Δώρων Χριστουγέννων και Πάσχα, και των επιδομάτων αδείας για τους δημοσίους υπαλλήλους και συνταξιούχους
- Μείωση χρόνου προειδοποίησης για απολύσεις σε 4 αντί 6 μήνες
- Περικοπές στα ειδικά μισθολόγια και ένταξη στο ενιαίο μισθολόγιο των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ
- Διαθεσιμότητα ενός έτους, με μειωμένο μισθό σε δημόσιους υπαλλήλους, των οποίων οι θέσεις καταργούνται.
- Αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά.
- Εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά.
- Αντίτιμο των 25 ευρώ για εισαγωγή σε νοσοκομείο

2.1.22 Η κυβέρνηση Σύριζα (Φλεβάρης 2015- Αύγουστος 2015)

Μετά την αδυναμία της κυβέρνησης Σαμαρά να εκλεγεί Πρόεδρος της Δημοκρατίας ο Σταύρος Δήμας μετά από 3 διαδοχικές ψηφοφορίες, η Βουλή διαλύθηκε και κηρύχθηκαν εκλογές για την 25^η Ιανουαρίου 2015. Το αριστερό κόμμα του Σύριζα κέρδισε τις εκλογές και Πρωθυπουργός αναδείχθηκε ο Αλέξης Τσίπρας. Μην έχοντας αποκτήσει την απαραίτητη αυτοδυναμία, αφού κατάφερε να συγκεντρώσει μόλις 149 έδρες, ο Αλέξης Τσίπρας αναγκάστηκε να προβεί σε σχηματισμό μιας κυβέρνησης συνεργασίας με το κόμμα των Ανεξάρτητων Ελλήνων του Πάνου Καμμένου.

Ο Έλληνας Πρωθυπουργός ξεκίνησε άμεσα τις συναντήσεις του με τους Ευρωπαίους Εταίρους για την εύρεση κοινώς αποδεκτής λύσης του δημοσιονομικού προβλήματος της χώρας. Οι κοινοβουλευτικές εκλογές της Ελλάδας επηρέασαν τις διεθνείς αγορές, οι οποίες έδειξαν δείγματα νευρικότητας στις συναλλαγές τους. Λίγες μέρες αργότερα, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα ανακοίνωσε τα ελληνικά ομόλογα δεν θα γίνονταν πλέον δεκτά ως ενέχυρα και πως οι ελληνικές τράπεζες θα χρηματοδοτούνταν από τον μηχανισμό του EΛΑ.

Μια βδομάδα αργότερα, ο Υπουργός Οικονομικών ανακοίνωσε το τέλος της Τρόικας και υπογράμμισε πως εφεξής, η χώρα θα διαπραγματεύονταν με τους Θεσμούς.

Οι διαπραγματεύσεις ήταν επίπονες. Η νεοσύστατη αριστερή κυβέρνηση υπερασπιζόταν τις προεκλογικές της δεσμεύσεις και θέσεις, δηλαδή της ύπαρξη μιας συμφωνίας με αντιμνημονιακό καθεστώς και με στόχο την ανάπτυξη της χώρας και ανακούφιση σε κύρια θέματα, όπως η ανεργία και η ποιοτική πτώση του βιοτικού επιπέδου του μέσου Έλληνα πολίτη, αφού τα μέτρα των δυο προηγούμενων μνημονίων και μεσοπρόθεσμων πλαισίων είχαν αφαιμάξει το ελληνικό νοικοκυριό και είχαν προκαλέσει μπαράζ λουκέτων στις ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Οι διαπραγματεύσεις ήταν σκληρές γιατί υπήρχε η υποβόσκουσα ατμόσφαιρα πως η Ελλάδα θα τεθεί εκτός Ευρώπης, μέσα από ένα GRexit ή διαδίδονταν φήμες για ελεγχόμενη χρεοκοπία.

Η Ευρώπη έμοιαζε διχασμένη, αφού ένα μεγάλο τμήμα της υπεραμυνόταν της απόψεως πως το ελληνικό χρέος δεν έμοιαζε διόλου βιώσιμο. Αντιθέτως, αυτό το τμήμα των Ευρωπαίων τόνιζε πως τα μνημόνια θα είχαν καταστροφικές επιπτώσεις για την ελληνική οικονομία και την κοινωνία. Το ΔΝΤ συμφωνούσε απόλυτα με αυτό το τμήμα της Ευρώπης.

Τόσο η ελληνική όσο και η πλευρά της Τρόικας έμοιαζαν αδιάλλακτες στις μεταξύ τους διαπραγματεύσεις. Ειπώθηκαν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων σκληρές εκφράσεις όπως «takeitorleaveit». Ο Πρωθυπουργός, Αλέξης Τσίπρας, ανακοίνωσε την διεξαγωγή δημοψηφίσματος τα μεσάνυχτα του Σαββάτου, στις 27 Ιουνίου 2015.

Υπήρξαν διεθνείς σφοδρές αντιδράσεις και ισχυρές ευρωπαϊκές δυνάμεις άσκησαν έντονες πιέσεις στον Αλέξη Τσίπρα προκειμένου ο δεύτερος να αλλάξει το πλαίσιο του δημοψηφίσματος και να θέσει στην κρίση του ελληνικού λαού το εάν επιθυμεί να είναι μέλος ή όχι της Ευρωζώνης, όπως έγινε και επί Πρωθυπουργίας Γιώργου Παπανδρέου το 2011.

Ο Πρωθυπουργός δεν άλλαξε γνώμη και έτσι, το δημοψήφισμα της 5^{ης} Ιουλίου 2015 έδειξε πως ο ελληνικός λαός δεν επιθυμούσε μια νέα συμφωνία με τους Θεσμούς σε ποσοστό 61,31%. Αξίζει να σημειωθεί πως μετά την νίκη του

Αλέξη Τσίπρα, γιατί το δημοψήφισμα ήταν μια προσωπική νίκη το, ο Πρόεδρος της Αξιωματικής Αντιπολίτευσης, Αντώνης Σαμαράς παραιτήθηκε. Το «όχι» του ελληνικού λαού που ο Τσίπρας θέλησε να χρησιμοποιήσει ως όπλο για να επιτύχει καλύτερες συνθήκες διαπραγμάτευσης, κατέληξε να γίνει όπλο αυτοχειρίας. Οι ισχυρές ευρωπαϊκές δυνάμεις έδειξαν θηριώδεις καπιταλιστικές διαθέσεις, αφού ανήφισε την λαϊκή ετυμηγορία του ελληνικού λαού σαν ποτέ να μην έλαβε χώρα το δημοψήφισμα. Το αρνητικό διαπραγματευτικό κλίμα είχε ως αποτέλεσμα την παραίτηση του Υπουργού Οικονομικών και επικεφαλής των διαπραγματεύσεων, Γιάννη Βαρουφάκη. Νέος Υπουργός Οικονομικών ορίζεται ο Ευκλείδης Τσακαλώτος. Η συμφωνία (το τρίτο μνημόνιο) υπογράφεται και υπερψηφίζεται από την Ελληνική Βουλή στις 14 Αυγούστου 2015 με σοβαρές απώλειες για την κυβέρνηση Σύριζα αφού 44 βουλευτές της το καταψήφισαν. Το τρίτο μνημόνιο έχει ως αποτέλεσμα την διάσπαση της κυβέρνησης Σύριζα και την αδυναμία της να κυβερνήσει αφού το εσωτερικό της κυβέρνησης έχει πληγεί από εσωκομματικές έριδες. Ο Αλέξης Τσίπρας αναγκάζεται να ανακοινώσει την παραίτηση της κυβέρνησής του στις 20 Αυγούστου 2015 και την διεξαγωγή κοινοβουλευτικών εκλογών στις 20 Σεπτεμβρίου 2015.

Η κακές πολιτικές επιλογές, ο υπερδανεισμός της χώρας και τα απανωτά μνημόνια έχουν προκαλέσει τον μαρασμό της ελληνικής οικονομίας αλλά κυρίως της κοινωνίας, που πλέον έχει χάσει κάθε ελπίδα αφού 1 στους 4 Έλληνες πολίτες είναι άνεργος και 1 στους 2 νέους Έλληνες είναι άνεργος επίσης.

2.2 Το πολιτικό και οικονομικό σκηνικό της Ελλάδας του σήμερα.

Στην Ελλάδα της Κρίσης, του Διεθνούς νομισματικού ταμείου και της Τρόικας, το μέλλον της φαντάζει όλο και περισσότερο δυσοίωνο. Μια Ελλάδα έρμαιο των κερδοσκόπων, των διεθνών χρηματιστήριων και της παγκοσμιοποίησης, προσπαθεί να αναγεννηθεί από της στάχτες της. Στάχτες οι οποίες είναι άγνωστες αφού στην εποχή των μνημονίων η Ελλάδα φαντάζει σαν ναρκομανής που αναμένει την δόση της. Το πολιτικό σύστημα στην Ελλάδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρώ φαντάζει δεμένο και ανίκανο να αναλάβει δράση και πρωτοβουλίες. Ένα πολιτικό σύστημα από μαριονέτες, από τον λαό τοποθετημένες να δίνουν παράσταση για αγώνα αλληλεγγύης με τους πολίτες, και να υπογραφούν - συνυπογραφούν ότι τους προτείνουν - υποχρεώνουν οι εταίροι. Αυτά είναι τα λόγια του μέσου νέου Έλληνα σήμερα για την χώρα, για την οικονομική της κατάσταση και την πολιτική της πορεία πριν την κρίση αλλά και στην τωρινή Ελλάδα της ύφεσης.

Το πολιτικό σκηνικό στην Ελλάδα φαντάζει πιο ασταθές από ποτέ παρά τα μέτρα σταθερότητας της Κυβέρνησης, των Εταίρων και της Τρόικας. Σε πρόσφατη έρευνα της GPO για της Ευρωεκλογές στην ερώτηση: Με ποιο κριτήριο θα ψηφίσετε στις Ευρωεκλογές η απάντηση των πολιτών είναι ανησυχητική, αγανακτισμένη αλλά και ανατρεπτική. Αναλυτικότερα σύμφωνα με την έρευνα το 41,6% ζητά ανατροπή της κυβέρνησης και 48,8% πολιτική σταθερότητα. Διακρίνουμε λοιπόν μια νευρική κατάσταση στο 90% των ερωτηθέντων, πράγμα που δεν θα έπρεπε να εφίστατο σύμφωνα με τα λεγόμενα των Εθνικών αλλά και Ευρωπαϊών πολιτικών αρχηγών πριν το μνημόνιο και το καθεστώς λιτότητας. Όπως λοιπόν μπορούμε να διακρίνουμε, η πολιτική στην Ελλάδα περνά την δική της κρίση μέσα από ένα κορεσμένο πολιτικό σύστημα προσώπων. Σε αντίστοιχη δημοσκόπηση της Mac για το Έθνος της Κυριακής, στην ερώτηση Γενικά είστε ικανοποιημένοι από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το πολιτικό σύστημα; απάντησαν ΟΧΙ το 84,1%. Στην ίδια έρευνα, στην ερώτηση Γενικά είστε ικανοποιημένοι από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το πολιτικό σύστημα; απάντησαν ΟΧΙ το 67,1%. Η απογοήτευση των Ελλήνων για το πολιτικό αλλά και οικονομικό σύστημα της χώρας φαίνεται από ένα άλλο ερώτημα της ίδιας

δημοσκόπησης στο οποίο οι πολίτες καλούνταν να απαντήσουν εάν Το 2013 τα πράγματα στη χώρα μας θα εξελιχτούν απάντηση είναι και πάλι αρνητική αφού το 64,4 δηλώνει πως θα εξελιχτούν μάλλον προς το χειρότερο.

ΟΑΕΔ: Στους 864.512 οι εγγεγραμμένοι άνεργοι τον Φεβρουάριο

Στα ίδια επίπεδα με τον προηγούμενο μήνα παραμένει τον Φεβρουάριο ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων που εξακολουθούν να αναζητούν εργασία, σύμφωνα με τα μηνιαία στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ. Συγκεκριμένα, τον Φεβρουάριο, ο αριθμός αυτός ανήλθε σε 864.512 άτομα, έναντι 864.377 τον Ιανουάριο, εμφανίζοντας οριακή αύξηση κατά 135 άτομα ή κατά 0,02%.

Από το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων, οι 461.000 (ποσοστό 53,32%) είναι μακροχρόνια άνεργοι, είναι δηλαδή εγγεγραμμένοι στο μητρώο του ΟΑΕΔ για χρονικό διάστημα ίσο ή και περισσότερο των 12 μηνών. Οι υπόλοιποι 403.512 (ποσοστό 46,68%), είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο του ΟΑΕΔ για χρονικό διάστημα μικρότερο των 12 μηνών. Μείωση κατά 4.672 άτομα ή σε ποσοστό 2,32% εμφανίζει ο αριθμός των ανέργων, οι οποίοι δήλωσαν πως δεν αναζητούν πλέον εργασία. Από αυτούς το 36%, είναι μακροχρόνιοι άνεργοι και το 64,91% ηλικίας 30 έως 54 ετών. Μείωση κατά 13.935 ή σε ποσοστό 8,32%, εμφανίζει και ο αριθμός των επιδοτούμενων ανέργων, ενώ το 34,39% των επιδοματούχων ανήκει στα εποχικά τουριστικά επαγγέλματα.

Από τα στοιχεία του ΟΑΕΔ προκύπτει, επίσης, ότι το 59,88% των εγγεγραμμένων ανέργων είναι γυναίκες, το 48,69% απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το 93,19% Έλληνες υπήκοοι. Έλληνες υπήκοοι είναι και το 83,22% των επιδοτούμενων ανέργων.

Αναλυτικότερα, από το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων, οι 346.876 είναι άνδρες (ποσοστό 40,12%) και οι 517.636 είναι γυναίκες (ποσοστό 59,88%). Στην ηλικιακή ομάδα «15-19 ετών» το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων ανήλθε σε 9.346 άτομα (ποσοστό 1,08%), στην ηλικιακή ομάδα «20-24 ετών» ανήλθε σε 78.035 άτομα (ποσοστό 9,03%), στην ηλικιακή ομάδα «25-29 ετών»

ανήλθε σε 122.917 άτομα (ποσοστό 14,22%), στην ηλικιακή ομάδα «30-44 ετών» ανήλθε σε 350.185 άτομα (ποσοστό 40,51%), στην ηλικιακή ομάδα «45-54 ετών» ανήλθε σε 189.573 άτομα (ποσοστό 21,93%), στην ηλικιακή ομάδα «55-64 ετών» ανήλθε σε 105.806 άτομα (ποσοστό 12,24%) και στην ηλικιακή ομάδα «65 ετών και άνω» ανήλθε σε 8.650 άτομα (ποσοστό 1,00%). Στο εκπαιδευτικό επίπεδο «χωρίς εκπαίδευση» το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων ανήλθε σε 18.833 άτομα (ποσοστό 2,18%), στο εκπαιδευτικό επίπεδο «υποχρεωτική εκπαίδευση (έως 3η Γυμνασίου)» ανήλθε σε 279.374 άτομα (ποσοστό 32,32%), στο εκπαιδευτικό επίπεδο «δευτεροβάθμια εκπαίδευση» ανήλθε σε 420.901 άτομα (ποσοστό 48,69%) και στο εκπαιδευτικό επίπεδο «τριτοβάθμια εκπαίδευση» ανήλθε σε 145.404 άτομα (ποσοστό 16,82%). Στους «Έλληνες υπηκόους» το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων ανήλθε σε 805.652 άτομα (ποσοστό 93,19%), στους «υπηκόους χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» ανήλθε σε 14.332 άτομα (ποσοστό 1,66%) και στους «υπηκόους τρίτων χωρών» ανήλθε σε 44.528 άτομα (ποσοστό 5,15%).

2.2.1 Οι εγγεγραμμένοι άνεργοι που δεν αναζητούν εργασία

Το σύνολο των εγγεγραμμένων λοιπών (μη αναζητούντων εργασία) για τον μήνα Φεβρουάριο 2015 ανήλθε σε 196.709 άτομα όπου 70.814 (ποσοστό 36,00%) είναι εγγεγραμμένα στο μητρώο του ΟΑΕΔ για χρονικό διάστημα ίσο ή και περισσότερο των 12 μηνών και 125.895 (ποσοστό 64,00%) εγγεγραμμένα στο μητρώο του ΟΑΕΔ για χρονικό διάστημα μικρότερο των 12 μηνών. Από το σύνολο των εγγεγραμμένων λοιπών μη αναζητούντων εργασία οι 77.169 είναι άνδρες (ποσοστό 39,23%) και οι 119.540 είναι γυναίκες (ποσοστό 60,77%).

Στην ηλικιακή ομάδα «15-19 ετών» το σύνολο των εγγεγραμμένων λοιπών μη αναζητούντων εργασία ανήλθε σε 1.281 άτομα (ποσοστό 0,65%), στην ηλικιακή ομάδα «20-24 ετών» ανήλθε σε 10.073 άτομα (ποσοστό 5,12%), στην ηλικιακή ομάδα «25-29 ετών» ανήλθε σε 22.785 άτομα (ποσοστό 11,58%), στην ηλικιακή ομάδα «30-44 ετών» ανήλθε σε 79.563 άτομα (ποσοστό 40,45%), στην ηλικιακή ομάδα «45-54 ετών» ανήλθε σε 48.112 άτομα (ποσοστό 24,46%), στην ηλικιακή ομάδα «55-64 ετών» ανήλθε σε 30.899 άτομα (ποσοστό 15,71%) και στην ηλικιακή ομάδα «65 ετών και άνω» ανήλθε σε 3.996 άτομα (ποσοστό 2,03%).

Στο εκπαιδευτικό επίπεδο «χωρίς εκπαίδευση» το σύνολο των εγγεγραμμένων λοιπών μη αναζητούντων εργασία ανήλθε σε 6.793 άτομα (ποσοστό 3,45%), στο εκπαιδευτικό επίπεδο «υποχρεωτική εκπαίδευση (έως 3η Γυμνασίου)» ανήλθε σε 85.666 άτομα (ποσοστό 43,55%), στο εκπαιδευτικό επίπεδο «δευτεροβάθμια εκπαίδευση» ανήλθε σε 82.332 άτομα (ποσοστό 41,85%) και στο εκπαιδευτικό επίπεδο «τριτοβάθμια εκπαίδευση» ανήλθε σε 21.918 άτομα (ποσοστό 11,14%). Στους «Έλληνες υπηκόους» το σύνολο των εγγεγραμμένων λοιπών μη αναζητούντων εργασία ανήλθε σε 164.302 άτομα (ποσοστό 83,53%), στους «υπηκόους χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» ανήλθε σε 9.048 άτομα (ποσοστό 4,60%) και στους «υπηκόους τρίτων χωρών» ανήλθε σε 23.359 άτομα (ποσοστό 11,87%).

2.2.2 Επιδοτούμενοι άνεργοι

Το σύνολο των επιδοτούμενων ανέργων για τον μήνα Φεβρουάριο 2015 (αφορά τον αριθμό των δικαιούχων που πληρώθηκαν εντός του αντίστοιχου μήνα) ανέρχεται σε 153.602 άτομα από τα οποία οι 100.775 (ποσοστό 65,61%) είναι κοινοί και λοιπές κατηγορίες επιδοτούμενων και οι 52.827 (ποσοστό 34,39%) είναι εποχικοί τουριστικών επαγγελμάτων.

Από το σύνολο των επιδοτούμενων ανέργων, οι 72.247 είναι «άνδρες» (ποσοστό 47,04%) και οι 81.355 είναι «γυναίκες» (ποσοστό 52,96%). Στην ηλικιακή ομάδα «15-19 ετών» το σύνολο των επιδοτούμενων ανέργων ανήλθε σε 158 άτομα (ποσοστό 0,10%), στην ηλικιακή ομάδα «20-24 ετών» ανήλθε σε 7.890 άτομα (ποσοστό 5,14%), στην ηλικιακή ομάδα «25-29 ετών» ανήλθε σε 21.031 άτομα (ποσοστό 13,69%), στην ηλικιακή ομάδα «30-44 ετών» ανήλθε σε 76.053 άτομα (ποσοστό 49,51%), στην ηλικιακή ομάδα «45-54 ετών» ανήλθε σε 34.589 άτομα (ποσοστό 22,52%), στην ηλικιακή ομάδα «55-64 ετών» ανήλθε σε 13.264 άτομα (ποσοστό 8,64%) και στην ηλικιακή ομάδα «65 ετών και άνω» ανήλθε σε 617 άτομα (ποσοστό 0,40%).

Στο εκπαιδευτικό επίπεδο «χωρίς εκπαίδευση», το σύνολο των επιδοτούμενων ανέργων ανήλθε σε 2.665 άτομα (ποσοστό 1,74%), στο εκπαιδευτικό επίπεδο «υποχρεωτική εκπαίδευση (έως 3η Γυμνασίου)» ανήλθε σε 55.736 άτομα

(ποσοστό 36,29%), στο εκπαιδευτικό επίπεδο «δευτεροβάθμια εκπαίδευση» ανήλθε σε 74.266 άτομα (ποσοστό 48,35%) και στο εκπαιδευτικό επίπεδο «τριτοβάθμια εκπαίδευση» ανήλθε σε 20.935 άτομα (ποσοστό 13,63%). Στους «Έλληνες υπηκόους» το σύνολο των επιδοτούμενων ανέργων ανήλθε σε 127.825 άτομα (ποσοστό 83,22%), στους «υπηκόους χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» ανήλθε σε 7.373 άτομα (ποσοστό 4,80%) και στους «υπηκόους τρίτων χωρών» ανήλθε σε 18.404 άτομα (ποσοστό 11,98%).

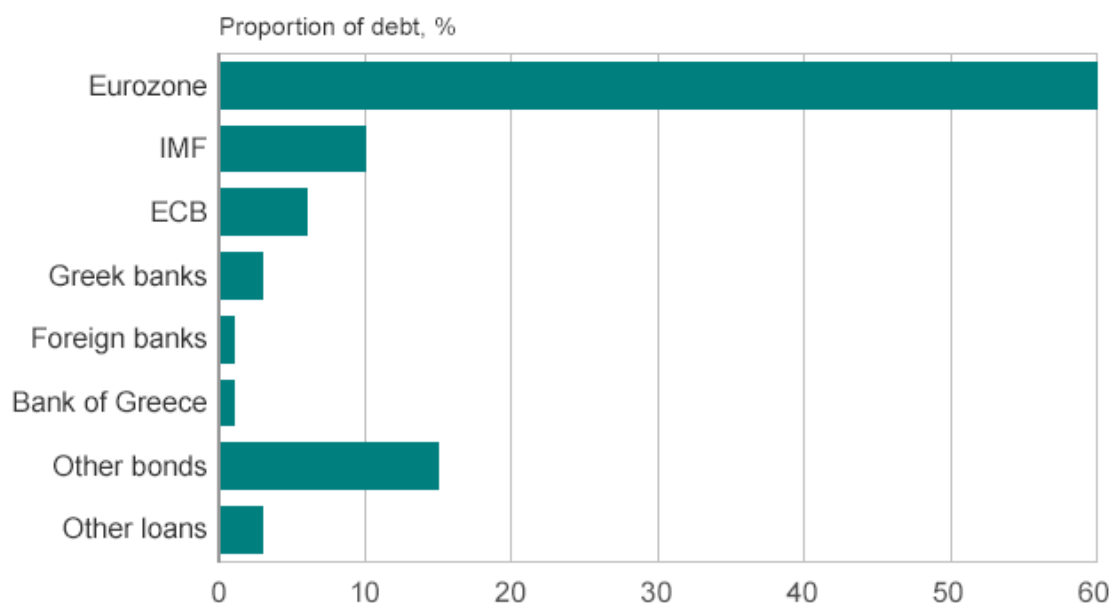
2.3 Η οικονομική Κρίση και οι έννοιες της

2.3.1 Δημόσιο Έλλειμμα

Με τον Όρο δημόσιο Έλλειμμα εννοούμε κατά το πόσο τα έξοδα του κράτους υπερέβησαν τα έσοδα του, δηλαδή πόσο ζημία είχε για το οικονομικό έτος.

Who does Greece owe?

What Greece owes: Total debt €322 bn

Source: EIStat, Open Europe

BBC

Αυτό που παρατηρείται λοιπόν στο παραπάνω γράφημα είναι πως η πλειοψηφία των δανειακών υποχρεώσεων μας έχει να κάνει με την Ευρωζώνη.

2.3.2 Το φαινόμενο του Brain Drain ή Human capital flight.

Ένα από τα πιο ανησυχητικά φαινόμενα που εκτυλίσσονται τα τελευταία χρόνια είναι και εκείνο του Brain Drain ή Human capital flight. Ως Brain drain ορίζουμε την φυγή - μετανάστευση επιστημονικού και ειδικευμένου προσωπικού (μεγάλα μυαλά) από υπανάπτυκτες ή αναπτυσσόμενες χώρες όπως η Ελλάδα σε Ανεπτυγμένες.

Πάνω από 350.000 χιλιάδες μετανάστευσαν από την Ελλάδα την περίοδο 2010-2013. Οι 270.000 εξ' αυτών ηλικίας 20 έως 39 ετών. (www.cnn.com)

Από αυτό το 2% που μετανάστευσε, περισσότερο από το μισό επέλεξε χώρες όπως την Γερμανία και την Αγγλία. (www.theguardian.com)

Ιστορικά έχει παρατηρηθεί αυτό φαινόμενο του Brain Drain. Από την αρχαιότητα τα μεγαλύτερα μυαλά βρίσκονταν στις πιο ανεπτυγμένες χώρες. Από τον Αριστοτέλη που βρήκε "επιστημονικό" καταφύγιο στην τότε πιο ανεπτυγμένη πόλη-κράτος Αθήνα, έως τους Νικόλα Τέσλα και Άλμπερτ Αϊνστάιν που μετανάστευσαν στις ΗΠΑ προκειμένου να αναπτύξουν το έργο τους διότι οι χώρες τους δεν τους προσέφεραν ούτε την πολιτική σταθερότητα ούτε την τεχνολογία για να εφαρμόσουν τις θεωρίες τους.

Οι λόγοι και τα αίτια αυτού του φερόμενου ποικίλουν ανάλογος με την κατάσταση που βρίσκονται οι εκάστοτε χώρες των ατόμων αυτών. Οι κυριότεροι θα μπορούσαμε να πούμε λόγοι είναι οικονομικοί και κοινωνικοί.

Οι κυριότεροι λόγοι μετανάστευσης των νέων:

Οι οικονομικές απολαβές: θεωρούν πως δεν αντικατοπτρίζουν την πολυετή εκπαίδευση αλλά και την εξειδίκευση που διαθέτουν. Ακόμη αν η οικονομική κατάσταση μια χώρας μπορεί να βρίσκετε σε ύφεση η κρίση όπως στην Ελλάδα και τα άτομα αυτά μπορεί να αμείβονται καλύτερα από τον μέσο εργαζόμενο, υπάρχει το συναίσθημα της οικονομικής αδικίας λόγω των συγκρίσεων τους με τους αντίστοιχους καταρτισμένους εργαζομένους του εξωτερικού.

Ευκαιρίες Καριέρας: Σε κράτη όπως η Ελλάδα οι ευκαιρίες καριέρας έχουν συρρικνωθεί τόσο πολύ που όσες "υποσχόμενες" θέσεις υπήρχαν έχουν "καπαρωθεί" (Λόγια Ηλεκτρολόγου Μηχανικού Η\Υ που εργάζεται πλέον σε φορτηγό πλοίο σε γραμμή Σιγκαπούρης- Ινδονήσιας.) Αυτή είναι η αίσθηση του Έλληνα νέου ως προς το τι έχει να του προσφέρει το Ελληνικό πελατειακό κράτος το οποίο πλέον λειτουργεί έτσι και στον ιδιωτικό τομέα πίσω από τις αχανείς πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Η αδυναμία απορρόφησης των μορφωμένων νέων από την Ελληνική αγορά εργασίας, αναγκάζει τους νέους επιστήμονες να μεταναστεύουν στο εξωτερικό για να εφαρμόσουν τις με τόσο κόπο αλλά και χρήμα αποκτηθείσες γνώσεις τους.

Η έλλειψη έρευνας: Ένας λόγος ακόμη είναι η έλλειψη έρευνας στην Ελλάδα. Νέοι επιστήμονες αδυνατούν να εργαστούν πάνω στο επιστημονικό τους πεδίο διότι δεν υφίσταστε επιστημονική έρευνα στην χώρα. Ακόμη η έλλειψη "βαριάς" και μη βιομηχανίας αδυνατεί παραδείγματος χάριν την απορρόφηση μηχανικών και χημικών μηχανικών. Επίσης η έλλειψη έρευνας από Ελληνικές φαρμακοβιομηχανίες και το χρεοκοπημένο Κρατικό Σύστημα Υγείας έχει κάνει το λειτούργημα του ιατρού να "περνά" την δική του κρίση στην αγορά εργασίας. Μεγάλα ποσοστά ενεργείας συναντάμε και στο επιστημονικό πεδίο της πληροφορικής και των software engineers. Η τεχνολογική υπολειτουργία της χώρας, η έλλειψη υποδομών και εγκαταστάσεων δεν επιτρέπει στα "μυαλά" αυτά να εργαστούν τόσο αντικείμενο τους δηλαδή στην σχεδίαση και δημιουργία λογισμικού αφού αυτό το κομμάτι δεν υφίσταται σε μια τεχνολογικά υπανάπτυκτη χώρα όπως η Ελλάδα.

Από την άλλη πλευρά οι κερδισμένοι του φαινομένου του Brain Drain, χώρες όπως η Γερμανία η Αγγλία οι ΗΠΑ και η Αυστραλία εκμεταλλεύονται την δωρεάν παιδεία που παρέχεται από το ελληνικό δημόσιο δίνοντας την δυνατότητα στις χώρες προορισμούς να επωφελούνται από το εισερχόμενο και άνευ κόστους για εκείνα τα κράτη εξειδικευμένο προσωπικό μέσω του φορολογικού συστήματος τους. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το Ελληνικό Δημόσιο και Εθνικό Σύστημα Παιδείας να καταναλώνει πόρους για να εκπαιδεύσει – μορφώσει - εξειδικεύσει προσωπικό άλλων χωρών.

Αυτό το ανθρώπινο Grexit είναι ένα πλήγμα για την Ελληνική Κοινωνία και Οικονομία όπου ακόμη και αν κάποτε επανέλθει και αναπτυχθεί δεν εγγυάται την επιστροφή αυτού του ανθρώπινου κεφαλαίου.

3. Έρευνα

3.1 Η έρευνα

3.1.1 Ο στόχος-σκοπός της έρευνας

Με την πάροδο των ετών, η ολοένα αυξανόμενη ανεργία αλλά και οι οικονομικές μεταβολές που συντελούνται στην κοινωνία, οδηγούν πολλούς Έλληνες πολίτες στην αναζήτηση νέων εκπαιδευτικών και επαγγελματικών ευκαιριών σε κράτη του εξωτερικού. Η λεγόμενη «GenerationG»³⁴, στην οποία αναφέρεται σε άρθρο της η βρετανική εφημερίδα Guardian (2015), αποτελεί μία μεγάλη μερίδα ταλαντούχων νέων, οι οποίοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την Ελλάδα και να μετοικήσουν σε άλλες χώρες, λόγω της οικονομικής κρίσης και των περιορισμένων εργασιακών ευκαιριών. Στο ίδιο άρθρο, η Smith αναφέρει πως ο ρυθμός αύξησης της μετανάστευσης ήταν κατακόρυφος τα τελευταία χρόνια, καθώς άγγιξε το 300% σε σχέση με τα επίπεδα φυγής από τη χώρα προ κρίσης. Ταυτόχρονα, η ανεργία φτάνει μέχρι και το 50% στους νέους. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως είτε θα αναγκαστούν να εργαστούν περιστασιακά, σε κλάδο εκτός του γνωστικού τους αντικειμένου, είτε να αναζητήσουν εργασία σε κάποια άλλη χώρα, που μπορεί να τους απορροφήσει σε μία δουλειά σχετική με τις σπουδές του και να τους προσφέρει τα μέγιστα.

Σε αυτό το πλαίσιο, η παρούσα έρευνα αποσκοπεί στο να εντοπίσει και να αναλύσει τους παράγοντες μετανάστευσης των νέων από τη χώρα μας. Επίσης, η συνδυαστική ανάλυση των αποτελεσμάτων αναμένεται να μας αναδείξει τους κυριότερους από αυτούς τους παράγοντες και τις σημαντικότερες αιτίες ύπαρξής τους.

3.1.2 Περιγραφή της έρευνας

Η συγκεκριμένη έρευνα πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα και το εξωτερικό, είχε διάρκεια 6 μηνών (Φεβρουάριο- Αύγουστο 2015) και σε αυτή συμμετείχαν 113 άτομα. Η δημιουργία ενός ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου στη φόρμα του GoogleDrive, το οποίο στη συνέχεια διαμοιράστηκε με e-mail και μέσω των κοινωνικών δικτύων, έδωσε τη δυνατότητα στους συμμετέχοντες να απαντήσουν άμεσα, με ευκολία και ανωνυμία στις ερωτήσεις που τους τέθηκαν.

Η συγκεκριμένη μέθοδος έρευνας επιλέχθηκε διότι θεωρήθηκε καταλληλότερη για τη συλλογή ενός μεγάλου αριθμού δεδομένων, τα οποία θα οδηγούσαν και σε ασφαλέστερα συμπεράσματα. Ταυτόχρονα, η χρήση της νέας τεχνολογίας, μέσω της συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου ηλεκτρονικά, βοήθησε στην ευκολότερη κατηγοριοποίηση των αποτελεσμάτων, στην ασφαλέστερη διεξαγωγή της διαδικασίας και την άμεση και ταχεία διανομή του στους πιθανούς συμμετέχοντες.

3.1.3 Το ερωτηματολόγιο

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από 46 ερωτήσεις κλειστού τύπου. Οι ερωτήσεις 1-6 αφορούν δημογραφικά στοιχεία, όπως το φύλο, η ηλικία, ο τόπος διαμονής κτλ. Εν συνεχεία, η 7^η ερώτηση και οι ερωτήσεις 23-35 αναζητούν στοιχεία για την επαγγελματική κατάσταση των ερωτηθέντων. Οι ερωτήσεις 8-10 αφορούν στην άποψη των ερευνητικών υποκειμένων όσον αφορά στην πιθανότητα μετανάστευσής τους. Όλες οι υπόλοιπες ερωτήσεις έχουν σκοπό να δώσουν μία γενική άποψη για το πώς αντιλαμβάνονται οι ερωτηθέντες τη ζωή τους στην κοινωνία που ζουν, σε σχέση με το βιοτικό τους επίπεδο, τις οικονομικές απολαβές τους, τη λειτουργία του κράτους κ.α. Συγκεκριμένα, οι ερωτήσεις 11-22 ασχολούνται με την ικανοποίηση των πολιτών σε σχέση με τις κρατικές παροχές (μετακινήσεις, εκπαίδευση, ασφάλεια κ.α.), ενώ οι ερωτήσεις 36-46 είναι περισσότερο εξειδικευμένες και αφορούν στην ικανοποίηση των ατόμων από το κόστος της ζωής τους (πχ. μεταφορές, υγεία, αποταμίευση κτλ). Στο παράρτημα παρατίθεται αντίγραφο του προαναφερθέντος ερωτηματολογίου.

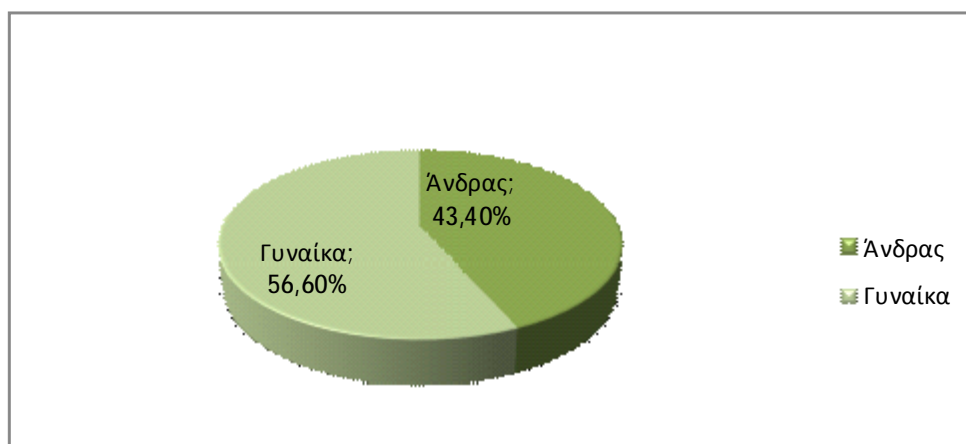
3.2 Παρουσίαση ερευνητικών δεδομένων

3.2.1 Τα αποτελέσματα

Παρακάτω παρατίθενται τα ερευνητικά δεδομένα, για την ανάλυση και απεικόνιση των οποίων χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Microsoft Excel, καθώς και το πρόγραμμα ανάλυσης δεδομένων και απαντήσεων του Googledrive.

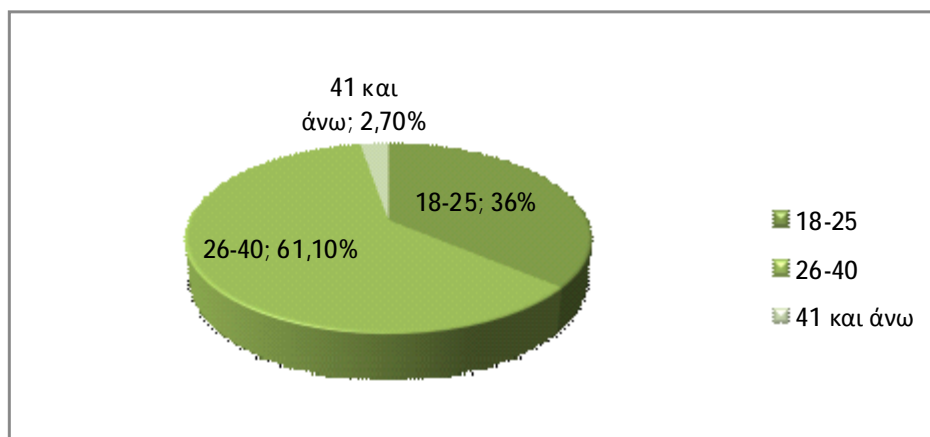
- **Φύλο**

Στην ερώτηση αυτή, από τα συνολικά 113 άτομα, τα 49 (σε ποσοστό 43,4%) είναι άνδρες, ενώ τα υπόλοιπα 64 (σε ποσοστό 56,6%) είναι γυναίκες.

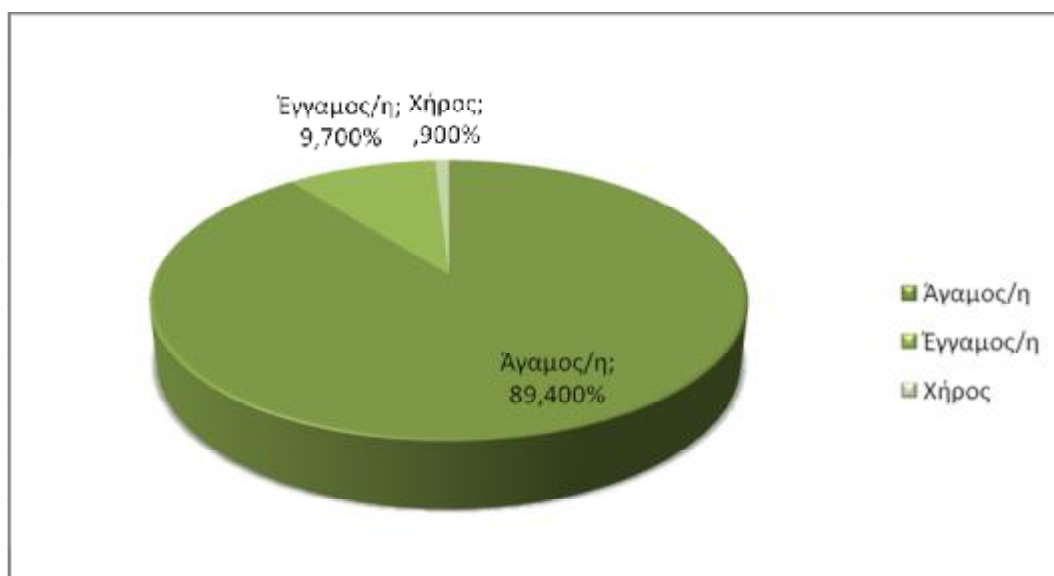
· Ηλικία

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, από τους συνολικά 113 συμμετέχοντες, οι 69 ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία των 26-40 ετών (με ποσοστό 61,1%), οι 41 είναι ηλικίας από 18-25 (με ποσοστό 36,2%) και τέλος, οι υπόλοιποι 3 ερωτηθέντες είναι ηλικίας 41 ετών και άνω (με ποσοστό 2,7%).

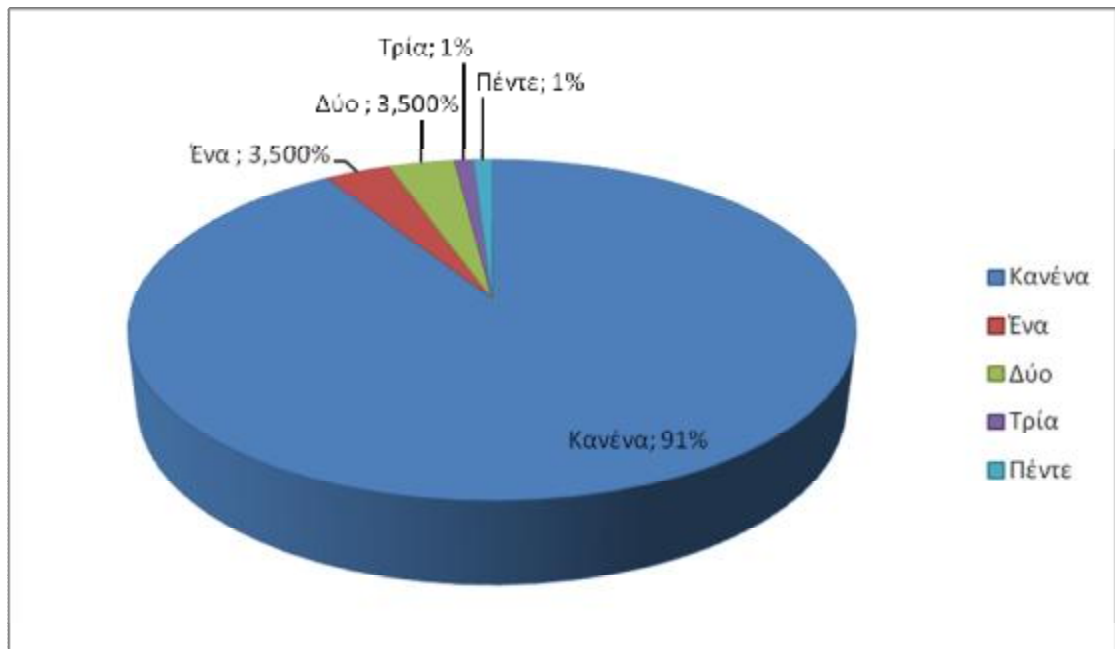
· Οικογενειακή σας κατάσταση

Από τα συνολικά 113 άτομα, άγαμοι δηλώνουν οι 101 (σε ποσοστό 89,4%), έγγαμοι οι 11 (σε ποσοστό 9,7%), ενώ ένας ερωτηθέντας δηλώνει χήρος (με ποσοστό 0,9%).

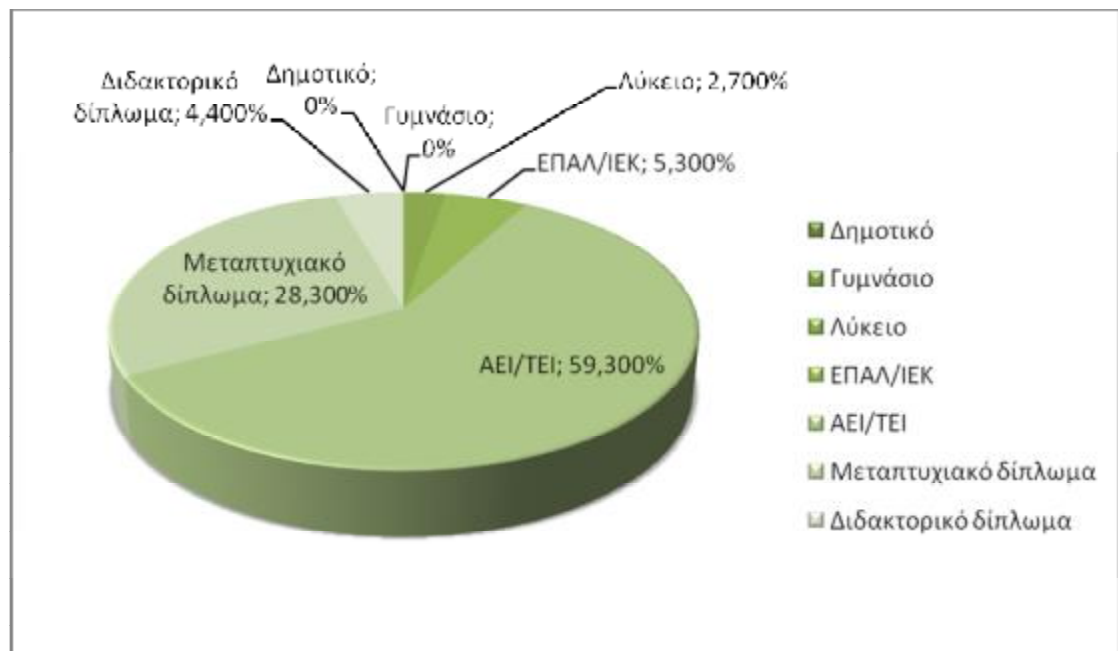
· **Αριθμός τέκνων**

Οι 103 από τους συνολικά 113 ερωτηθέντες δεν έχουν παιδιά (ποσοστό 91%). Ένα παιδί έχουν 4 (ποσοστό 3,5%), δύο παιδιά 4 (ποσοστό 3,5%), τρία παιδιά έχει ένας (ποσοστό 1%) και τέλος, πέντε παιδιά έχει ένα άτομο (ποσοστό 1%).

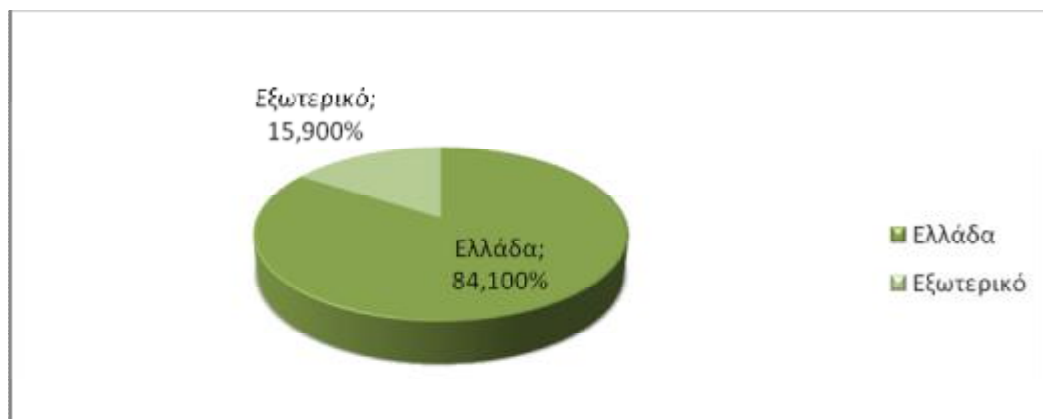
· Εκπαιδευτικό σας επίπεδο

Στη συγκεκριμένη ερώτηση έχουν απαντήσει 113 ερωτηθέντες. Από αυτούς κανείς δεν είναι απόφοιτος μόνο Δημοτικού και Γυμνασίου, 3 είναι απόφοιτοι Λυκείου (ποσοστό 2,7%), 6 έχουν αποφοιτήσει από ΕΠΑΛ/ΙΕΚ (ποσοστό 5,3%), 67 άτομα είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ΤΕΙ (ποσοστό 59,3%), 32 κατέχουν κάποιο Μεταπτυχιακό δίπλωμα (ποσοστό 28,3%) και τέλος, 5 από τους ερωτηθέντες κατέχουν και Διδακτορικό δίπλωμα (ποσοστό 4,4%).

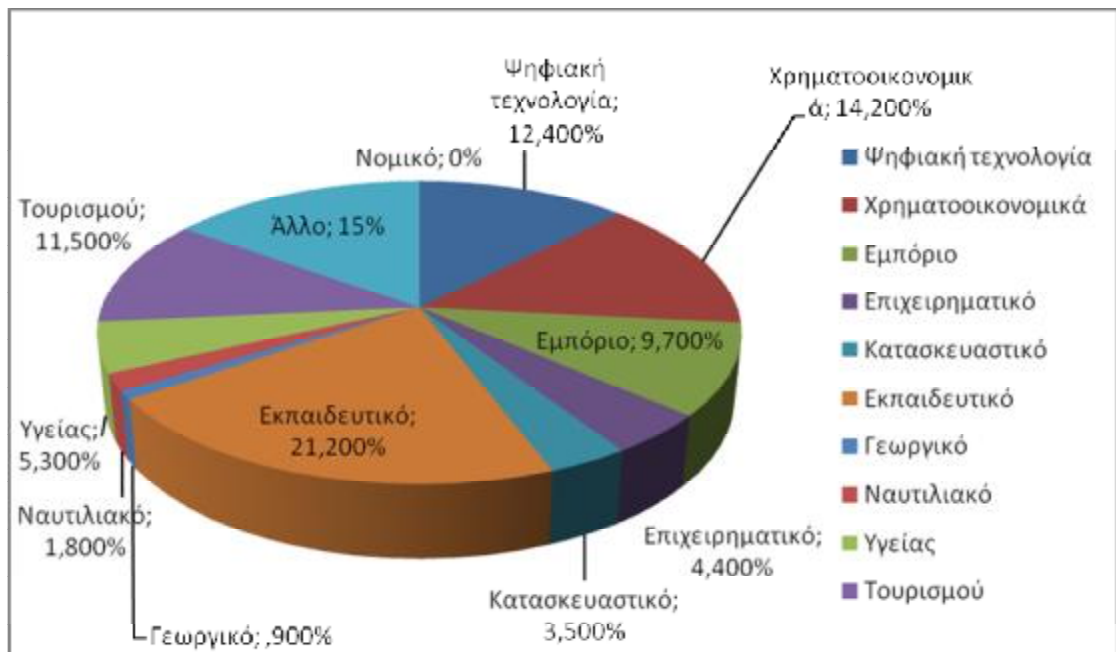
· **Τόπος μόνιμης κατοικίας**

Από τα 113 άτομα τα οποία απάντησαν στη συγκεκριμένη ερώτηση, οι 95 ερωτηθέντες είναι μόνιμοι κάτοικοι Ελλάδας (σε ποσοστό 84,1%), ενώ οι υπόλοιποι 18 κατοικούν μόνιμα σε διάφορες χώρες του εξωτερικού (σε ποσοστό 15,9%).

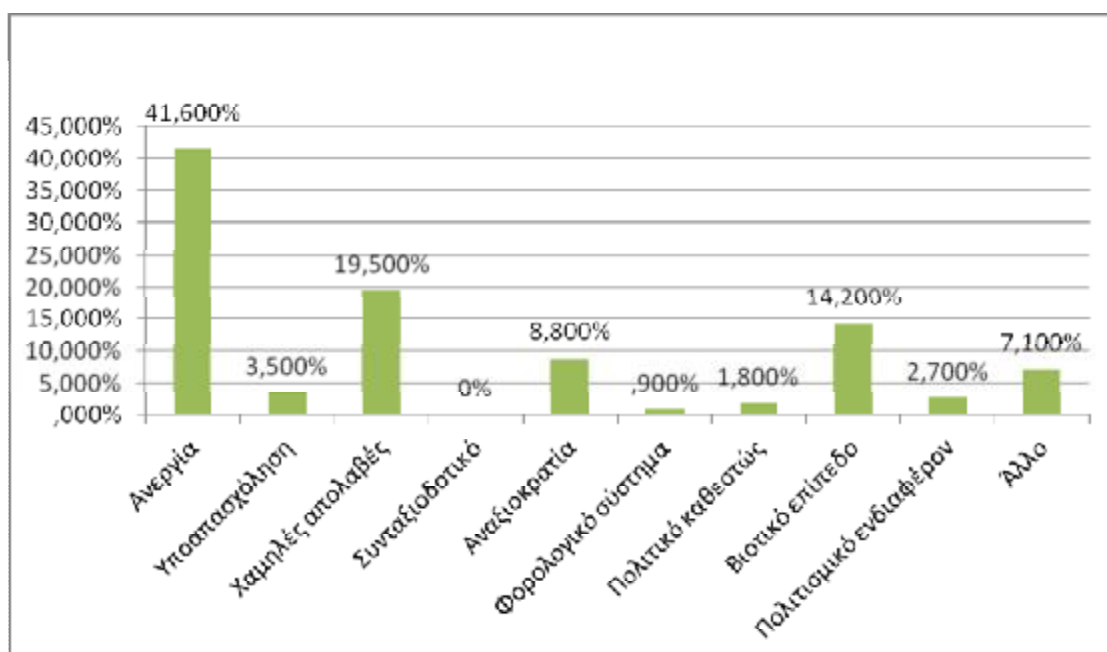
· **Κλάδος εργασίας.**

Στην ερώτηση αυτή, απαντήσεις έδωσαν 113 άτομα. Από αυτούς οι 24 απασχολούνται στον εκπαιδευτικό κλάδο (ποσοστό 21,2%), οι 16 στον χρηματοοικονομικό (ποσοστό 14,2%), οι 14 στον κλάδο της ψηφιακής τεχνολογίας (ποσοστό 12,4%), οι 13 στον τουριστικό κλάδο (ποσοστό 11,5%), οι 11 ασχολούνται με το εμπόριο (ποσοστό 9,7%), οι 6 βρίσκονται στον κλάδο της υγείας (ποσοστό 5,3%), οι 5 στον επιχειρηματικό (ποσοστό 4,4%), οι 4 στον κατασκευαστικό (ποσοστό 3,5%), 2 από αυτούς απασχολούνται στη ναυτιλία (ποσοστό 1,8%), 1 ανήκει στο γεωργικό κλάδο (ποσοστό 0,9%) και κανένας στον κλάδο της νομικής. Οι εναπομείναντες 17 ερωτηθέντες απάντησαν πως απασχολούνται σε κάποιον άλλο κλάδο εργασίας (ποσοστό 15%).

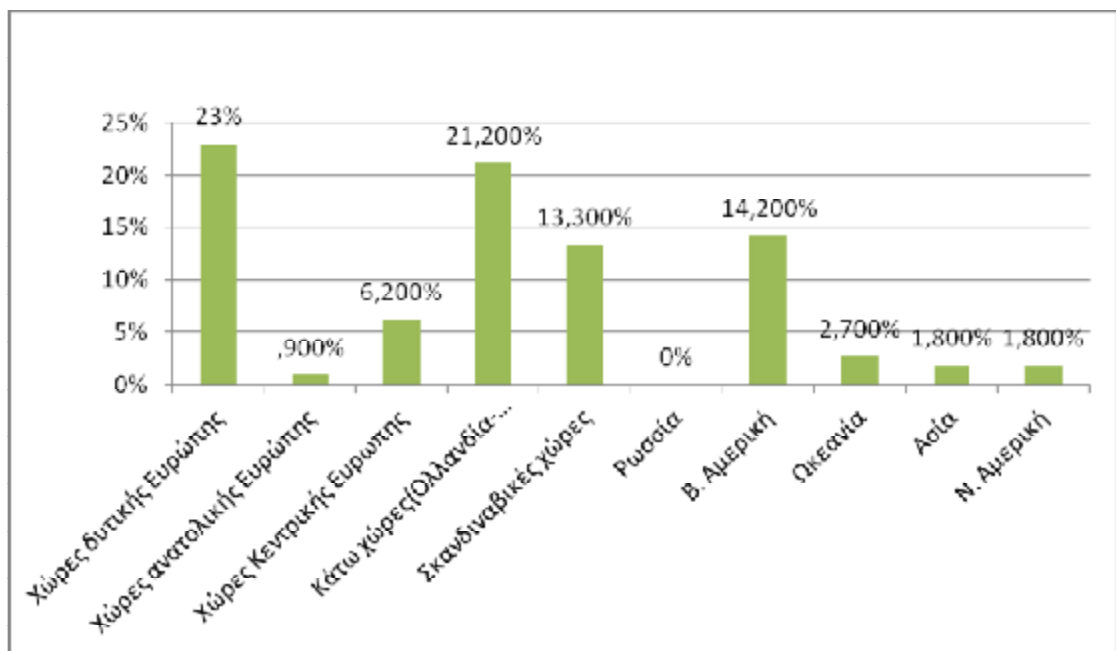
· **Για ποιο λόγο-ους θα μεταναστεύατε από την Ελλάδα.**

Οι 47 ερωτηθέντες θα μετανάστευαν από την Ελλάδα για λόγους ανεργίας (σε ποσοστό 41,6%), οι 22 για λόγους χαμηλών απολαβών (σε ποσοστό 19,5%), οι 16 λόγω βιοτικού επιπέδου (σε ποσοστό 14,2%) και οι 10 θεωρούν πως υπάρχει αναξιοκρατία (σε ποσοστό 8,8%). 4 από τους 113 θα μετανάστευαν λόγω της υποαπασχόλησης (σε ποσοστό 3,5%), 3 λόγω πολιτισμικού ενδιαφέροντος (σε ποσοστό 2,7%), 2 λόγω του πολιτικού καθεστώτος (ποσοστό 1,8%), ένας λόγω του φορολογικού συστήματος (ποσοστό 0,9%), ενώ κανένας δεν απάντησε πως θα μετανάστευε για λόγους συνταξιοδοτικούς. Οι εναπομείναντες 8 ερωτηθέντες απάντησαν πως για μετανάστευαν για κάποιον άλλο λόγο (σε ποσοστό 7,1%).

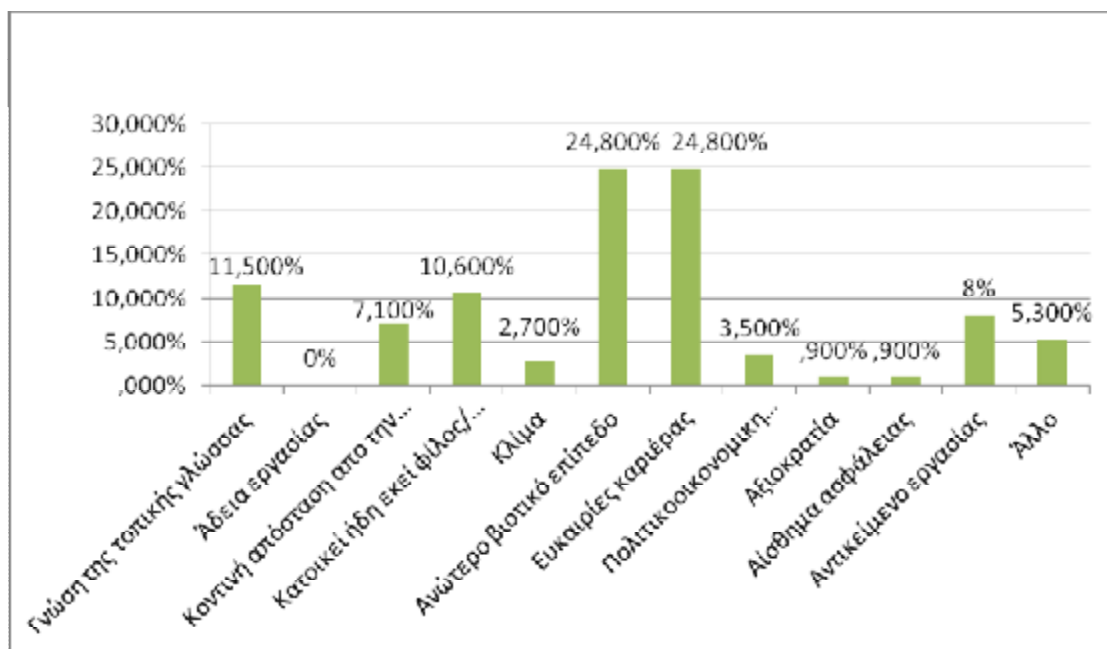
· **Ποιες χώρες θα επιλέγατε ως πιθανό προορισμό.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση έχουν απαντήσει 96 από τους συνολικά 113 συμμετέχοντες. Από αυτούς, στις χώρες της δυτικής Ευρώπης θα μετανάστευαν οι 26 (σε ποσοστό 23%), στις χώρες της ανατολικής Ευρώπης ένας (σε ποσοστό 0,9%), στις χώρες της κεντρικής Ευρώπης οι 7 (6,2%), στις Κάτω χώρες οι 24 (σε ποσοστό 21,2%), στις Σκανδιναβικές χώρες 15 (σε ποσοστό 13,3%), στη Ρωσία κανένας, στη Βόρεια Αμερική 16 (σε ποσοστό 14,2%), στην Ωκεανία 3 (σε ποσοστό 2,7%), στην Ασία 2 (σε ποσοστό 1,8%) και τέλος, στη Νότια Αμερική 2 (σε ποσοστό 1,8%).

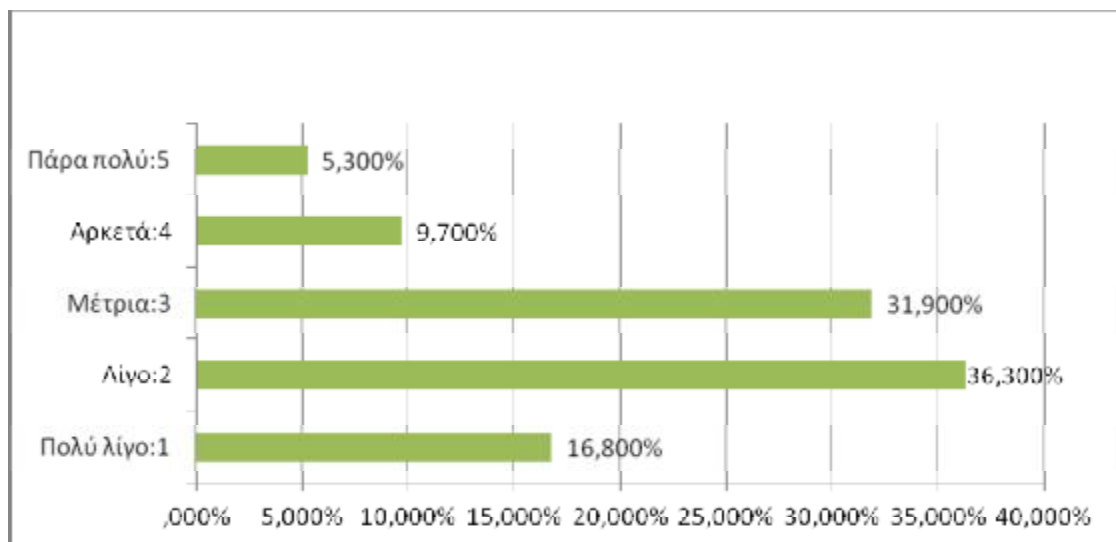
· **Προτεινόμενοι λόγοι επιλογής προορισμού.**

Από τους 113 συμμετέχοντες, οι 28 απάντησαν πως θα επέλεγαν τον προορισμό μετανάστευσής τους με βάση την ύπαρξη ενός ανώτερου βιοτικού επιπέδου (σε ποσοστό 24,8%), ενώ ο ίδιος αριθμός ατόμων θα μετανάστευε σε έναν συγκεκριμένο προορισμό για περισσότερες ευκαιρίες καριέρας. Λόγω της γνώσης της τοπικής γλώσσας θα επέλεγαν έναν προορισμό οι 13 (σε ποσοστό 11,5%), 12 λόγω του ότι θα υπήρχε στη χώρα κάποιος φίλος ή συγγενής (σε ποσοστό 10,6%), 9 λόγω του αντικειμένου της εργασίας τους (σε ποσοστό 8%) και 8 λόγω της εγγύτητας του στην Ελλάδα (σε ποσοστό 7,1%). Από τους υπόλοιπους, 4 θα επέλεγαν τον προορισμό τους λόγω της πολιτικοοικονομικής του σταθερότητας (σε ποσοστό 3,5%), 3 λόγω κλίματος (σε ποσοστό 2,7%), ένας για να έχει το αίσθημα της ασφάλειας (ποσοστό 0,9%) και ένας ακόμη λόγω της ύπαρξης αξιοκρατίας. Κανένας από τους συμμετέχοντες δε θα επέλεγε τον προορισμό μετανάστευσής του βάση της ύπαρξης άδειας εργασίας, ενώ 6 ερωτηθέντες απάντησαν πως η επιλογή του προορισμού θα γινόταν για κάποιον άλλο λόγο (σε ποσοστό 5,3%).

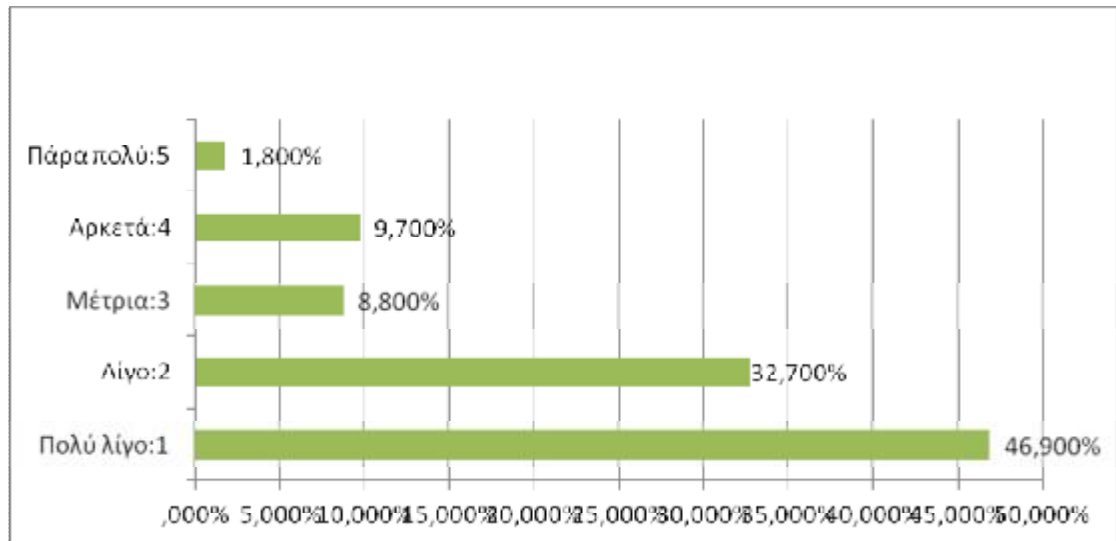
· **Είμαι ευχαριστημένος από το βιοτικό επίπεδο της χώρας.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, ο μεγαλύτερος αριθμός των ερωτηθέντων (41 άτομα και σε ποσοστό 36,3%) δεν είναι πολύ ευχαριστημένος από το βιοτικό επίπεδο της χώρας. Μέτρια ευχαριστημένοι είναι 36 από τους 113 (σε ποσοστό 36,3%), ενώ 19 απάντησαν πολύ λίγο (σε ποσοστό 16,8%). Αρκετά ικανοποιημένοι δηλώνουν 11 (σε ποσοστό 9,7%), ενώ τέλος 6 είναι πάρα πολύ ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 5,3%).

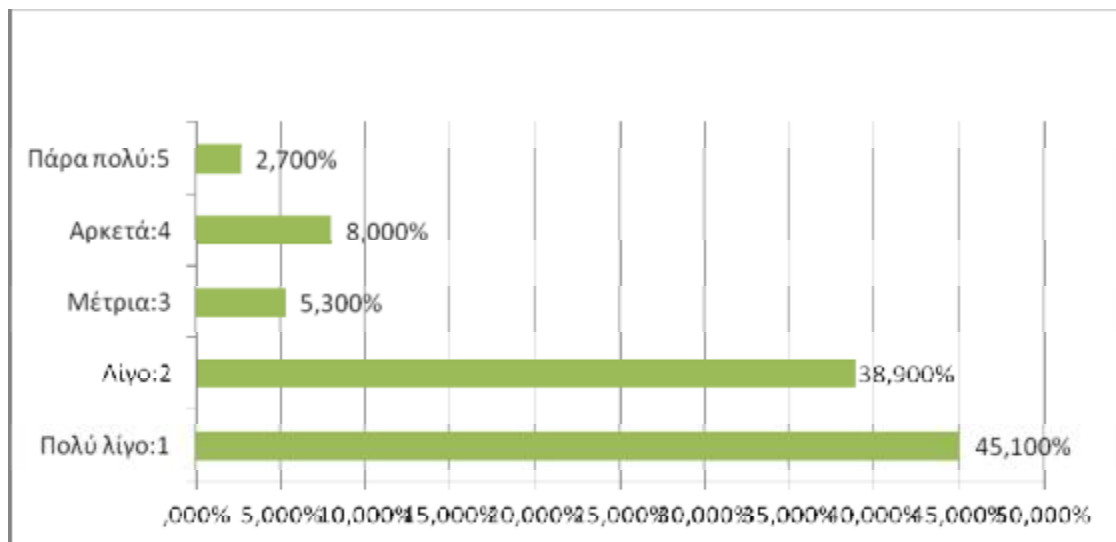
· **Είμαι ευχαριστημένος από τη λειτουργία του κράτους.**

Ο μεγαλύτερος αριθμός των ερωτηθέντων στη συγκεκριμένη ερώτηση έχει απαντήσει πως είναι πολύ λίγο ευχαριστημένοι από τον τρόπο που λειτουργεί το κράτος (53 ερωτηθέντες, σε ποσοστό 46,9%). Λίγο ευχαριστημένοι είναι 37 (σε ποσοστό 32,7%), αρκετά ευχαριστημένοι 11 (σε ποσοστό 9,7%), μέτρια 10 (σε ποσοστό 8,8%) και τέλος, πάρα πολύ ευχαριστημένοι δηλώνουν 2 από τους 113 ερωτηθέντες (σε ποσοστό 1,8%).

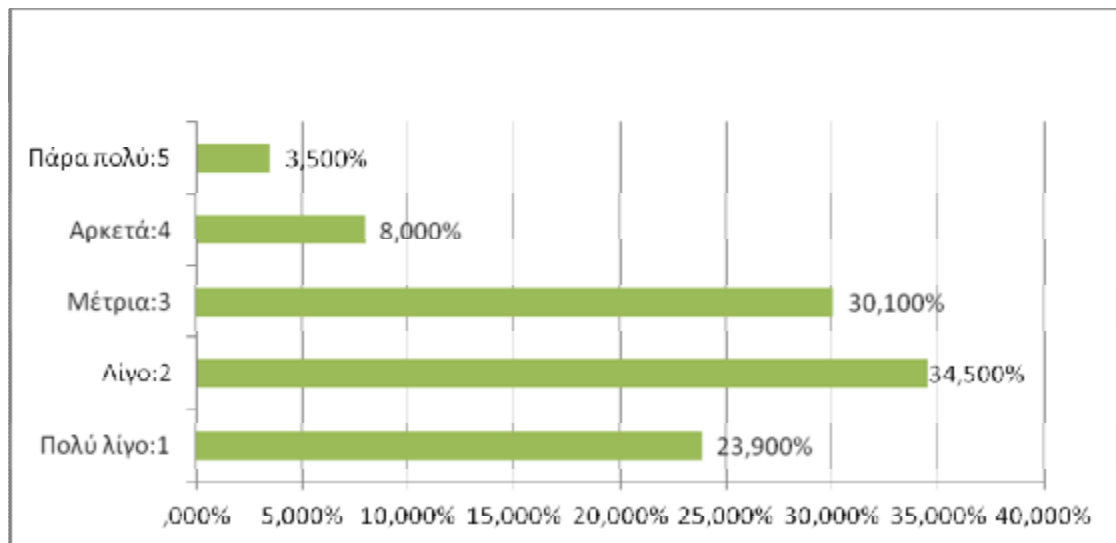
· **Είμαι ευχαριστημένος από τις παροχές του κράτους.**

Από τους 113 ερωτηθέντες, οι 51 απάντησαν πως δεν είναι ικανοποιημένοι από τις παροχές του κράτους (σε ποσοστό 45,1%), ενώ αμέσως μετά 44 απάντησαν πως ικανοποιούνται λίγο (σε ποσοστό 38,9%). Εν συνεχεία, 9 δήλωσαν πως είναι αρκετά ικανοποιημένοι (σε ποσοστό 8%), 6 πως είναι μέτρια (σε ποσοστό 5,3) και 3 πως είναι πάρα πολύ ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 2,7%).

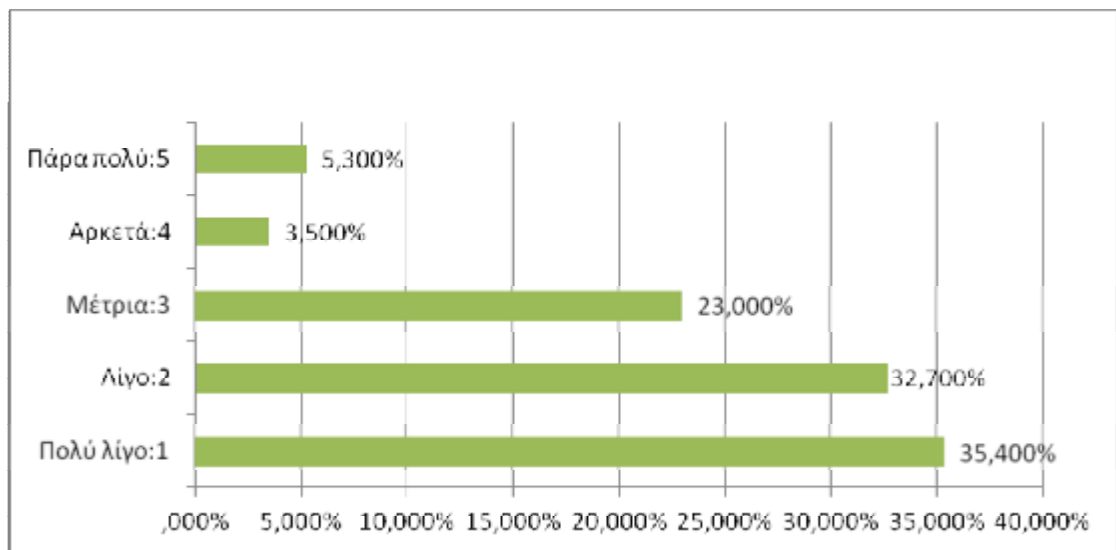
· **Είμαι ευχαριστημένος από το εκπαιδευτικό σύστημα.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων απάντησε πως είναι λίγο ευχαριστημένο από την εκπαίδευση της Ελλάδας (39 άτομα, σε ποσοστό 34,5%), ενώ πολύ κοντά βρίσκεται και η επόμενη απάντηση, καθώς 34 άτομα απάντησαν πως είναι μέτρια ικανοποιημένα από το εκπαιδευτικό σύστημα (σε ποσοστό 30,1%). 27 από τους 113 απάντησαν πως δεν είναι ελάχιστα ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 23,9%), 9 πως είναι αρκετά ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 8%), ενώ τέλος πάρα πολύ ευχαριστημένοι δηλώνουν 4 από τους 113 ερωτηθέντες (σε ποσοστό 3,5%).

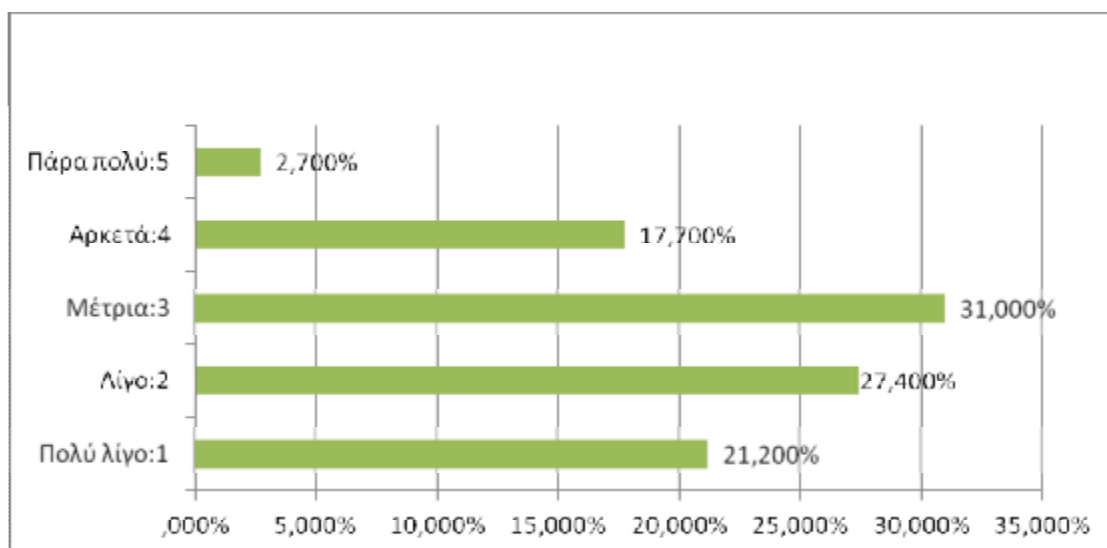
· **Είμαι ευχαριστημένος από την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, 40 ερωτηθέντες απάντησαν πως είναι δεν είναι πολύ ευχαριστημένοι από την παρεχόμενη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη (σε ποσοστό 35,4%), ενώ αμέσως μετά 37 απάντησαν πως είναι λίγο ικανοποιημένοι (σε ποσοστό 32,7%). 26 άτομα δήλωσαν πως είναι μετρίως ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 23%), 6 πως είναι πάρα πολύ ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 5,3%) και τέλος, μόνο 4 απάντησαν πως είναι αρκετά ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 3,5%).

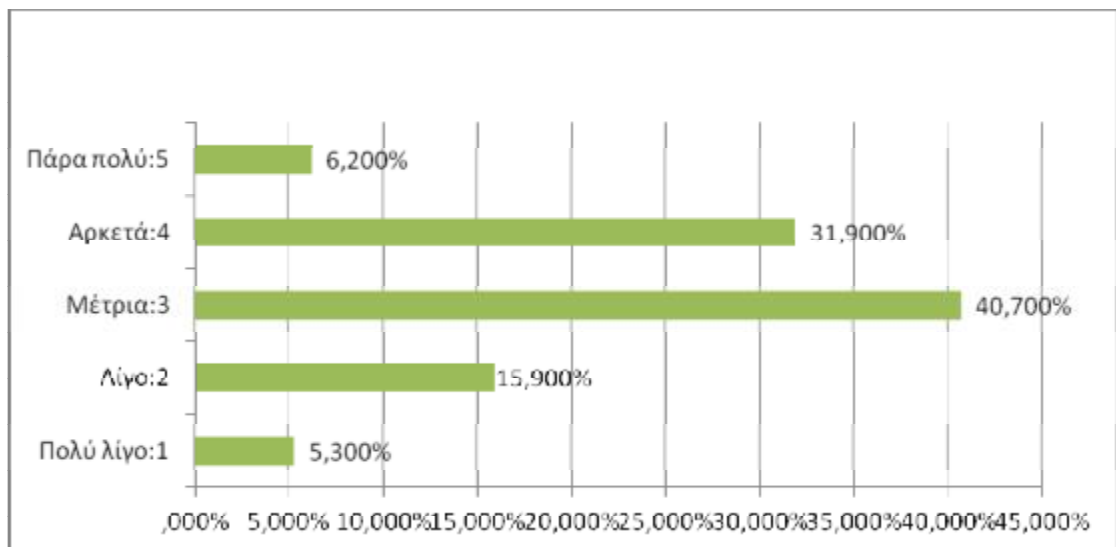
· **Είμαι ευχαριστημένος από τη δημόσια συγκοινωνία.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, 35 ερωτηθέντες δήλωσαν πως είναι μέτρια ευχαριστημένοι από τις συγκοινωνίες που τους προσφέρει το κράτος (σε ποσοστό 31%), ενώ ελάχιστα λιγότερα άτομα απάντησαν πως είναι λίγο ικανοποιημένα (31 άτομα, σε ποσοστό 27,4%). 24 απάντησαν πως δεν είναι καθόλου ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 21,2%), 20 πως είναι αρκετά ικανοποιημένοι (σε ποσοστό 17,7%) και τέλος, 3 δήλωσαν πως είναι πάρα πολύ ευχαριστημένοι από τη δημόσια συγκοινωνία (σε ποσοστό 2,7%).

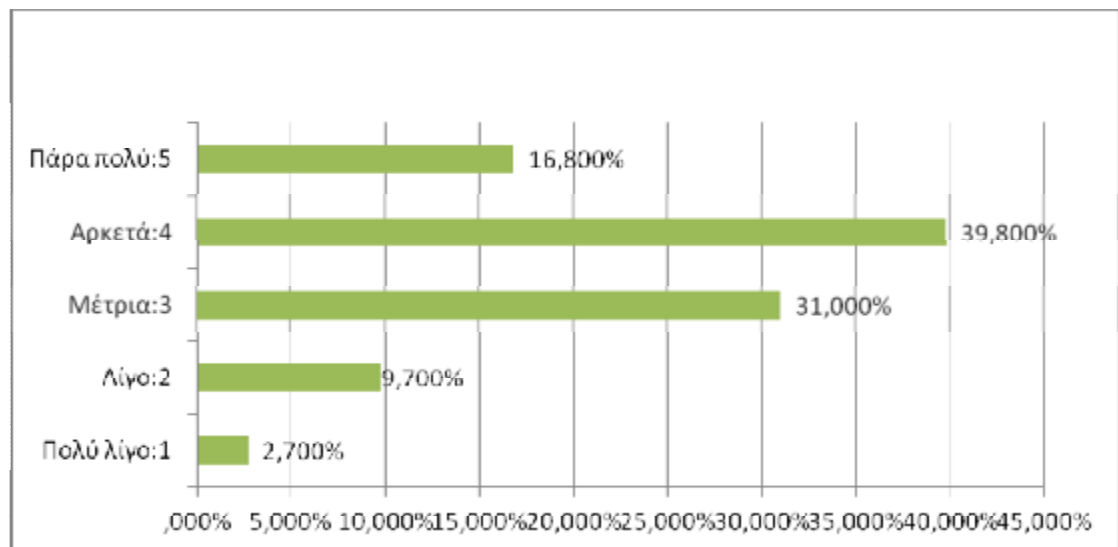
· **Είμαι ευχαριστημένος από την ποιότητα των αγαθών.**

Ο μεγαλύτερος αριθμός ατόμων (46), στη συγκεκριμένη ερώτηση δήλωσε πως είναι μέτρια ικανοποιημένοι από την ποιότητα των προσφερόμενων αγαθών (σε ποσοστό 40,7%). Αρκετά ευχαριστημένοι δηλώνουν 36 από τους 113 συμμετέχοντες (σε ποσοστό 31,9%) και λίγο ευχαριστημένοι 18 (σε ποσοστό 15,9%). 7 άτομα δήλωσαν πάρα πολύ ευχαριστημένο από την ποιότητα των αγαθών (σε ποσοστό 6,2%) και 6 καθόλου (σε ποσοστό 5,3%).

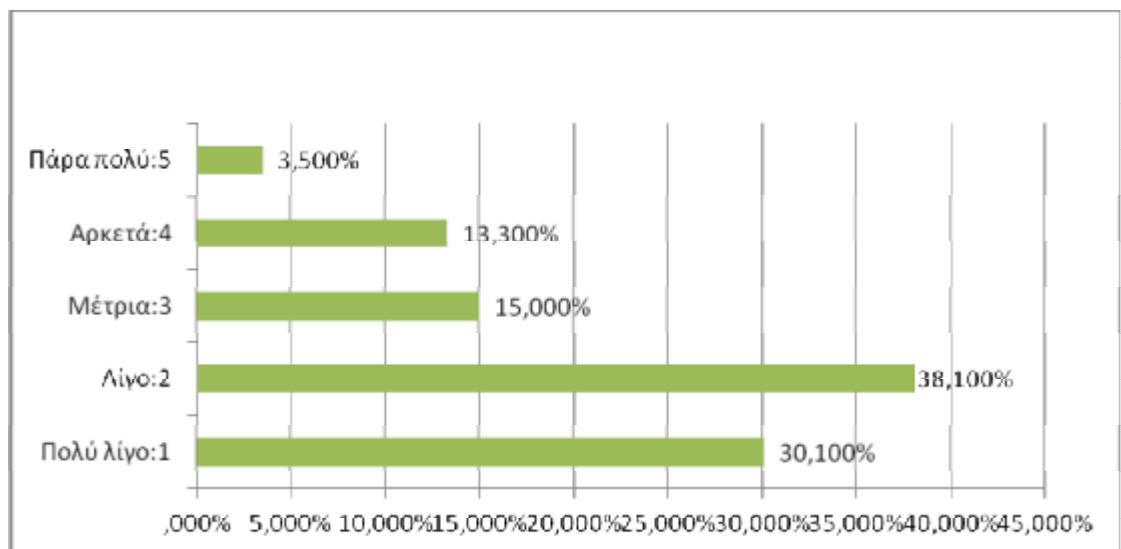
· **Είμαι ευχαριστημένος με τη ζωή μου (οικογένεια- κοινωνικό περίγυρο).**

Στην παραπάνω ερώτηση, 45 άτομα είναι αρκετά ευχαριστημένα από τη ζωή τους στο σύνολό της (σε ποσοστό 39,8%). Μέτρια ευχαριστημένοι δηλώνουν 35 ερωτηθέντες (σε ποσοστό 31%) και πάρα πολύ ευχαριστημένοι είναι 19 (σε ποσοστό 16,8). 11 άτομα δήλωσαν λίγο (σε ποσοστό 9,7%) και τέλος, ένας μικρός αριθμός των 3^{ων} ατόμων δήλωσε πως δεν είναι καθόλου ικανοποιημένοι από τη ζωή τους (σε ποσοστό 2,7%).

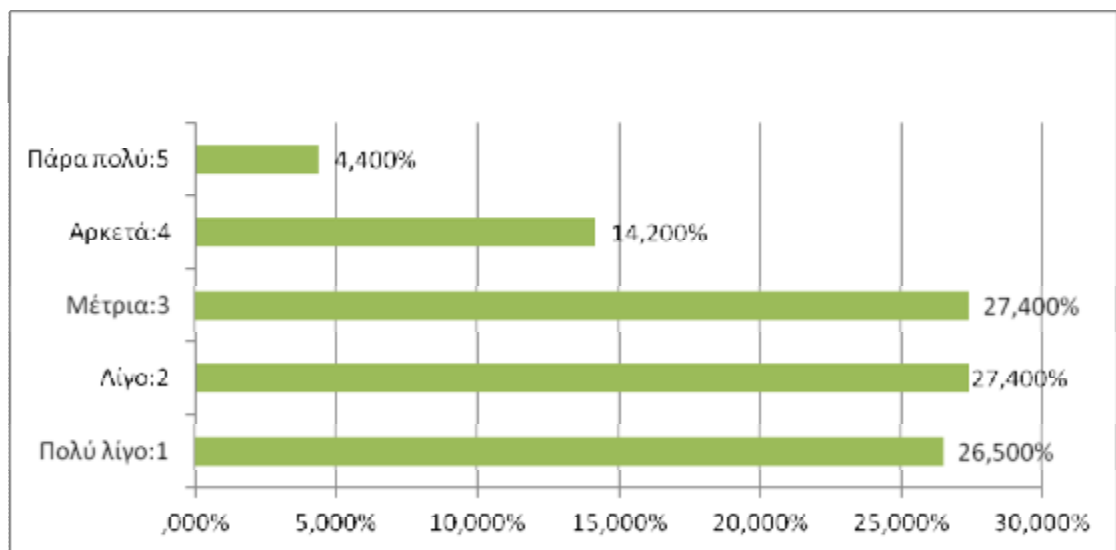
· **Είμαι ευχαριστημένος από τις ευκαιρίες καριέρας.**

Οι 43 από τους 113 ερωτηθέντες δήλωσαν σε αυτή την ερώτηση πως δεν είναι πολύ ευχαριστημένοι από τις επαγγελματικές ευκαιρίες που τους δίνονται στην Ελλάδα (σε ποσοστό 38,1%). Εν συνεχεία, 34 άτομα απάντησαν πως δεν είναι καθόλου ευχαριστημένα (σε ποσοστό 30,1%) και 17 άτομα θεωρούν πως οι ευκαιρίες καριέρας είναι μέτριες (σε ποσοστό 15%). 15 άτομα είναι αρκετά ευχαριστημένα (σε ποσοστό 13,3%) και τέλος, μόνο 4 άτομα είναι πολύ ικανοποιημένα (σε ποσοστό 3,5%).

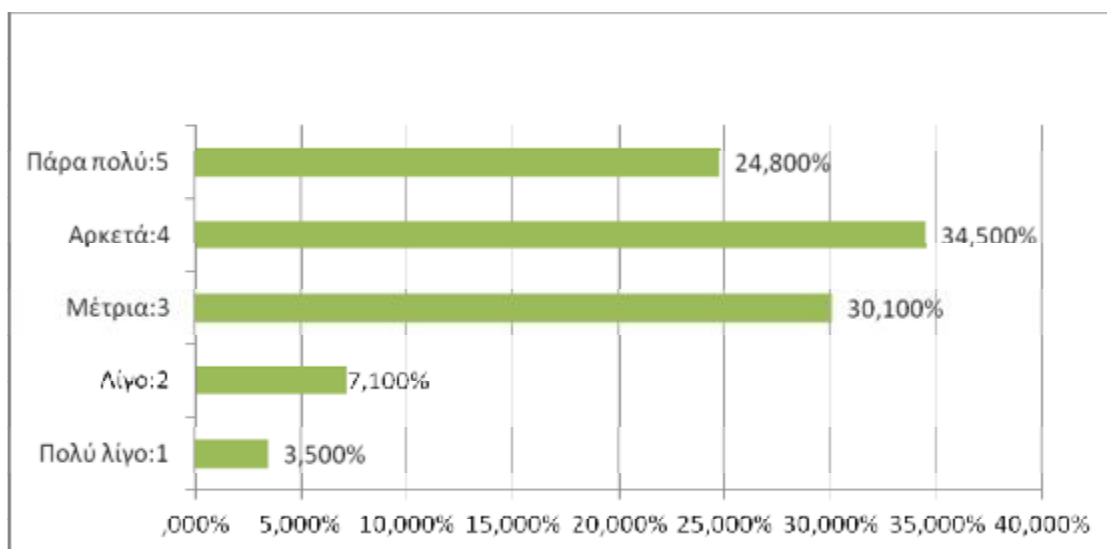
· **Είμαι ευχαριστημένος από το αίσθημα ασφάλειας.**

Ίδιος αριθμός ερωτηθέντων, στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησε πως νιώθουν λίγο αλλά και μέτρια ασφαλείς στην Ελλάδα (31 άτομα, σε ποσοστό 27,4%). Με διαφορά ενός ατόμου (30 απαντήσεις), το 26,5% των ερωτηθέντων έχει πολύ λίγο αίσθημα ασφάλειας, ενώ αρκετά ασφαλείς νιώθουν 16 από τους ερωτηθέντες (σε ποσοστό 14,2%). Τέλος, 5 θεωρούν πως είναι πάρα πολύ ασφαλείς (σε ποσοστό 4,4%).

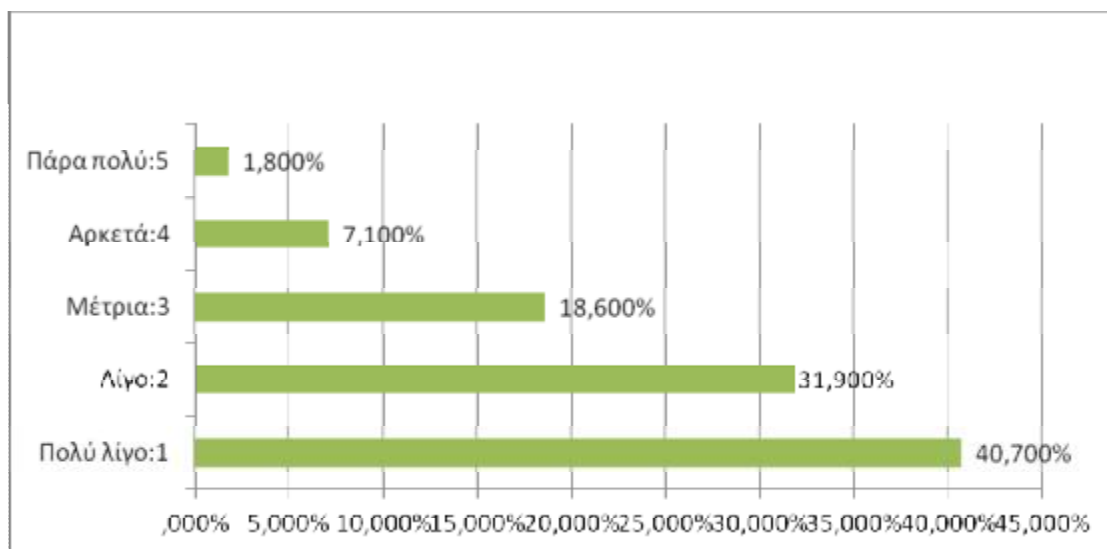
· **Είμαι ευχαριστημένος από τις επιλογές διασκέδασης.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, αρκετά ευχαριστημένοι από τις επιλογές διασκέδασης στην Ελλάδα δηλώνουν 39 συμμετέχοντες (σε ποσοστό 34,5%) και μέτρια ευχαριστημένοι είναι 34 από αυτούς (σε ποσοστό 30,1%). Πάρα πολύ απάντησαν 28 άτομα (σε ποσοστό 24,8%), λίγο 8 (σε ποσοστό 7,1%), ενώ πολύ λίγο (σε ποσοστό 3,5%).

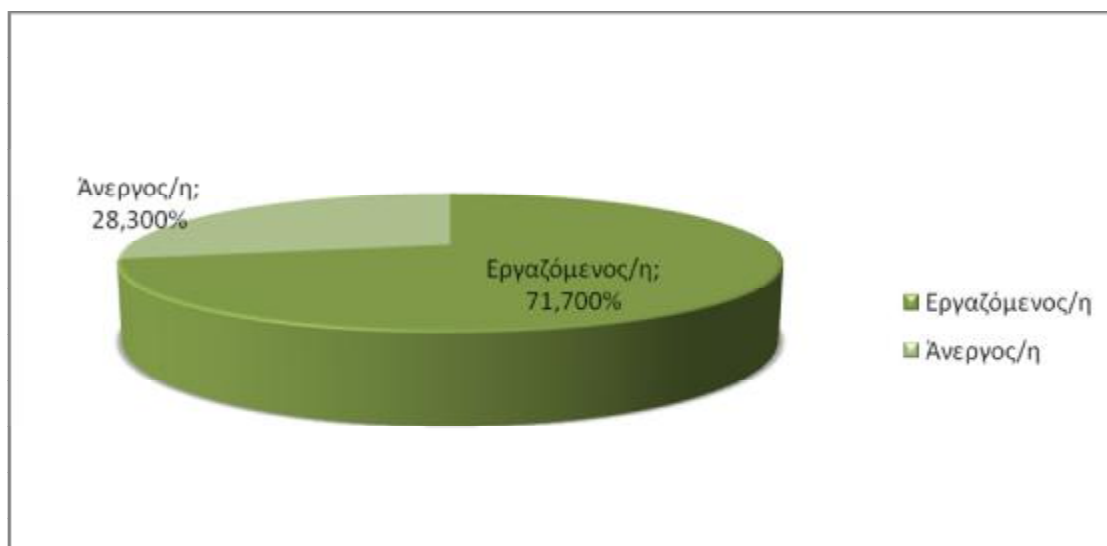
· **Είμαι ευχαριστημένος από την κοινωνική αξιοκρατία.**

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων στην παραπάνω ερώτηση, θεωρεί πως δεν υπάρχει κοινωνική αξιοκρατία στην Ελλάδα και δηλώνει πολύ λίγο ευχαριστημένο (46 άτομα, σε ποσοστό 40,7%). Από τους 113, 36 ερωτηθέντες είναι λίγο ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 31,9%), 21 δηλώνουν μέτρια ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 18,6%), 8 απάντησαν πολύ (σε ποσοστό 7,1%), ενώ μόνο 2 άτομα είναι πάρα πολύ ευχαριστημένοι με την αξιοκρατία που επικρατεί στην κοινωνία (ποσοστό 1,8%).

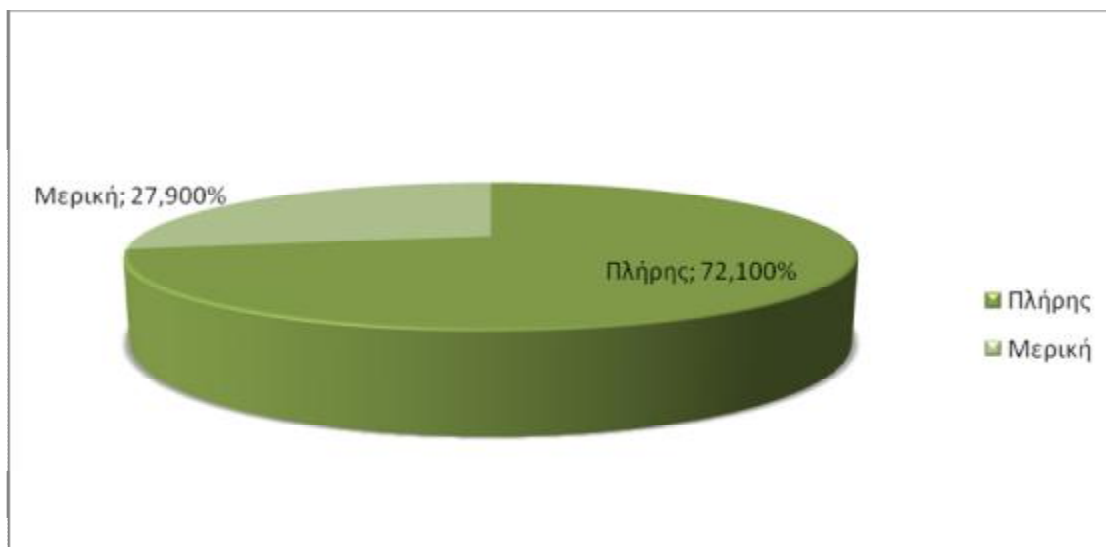
· **Επαγγελματική κατάσταση.**

Όσον αφορά την επαγγελματική κατάσταση των ερωτηθέντων, το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών εργάζεται (71,7 %, δηλαδή 81 από τα 113 άτομα). Το 28,3% ανήκει στον μεγάλο άνεργο πληθυσμό της Ελλάδας σήμερα (32 από τα 113 άτομα που συμμετείχαν στην έρευνα).

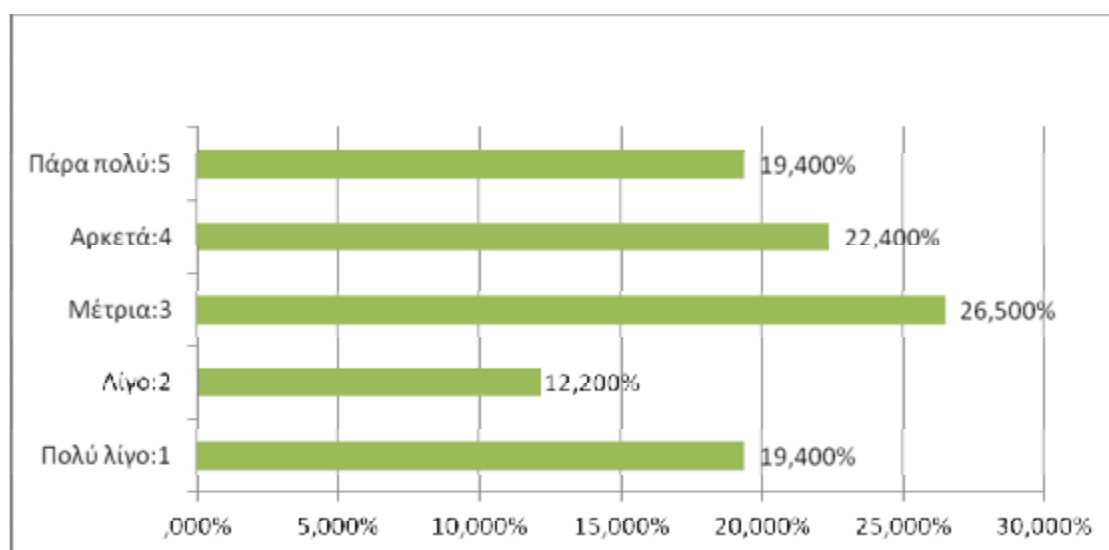
· **Απασχόληση.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, η οποία αφορά στα εργαζόμενα άτομα (81 στον αριθμό σύμφωνα με την προηγούμενη ερώτηση), απάντηση έδωσαν 86 από τα συνολικά 113 ερωτηθέντα άτομα. Οι 62 από αυτούς απασχολούνται με πλήρες ωράριο στην εργασία τους (ποσοστό 72,1%) και 24 έχουν μερική απασχόληση (ποσοστό 27,9%).

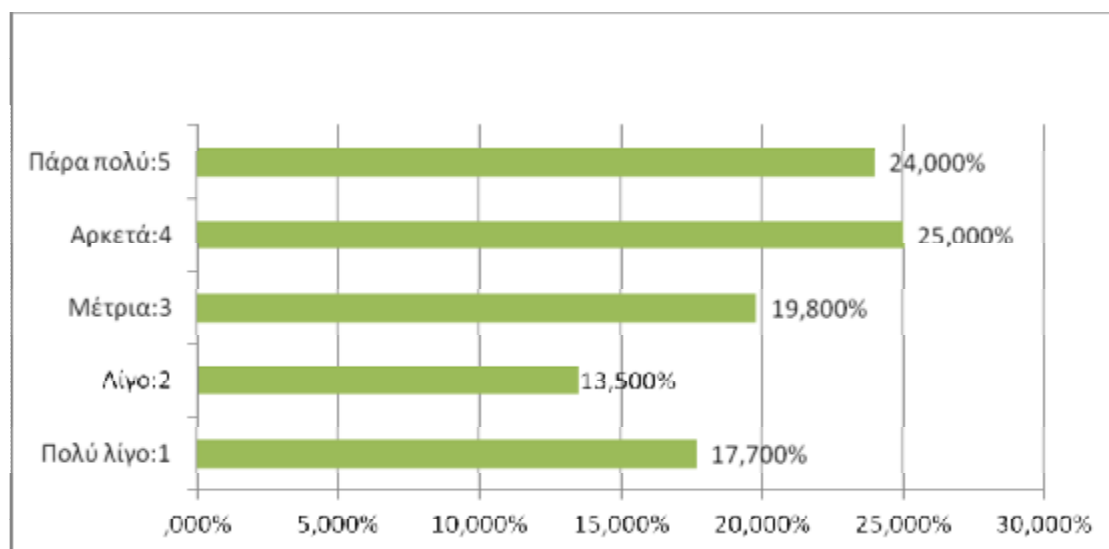
· **Είμαι ευχαριστημένος από την εργασία μου.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησαν 98 άτομα, 26 από τα οποία είναι ευχαριστημένα από την εργασία τους σε μέτριο βαθμό (ποσοστό 26,5%). Αρκετά ευχαριστημένοι δηλώνουν 22 από τους ερωτηθέντες (ποσοστό 22,4%), 19 πάρα πολύ και άλλοι τόσοι πολύ λίγο (με ποσοστά 19,4% σε κάθε περίπτωση). Τέλος, 12 άτομα απάντησαν πως η εργασία τους τους ικανοποιεί λίγο (ποσοστό 12,2%).

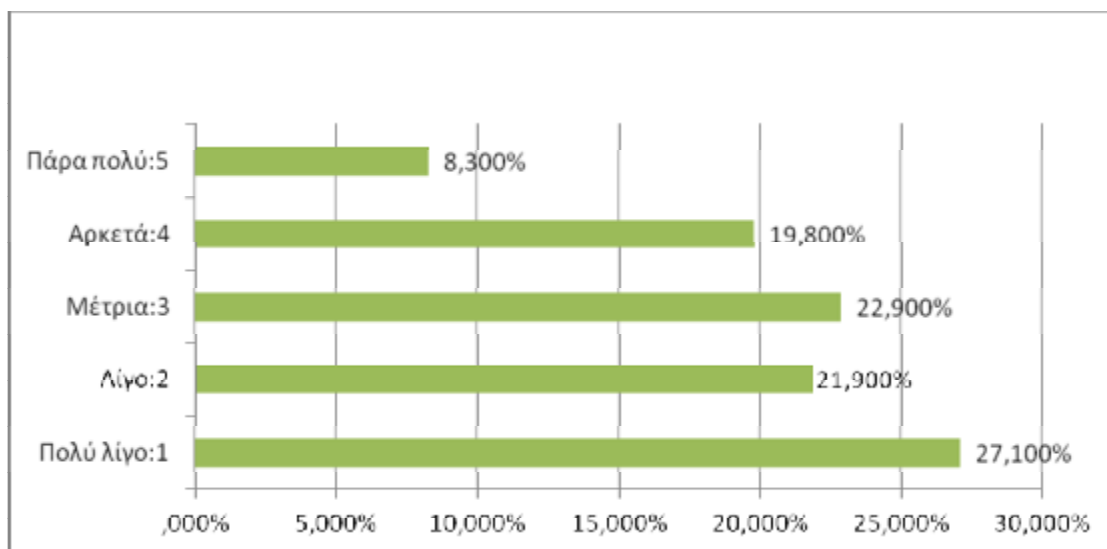
· **Είμαι ευχαριστημένος από το ωράριό μου.**

Από τα 96 άτομα που συνολικά έδωσαν απάντηση στη συγκεκριμένη ερώτηση, 24 είναι αρκετά ικανοποιημένοι (ποσοστό 25%) και 23 είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι (ποσοστό 24%) από το ωράριο της εργασίας τους. Μέτρια ικανοποίηση δηλώνουν 19 ερωτηθέντες (ποσοστό 19,8%), πολύ μικρή 17 άτομα (17,7%) και τέλος, λίγο ευχαριστημένοι δηλώνουν 13 (ποσοστό 13,5%).

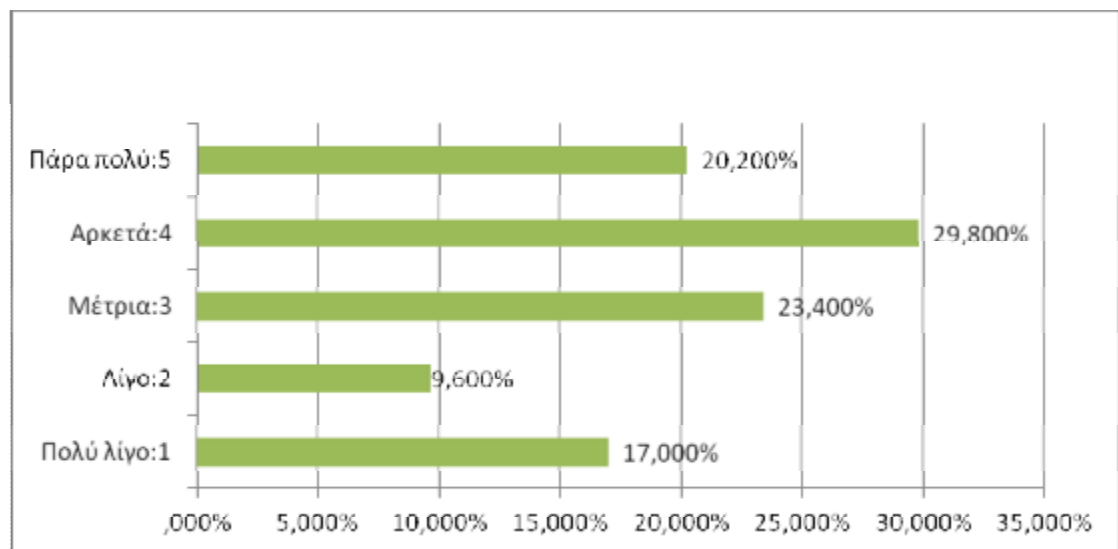
· **Είμαι ευχαριστημένος από τις απολαβές μου.**

Από τα συνολικά 96 άτομα που απάντησαν στη συγκεκριμένη ερώτηση, 26 δήλωσαν πως δεν είναι ικανοποιημένοι από τις χρηματικές απολαβές τους (με ποσοστό 27,1%), ενώ πολύ κοντά βρίσκονται και τα 22 άτομα που δήλωσαν μέτρια ικανοποίηση (με ποσοστό 22,9%) και τα 21 που δήλωσαν λίγο (με ποσοστό 21,9%). 19 ερωτηθέντες φάνηκε να είναι αρκετά ικανοποιημένοι από τα χρήματα που κερδίζουν (με ποσοστό 19,8%), ενώ τέλος μόνο 8 είναι πάρα πολύ ευχαριστημένοι (με ποσοστό 8,3%).

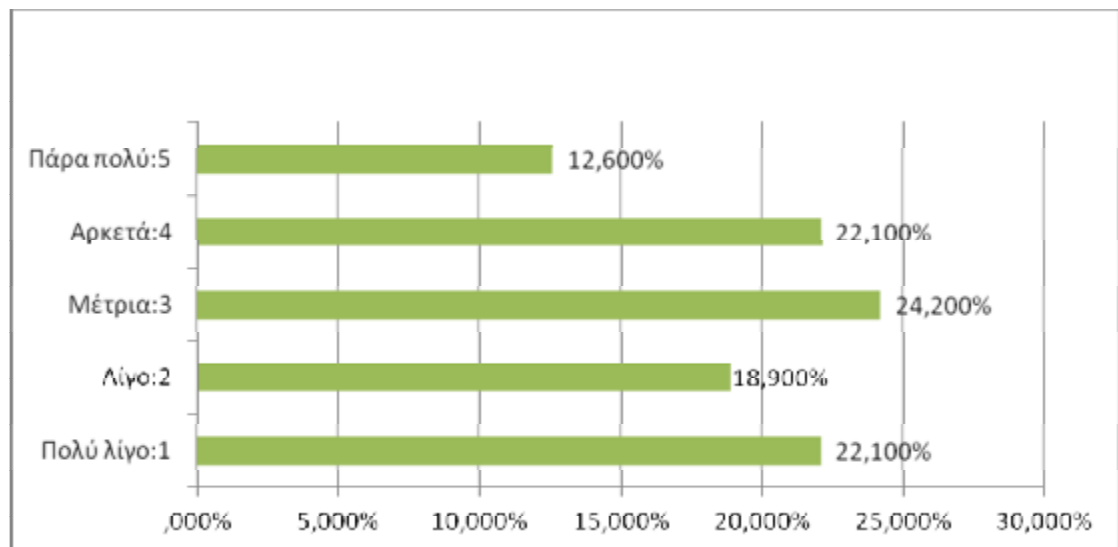
- **Είμαι ευχαριστημένος από τη συνεργασία μου στον επαγγελματικό χώρο.**

Από το συνολικό αριθμό των 95 ερωτηθέντων, οι 28 απάντησαν πως είναι αρκετά ευχαριστημένοι με τις συνθήκες συνεργασίας στον επαγγελματικό τους χώρο (ποσοστό 29,8%), ενώ μέτρια συνεργασία φαίνεται πως έχουν οι 22 (ποσοστό 23,4%). Πάρα πολύ ευχαριστημένοι είναι 21 άτομα (ποσοστό 20,2%), ενώ αντιθέτως πολύ μικρή ευχαρίστηση δηλώνουν 16 (ποσοστό 17%). Τέλος, 9 ερωτηθέντες δήλωσαν λίγη ικανοποίηση (ποσοστό 9,6%).

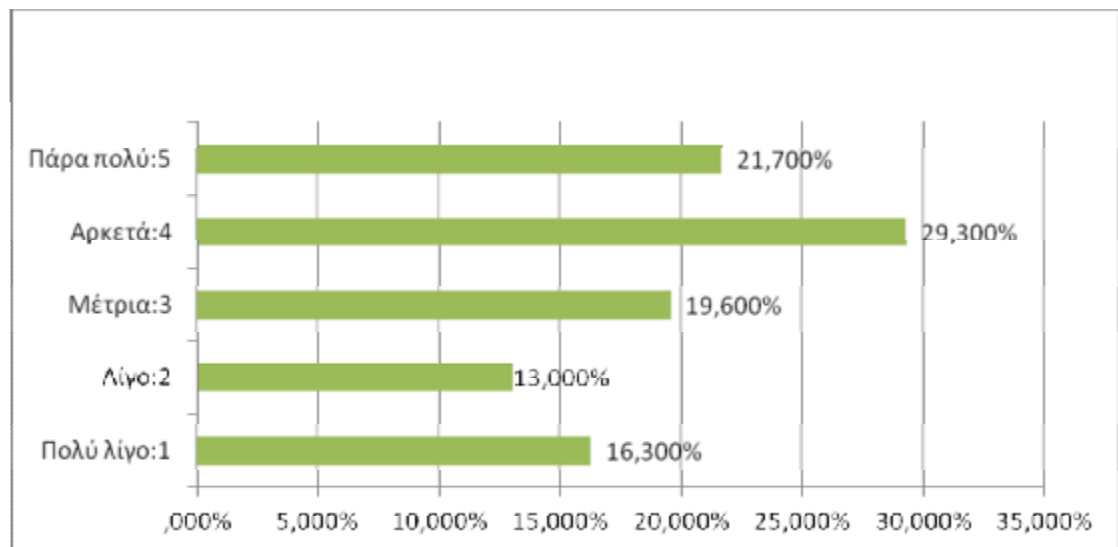
· **Είμαι ευχαριστημένος από την προοπτική εξέλιξης στην εργασία μου.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, μέτρια βλέπουν την προοπτική εξέλιξης στην εργασία τους 23 από τα 95 άτομα που απάντησαν (ποσοστό 24,2%), ενώ 21 θεωρούν αρκετά καλή αλλά και πολύ μικρή αντίστοιχατην προοπτική να εξελιχθούν εργασιακά (ποσοστό 22,1%). Λίγο ικανοποιημένοι δηλώνουν 18 από τους ερωτηθέντες (ποσοστό 18,9%) και τέλος, 12 φαίνεται να είναι πάρα πολύ ικανοποιημένοι (ποσοστό 12,6%).

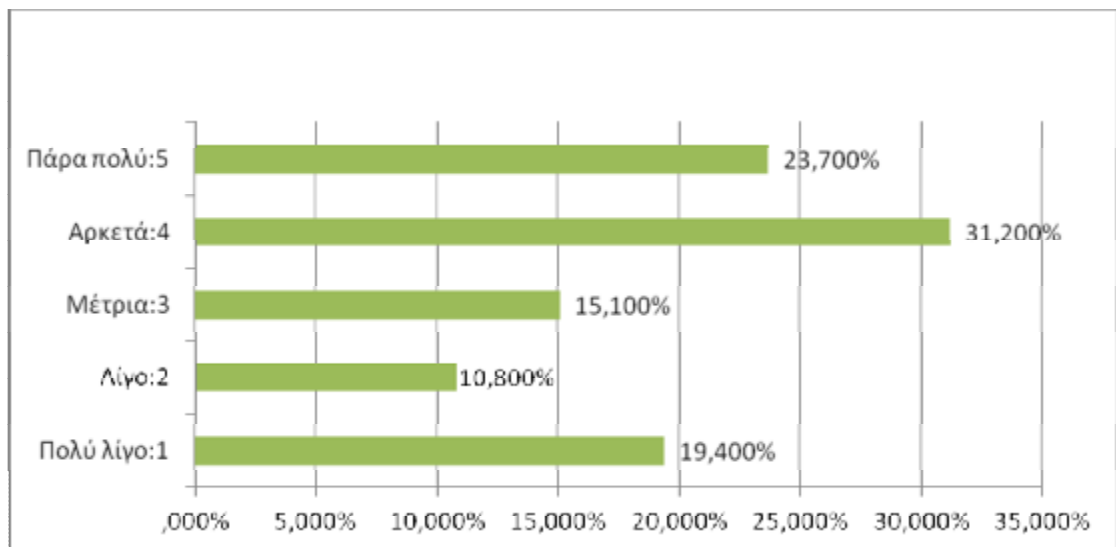
· **Είμαι ευχαριστημένος από τον εργοδότη μου.**

Αναφορικά με την εργοδοτική ικανοποίηση, 92 άτομα απάντησαν στην ερώτηση και 27 από αυτά δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένα (με ποσοστό 29,3%). Πάρα πολύ ικανοποιημένοι δηλώνουν 20 ερωτηθέντες (με ποσοστό 21,7%), 18 μέτρια (με ποσοστό 19,6%), 15 άτομα πολύ λίγο (με ποσοστό 16,3%), ενώ τέλος, 12 άτομα απάντησαν πως είναι λίγο ευχαριστημένοι από τον εργοδότη τους (με ποσοστό 13%).

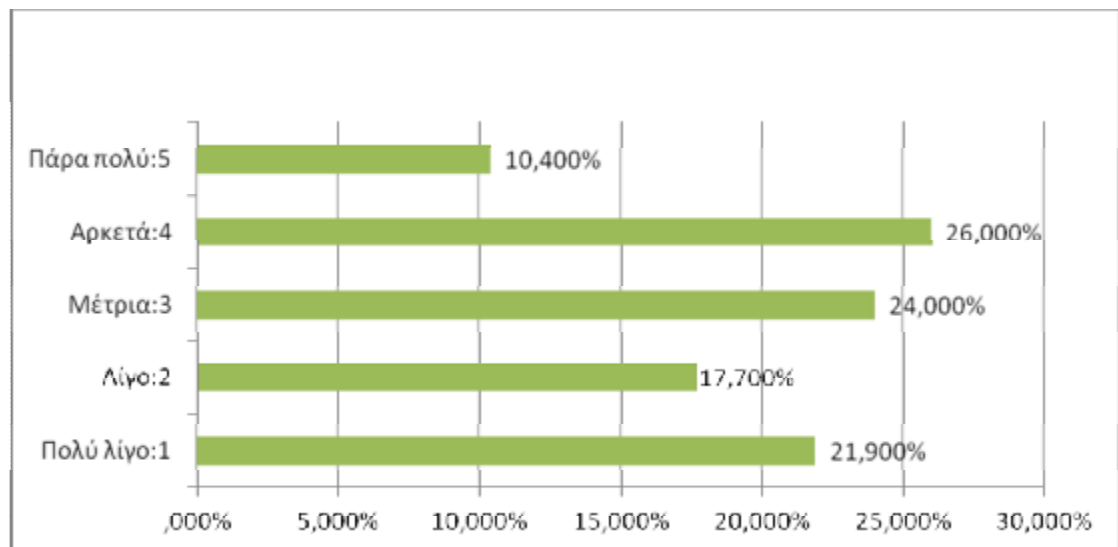
· **Είμαι ευχαριστημένος από τις άδειές μου.**

Στον τομέα των αδειών, 93 άτομα έδωσαν τις απαντήσεις τους και 29 από αυτά δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένα από τον τομέα αυτό (με ποσοστό 31,2%). Πάρα πολύ ικανοποιημένοι είναι 22 ερωτηθέντες (με ποσοστό 23,7%), ενώ αντιθέτων σχεδόν ανικανοποίητοι δηλώνουν 18 (με ποσοστό 10,4%). Μέτρια ευχαριστημένοι είναι 14 (με ποσοστό 15,1%) και τέλος, λίγο είναι 10 (με ποσοστό 10,8%).

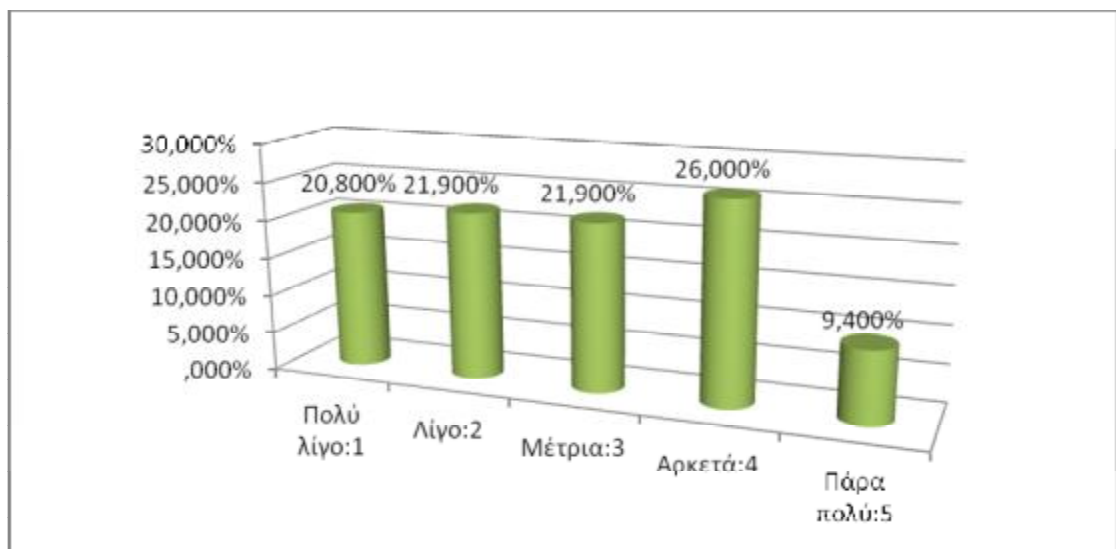
· **Είμαι ευχαριστημένος από την αξιοκρατία στο χώρο εργασίας μου.**

Από τα συνολικά 96 άτομα που απάντησαν στη συγκεκριμένη ερώτηση, αρκετά αξιοκρατικό βλέπουν το χώρο εργασίας τους 25 άτομα (με ποσοστό 26%), μέτρια αξιοκρατικό 23 άτομα (με ποσοστό 24%) και πολύ λίγο 21 άτομα (με ποσοστό 21,9%). 17 ερωτηθέντες θεωρούν πως είναι λίγο ευχαριστημένοι από την αξιοκρατία στην εργασία τους (με ποσοστό 17,7%), ενώ αντιθέτως 10 δηλώνουν μεγάλη ικανοποίηση (με ποσοστό 10,4%).

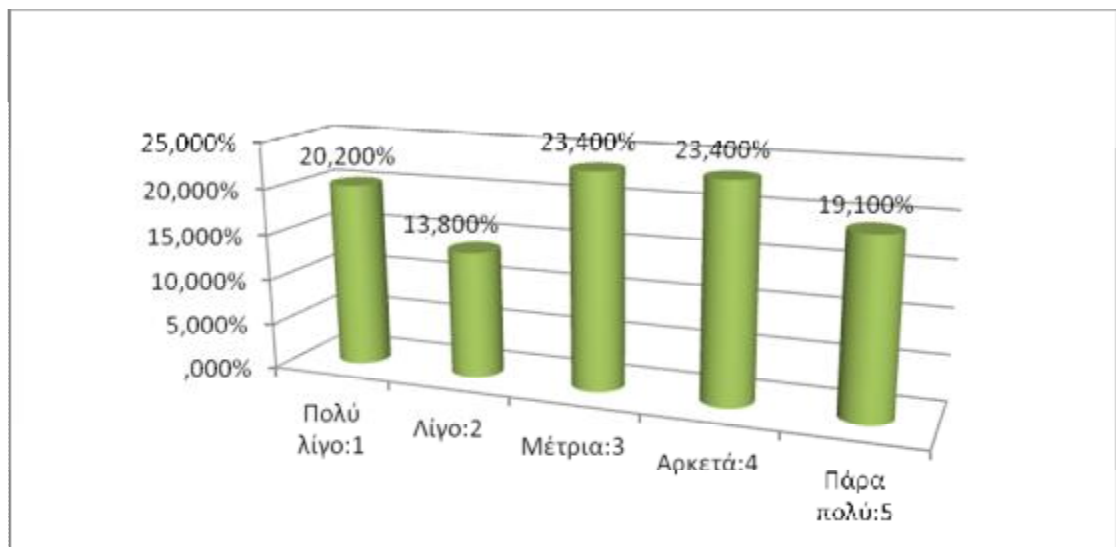
· **Νιώθω σιγουριά στη δουλειά.**

Από τα 96 άτομα που έδωσαν τις απαντήσεις τους στη συγκεκριμένη ερώτηση, 25 δήλωσαν πως νιώθουν αρκετά σίγουροι στο εργασιακό τους περιβάλλον (σε ποσοστό 26%), ενώ 21 νιώθουν αντίστοιχα, μέτρια αλλά και λίγο σίγουροι (σε ποσοστά 21,9%). Πολύ κοντά βρίσκεται και η απάντηση των 20 ατόμων, τα οποία νιώθουν πολύ λίγη εργασιακή ασφάλεια (σε ποσοστό 20,8%), ενώ τέλος, πολύ μικρός είναι ο αριθμός των ερωτηθέντων που νιώθουν μεγάλη σιγουριά στη δουλειά τους (9 άτομα με ποσοστό 9,4%).

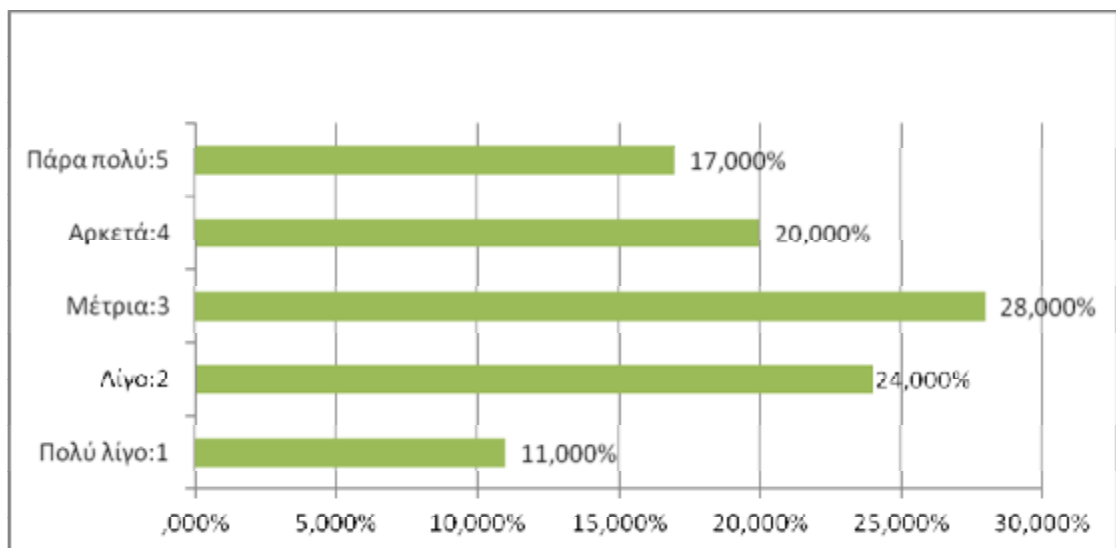
· **Νιώθω ελεύθερος στη δουλειά.**

Αρκετή αλλά και μέτρια ελευθερία στη εργασία τους νιώθουν αντίστοιχα 22 από τα 94 άτομα που απάντησαν (με ποσοστό 23,4% σε κάθε κατηγορία), πολύ μικρή ελευθερία δηλώνουν πως έχουν 19 από τους ερωτηθέντες (με ποσοστό 20,2%), ενώ 18 άτομα απαντούν πως έχουν πάρα πολλή ελευθερία (με ποσοστό 19,1%). Τέλος, 13 ερωτηθέντες έδωσαν την απάντηση λίγο (με ποσοστό 13,8%).

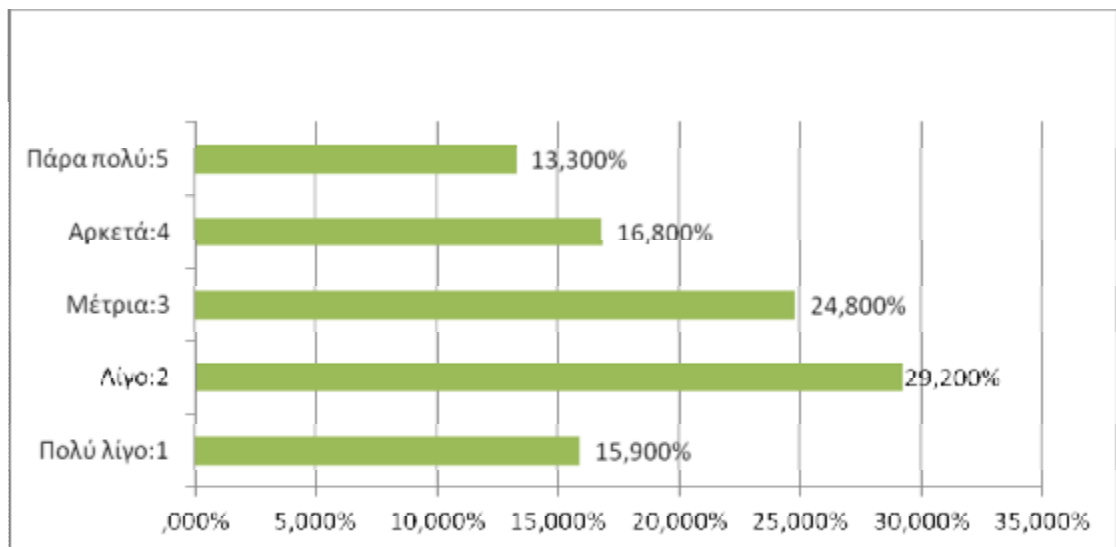
· **Είμαι ευχαριστημένος από τον ελεύθερό μου χρόνο.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση απάντησαν 100 από τους συμμετέχοντες στην έρευνα, με τους 28 να δηλώνουν μέτρια ευχαρίστηση από τον ελεύθερο χρόνο τους, 24 λίγη, 20 αρκετή, 17 πολύ μεγάλη ικανοποίηση και τέλος, 11 άτομα να απαντούν πως είναι πολύ λίγο ευχαριστημένοι.

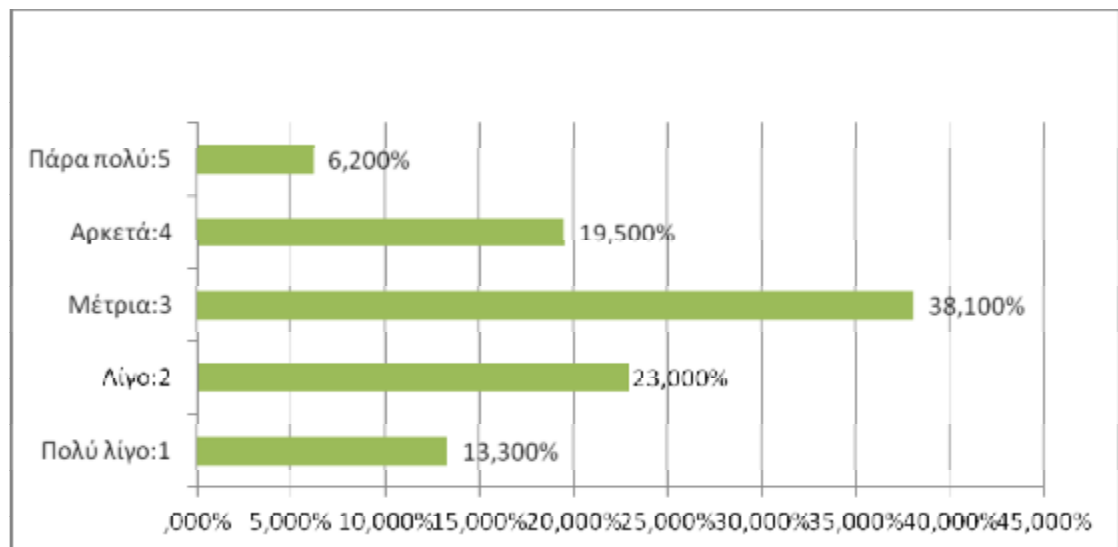
· **Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος μετακίνησής μου.**

Όσον αφορά στα χρήματα που ξοδεύουν για τη μετακίνησή τους, από τους 113 ερωτηθέντες, οι 33 απάντησαν πως είναι λίγο ευχαριστημένοι (με ποσοστό 29,2%) και οι 28 μέτρια (με ποσοστό 24,8%). Αρκετά ευχαριστημένοι είναι οι 19 (με ποσοστό 16,8%) και πολύ λίγο είναι οι 18 (με ποσοστό 15,9%). Τέλος, πολύ ευχαριστημένοι δηλώνουν οι υπόλοιποι 15 συμμετέχοντες (με ποσοστό 13,3%).

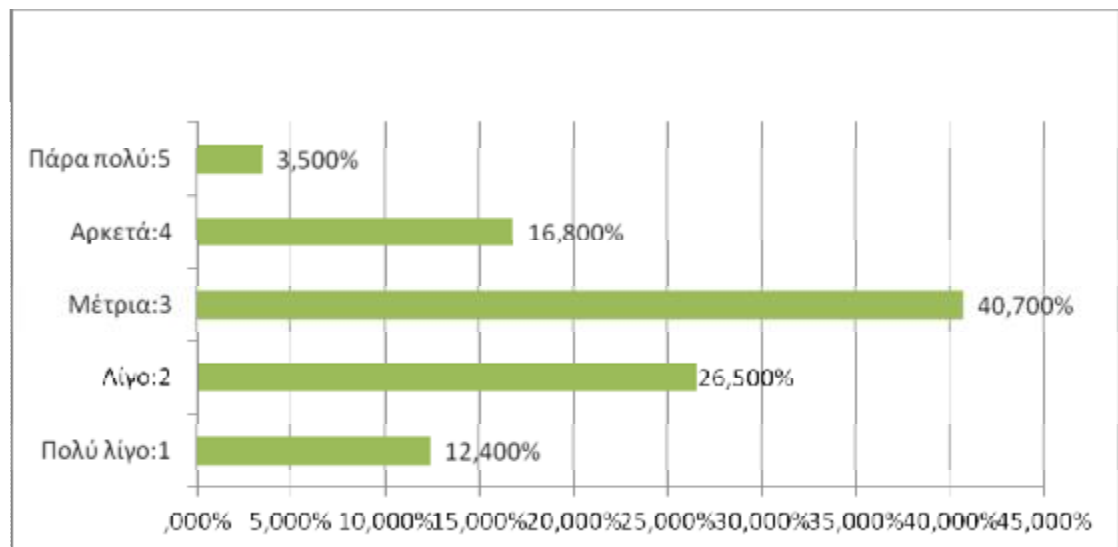
· **Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος διασκέδασής μου.**

Μέτρια ευχαριστημένοι από τα χρήματα που ξοδεύουν για τη διασκέδασή τους δηλώνουν οι 43 από τους 113 ερωτηθέντες (με ποσοστό 38,1%), ενώ λίγο απάντησαν οι 26 (με ποσοστό 23%). 22 άτομα απάντησαν αρκετά (με ποσοστό 19,5%), 15 φαίνεται να μην είναι ικανοποιημένοι με το κόστος της διασκέδασής τους (με ποσοστό 13,3%) και τέλος, μόνο 7 άτομα δήλωσαν πάρα πολύ μεγάλη ευχαρίστηση (με ποσοστό 6,2%).

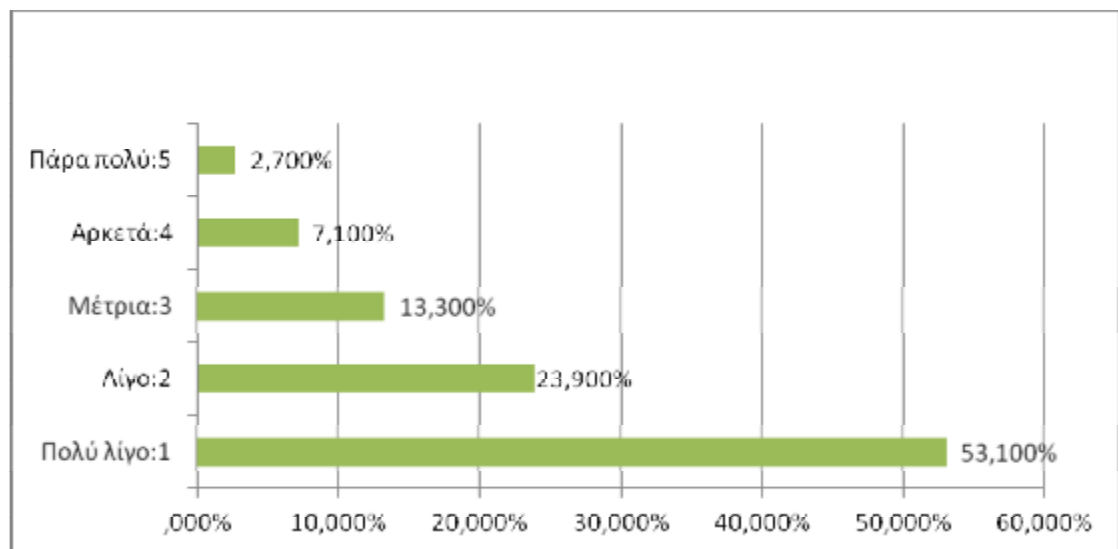
· **Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος σίτισης μου.**

Μέτρια ικανοποιημένοι από το κόστος της σίτισής τους δηλώνουν οι 46 από τους συνολικά 113 ερωτηθέντες (σε ποσοστό 40,7%), ενώ στη συνέχεια λίγο ευχαριστημένοι είναι οι 30 (σε ποσοστό 26,5%). 19ερωτηθέντες είναι αρκετά ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 16,8%), 14 δεν είναι ευχαριστημένοι (σε ποσοστό 12,4%) και τέλος, μόνο 4 δήλωσαν πως είναι πάρα πολύ ευχαριστημένοι από τα χρήματα που ξοδεύουν για τη σίτισή τους (σε ποσοστό 3,5%).

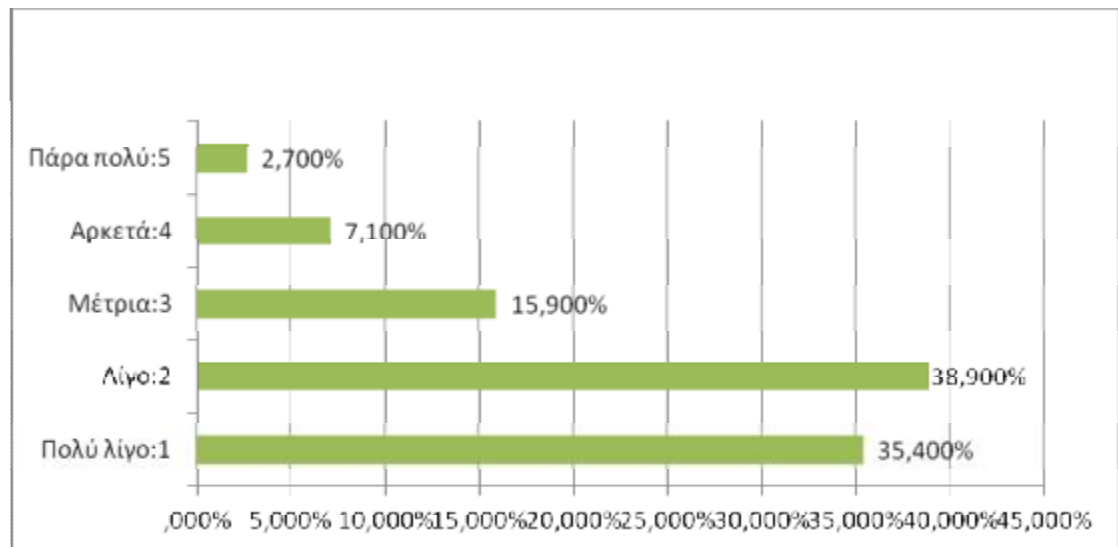
· **Είμαι ευχαριστημένος από τη φορολογία.**

Ο μεγαλύτερος αριθμός των ατόμων στη συγκεκριμένη ερώτηση είναι ελάχιστα ικανοποιημένος από τη φορολογία στην Ελλάδα (60 άτομα από τα 113, με ποσοστό 53,1%). Εν συνεχεία, 27 ερωτηθέντες δήλωσαν πως είναι λίγο ευχαριστημένοι από τους φόρους (με ποσοστό 23,9%), 15 μέτρια ευχαριστημένοι (με ποσοστό 13,3%), 8 αρκετά ικανοποιημένοι (με ποσοστό 7,1%) και τέλος, μόνο 3 είναι πάρα πολύ ευχαριστημένοι από τη φορολογία (με ποσοστό 2,7%).

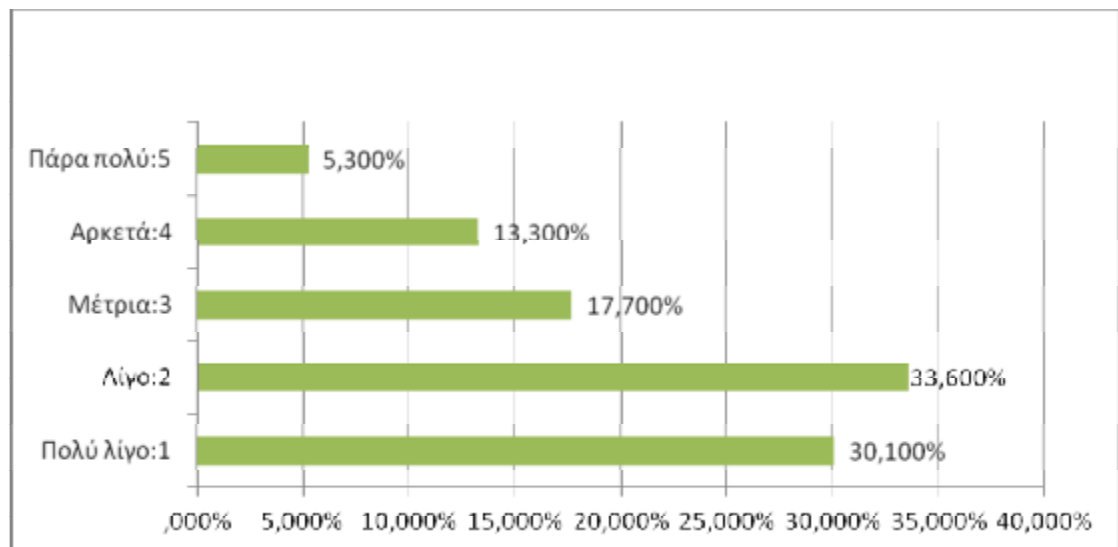
· **Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος των δημόσιων υπηρεσιών.**

Όσον αφορά στο κόστος των δημόσιων υπηρεσιών, οι 44 από τους 113 συνολικά ερωτηθέντες δηλώνουν λίγο ευχαριστημένοι (με ποσοστό 38,9%) και άλλοι 40 πολύ λίγο ευχαριστημένοι (με ποσοστό 35,4%). Μέτρια ικανοποίηση για το δημόσιο κόστος έχουν 18 άτομα (με ποσοστό 15,9%), αρκετή 8 (με ποσοστό 7,1%) και τέλος, πάρα πολλή μόνο 3 (με ποσοστό 2,7%).

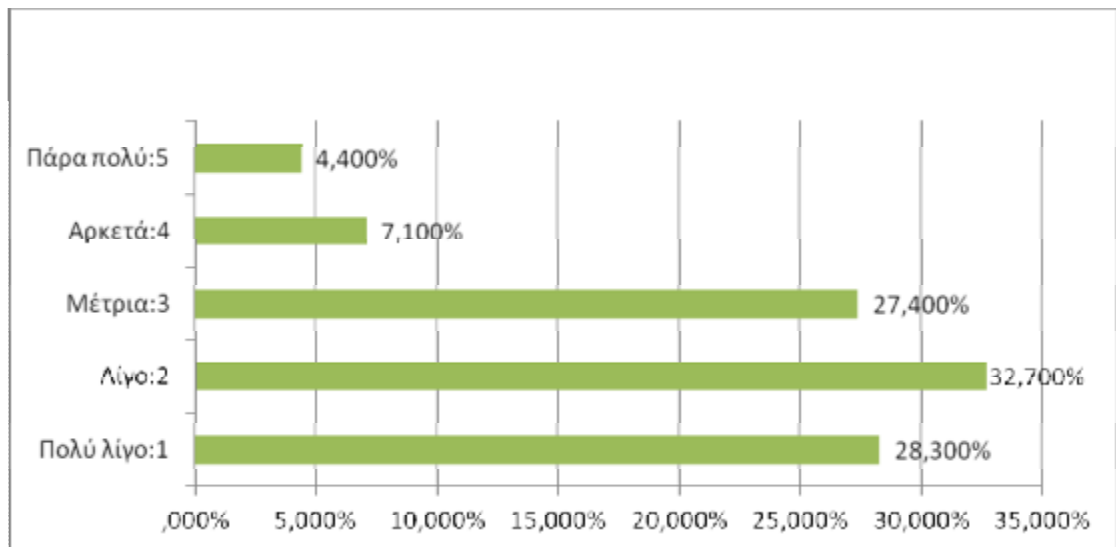
· **Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος εκπαίδευσής μου.**

Οι 38 από τους 113 ερωτηθέντες δηλώνουν μικρή ικανοποίηση όσον αφορά στο κόστος της εκπαίδευσης στη Ελλάδα (με ποσοστό 33,6%) και άλλοι 34 απάντησαν πως δεν είναι καθόλου ευχαριστημένοι (με ποσοστό 30,1%). Μέτρια ικανοποίηση φαίνεται να έχουν 20 άτομα (με ποσοστό 17,7%), αρκετή 15 (με ποσοστό 13,3%), ενώ τέλος 6 άτομα απάντησαν πως είναι πάρα πολύ ευχαριστημένα με το κόστος της εκπαίδευσής τους (με ποσοστό 5,3%).

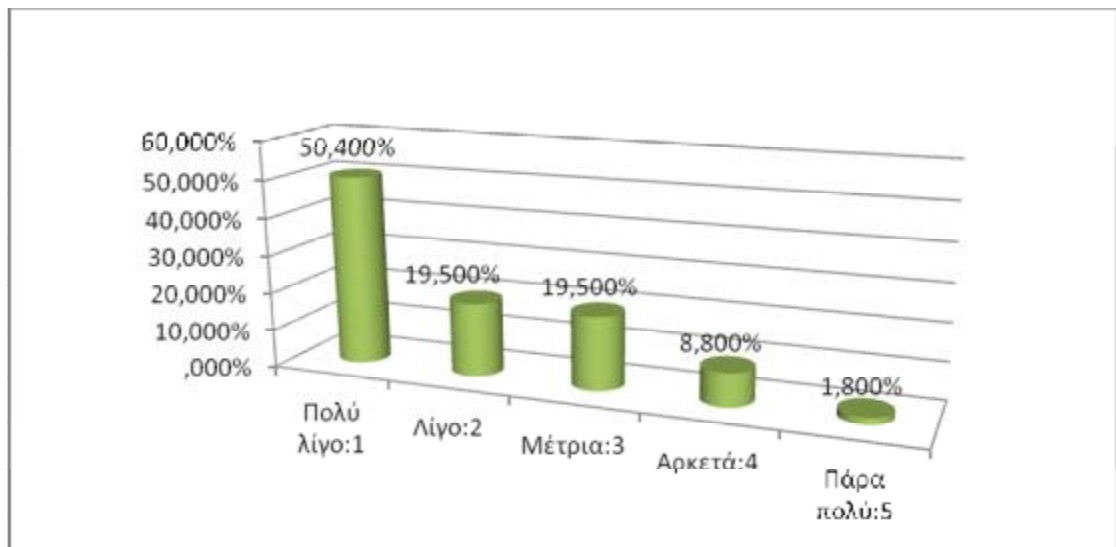
· **Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος στέγασης.**

Όσον αφορά στο κόστος της στέγασης στη χώρα μας, 37 από τα 113 άτομα δήλωσαν πως είναι λίγο ευχαριστημένα (με ποσοστό 32,7%), 32 πολύ λίγο ευχαριστημένα (με ποσοστό 28,3%) και άλλα 31 μέτρια (με ποσοστό 27,4%). Αρκετή ικανοποίηση εξέφρασαν 8 ερωτηθέντες (με ποσοστό 7,1%) και τέλος, πολύ μεγάλη ικανοποίηση 5 (με ποσοστό 4,4%).

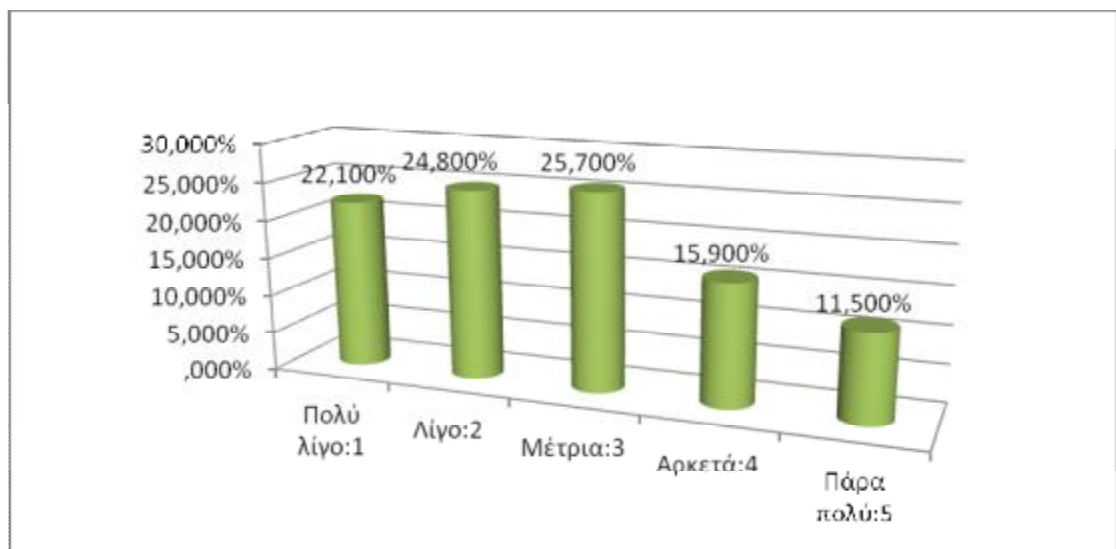
· **Μπορώ να κάνω αποταμίευση.**

Οι μισοί από τους ερωτηθέντες στη συγκεκριμένη ερώτηση θεωρούν πως δεν μπορούν να αποταμιεύσουν χρήματα (σε ποσοστό 50,4%). Λίγη αλλά και μέτρια αποταμίευση μπορούν να κάνουν αντίστοιχα 22 άτομα (ποσοστό 19,5 % σε κάθε κατηγορία), αρκετή 10 (σε ποσοστό 8,8%), ενώ μεγάλη δυνατότητα αποταμίευσης απαντούν πως έχουν μόνο 2 άτομα (1,8%).

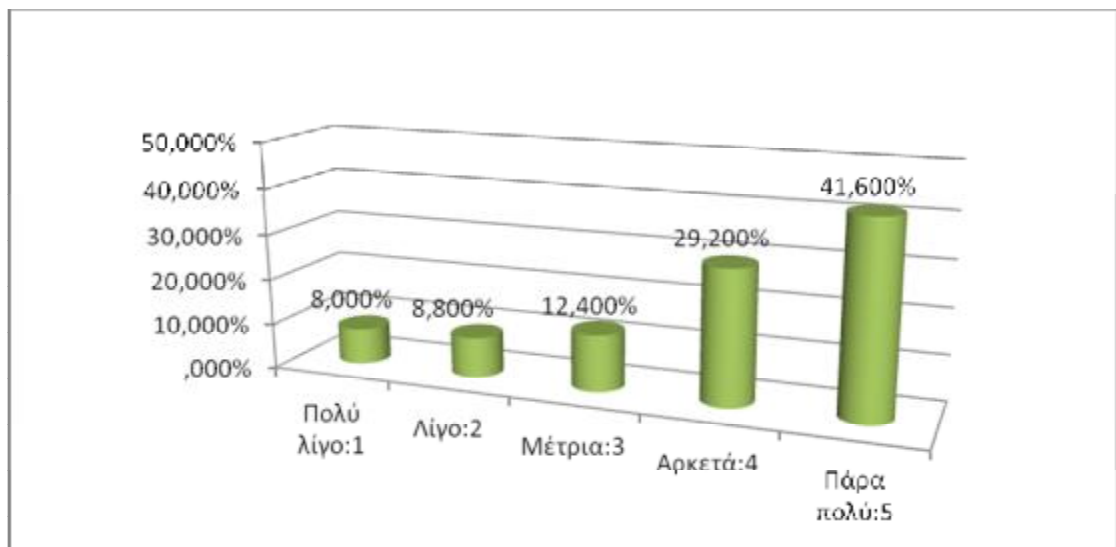
· **Μπορώ να καλύψω τα έξοδα διαβίωσης.**

Από τα 113 άτομα που έδωσαν απάντηση στη συγκεκριμένη ερώτηση, 29 ερωτηθέντες απάντησαν πως η δυνατότητά τους να καλύπτουν τα έξοδα διαβίωσής τους είναι μέτρια (με ποσοστό 25,7%), 28 πως η δυνατότητά τους είναι μικρή (με ποσοστό 24,8%) και 25 πως είναι πολύ μικρή (με ποσοστό 22,1%). Αντιθέτως, 18 άτομα απάντησαν αρκετά στην κάλυψη των εξόδων διαβίωσής τους (με ποσοστό 15,9%) και 13 σε πολύ μεγάλο βαθμό (με ποσοστό 11,5%).

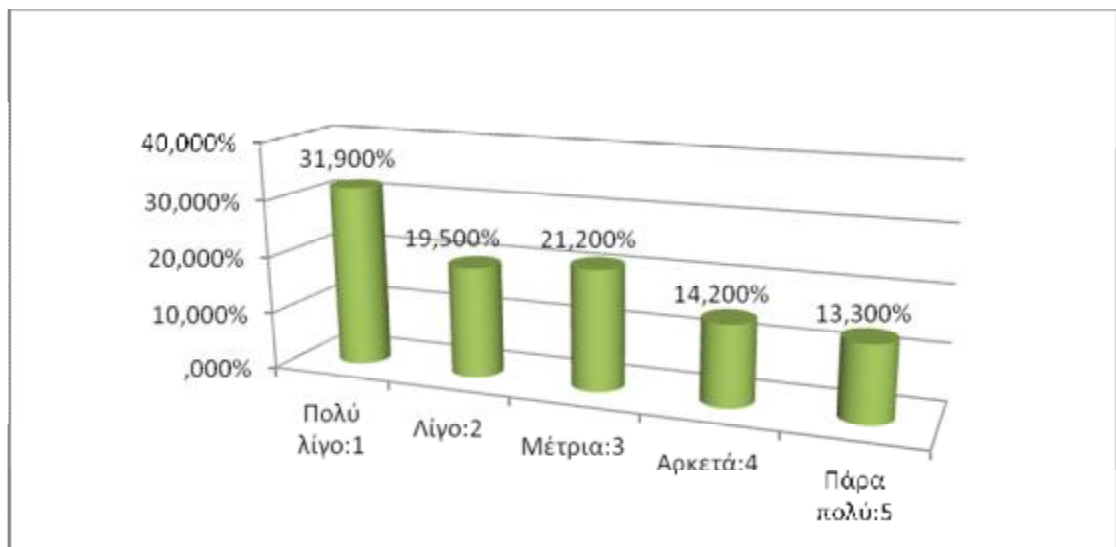
· **Χρειάζομαι επιπλέον εισόδημα.**

Στη συγκεκριμένη ερώτηση, 47 από τα 113 ερωτηθέντα άτομα απάντησαν πάρα πολύ, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι χρειάζονται επιπλέον εισόδημα σε πολύ μεγάλο βαθμό (με ποσοστό 41,6%). 33 άτομα δήλωσαν αρκετά στην ανάγκη επιπλέον εισοδήματος (με ποσοστό 29,2%), 14 μέτρια (με ποσοστό 12,4%), ενώ πολύ μικρή ανάγκη εξέφρασαν 10 άτομα (με ποσοστό 8,8%) και μικρή 9 (με ποσοστό 8%).

· **Νιώθω οικονομικά ανεξάρτητος.**

Όσον αφορά στην οικονομική ανεξαρτησία που αισθάνονται οι 113 ερωτηθέντες, 36 από αυτούς δήλωσαν πως νιώθουν πολύ λίγη ανεξαρτησία (με ποσοστό 31,9%). Μέτρια ανεξαρτησία στο οικονομικό επίπεδο απαντούν πως νιώθουν οι 24 (με ποσοστό 21,2%), λίγοι 22 (με ποσοστό 19,5%), αρκετή οι 16 (με ποσοστό 14,2%) και τέλος, πολύ μεγάλη οικονομική αυτονομία φαίνεται να έχουν οι υπόλοιποι 15 (με ποσοστό 13,3%).

3.2.2. Σχολιασμός των αποτελεσμάτων

Από τις πρώτες έξι ερωτήσεις, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, προκύπτουν στοιχεία δημογραφικού χαρακτήρα, τα οποία μας δίνουν ποικίλες πληροφορίες για τους συμμετέχοντες. Από την 1^η ερώτηση προκύπτει ότι οι γυναίκες που συμμετείχαν σε αυτή την έρευνα ήταν περισσότερες από τους άνδρες, με ποσοστό 56,6%. Όσον αφορά στη 2^η ερώτηση και την ηλικία των συμμετεχόντων, οι περισσότεροι ανήκουν στην ηλικιακή κατηγορία των 26-40 ετών, ενώ αρκετά σημαντικό είναι και το ποσοστό του ηλικιακού γκρουπ 18-25 ετών. Στο σημείο αυτό αξίζει να σχολιάσουμε πως οι δύο αυτές ηλικιακές κατηγορίες περιλαμβάνουν άτομα που έχουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία, αποτελούν σημαντικό κομμάτι του παραγωγικού πληθυσμού της χώρας και πρέπει να έχουν θέση στην αγορά εργασίας.

Το συντριπτικό ποσοστό των συμμετεχόντων απάντησε στην 3^η ερώτηση πως δεν είναι παντρεμένοι, ενώ μόλις το 9,7% είναι έγγαμοι. Συσχετίζοντας την παραπάνω ερώτηση με την 4^η, που αφορά στον αριθμό των τέκνων, παρατηρούμε- όπως είναι φυσικό- ότι το ποσοστό των άγαμων συμπίπτει σχεδόν απόλυτα και με το ποσοστό αυτών που δηλώνουν πως δεν έχουν παιδιά, σε ποσοστό 91%. Οι έγγαμοι από την άλλη είναι οι ίδιοι που σε αυτή την ερώτηση απαντούν πως έχουν παιδιά, με τις απαντήσεις τους να κυμαίνονται κυρίως ανάμεσα στον αριθμό του ενός και των δύο παιδιών ανά οικογένεια. Αναμενόμενο είναι λοιπόν, οι άγαμοι να μην έχουν τις ίδιες ευθύνες και υποχρεώσεις με τους έγγαμους (οικονομικές, σίτισης, διαμονής κτλ.), καθώς επίσης να τους είναι και πιο εύκολο να πάρουν την απόφαση να μεταναστεύσουν.

Όσον αφορά στην 5^η ερώτηση και το εκπαιδευτικό επίπεδο των ερωτηθέντων, παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο ποσοστό αυτών (συνολικά 92%) είναι ανώτατης εκπαίδευσης, με το 59,3% να είναι απόφοιτοι πανεπιστημίου, το 28,3% να κατέχουν μεταπτυχιακό δίπλωμα και ένα επιπλέον 4,4% να έχει και διδακτορικό. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως το ακαδημαϊκό επίπεδο των συμμετεχόντων είναι αρκετά υψηλό και οι εργασιακές ικανότητές τους αναμένεται να είναι εξειδικευμένες. Από τους 113 συμμετέχοντες που

απάντησαν στην 6^η ερώτηση, οι περισσότεροι είναι μόνιμοι κάτοικοι Ελλάδας, ενώ ένα ποσοστό της τάξεως του 15,9% βρίσκεται ήδη μόνιμα στο εξωτερικό, κυρίως για λόγους εργασίας και περαιτέρω εκπαίδευσης.

Συνεχίζοντας με τις ερωτήσεις που αφορούν στις προσωπικές θέσεις και απόψεις των ερωτηθέντων, στην 7^η ερώτηση, οι περισσότεροι από τους συμμετέχοντες είναι εκπαιδευτικοί, ακολουθούν αυτοί που ασχολούνται με το χρηματοοικονομικό τομέα, την ψηφιακή τεχνολογία, τον τουρισμό και το εμπόριο. Μικρότερη παρουσία έχει ο επιχειρηματικός, ο κατασκευαστικός και ο κλάδος της υγείας, ενώ τέλος πολύ μικρό είναι το ποσοστό των γεωργών. Συσχετίζοντας τη συγκεκριμένη ερώτηση με το εκπαιδευτικό επίπεδο των συμμετεχόντων (στην 5^η ερώτηση), είναι φανερό η ύπαρξη εργασιακών κλάδων που απαιτούν πανεπιστημιακού τύπου εκπαίδευση και μετεκπαίδευση, κάτι το οποίο συνάδει με τα προϋπάρχοντα αποτελέσματα.

Στην 8^η ερώτηση, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων φαίνεται ότι θα μετανάστευε από τη χώρα μας κυρίως λόγω του φλέγοντος προβλήματος της ανεργίας και εν συνεχεία, λόγω των χαμηλών απολαβών, του βιοτικού επιπέδου και της αναξιοκρατίας. Λιγότερο απασχολεί τα ερευνητικά υποκείμενα η υποαπασχόληση, η φορολογία και το πολιτικό σύστημα. Συσχετίζοντας τα ερευνητικά δεδομένα της 7^{ης} με την 8^η ερώτηση, οι εκπαιδευτικοί, οι του χρηματοοικονομικού κλάδου και της ψηφιακής τεχνολογίας φαίνεται να έχουν πρόβλημα ταυτόχρονα με την ανεργία αλλά και τα ζητήματα οικονομικής φύσεως (βιοτικό επίπεδο και απολαβές), ενώ αντιθέτως, τα άτομα που απασχολούνται στον τουρισμό και το εμπόριο προβληματίζονται κυρίως με το ζήτημα της ανεργίας.

Όσον αφορά στην 9^η ερώτηση και τις πιθανές χώρες μετανάστευσης, η δυτική Ευρώπη, οι Κάτω χώρες, η Βόρεια Αμερική και η Σκανδιναβία κατέχουν τα μεγαλύτερα ποσοστά επιλογής. Το γεγονός αυτό φανερώνει την ανάγκη για μετανάστευση σε χώρες του λεγόμενου «δυτικού κόσμου», οι οποίες είναι περισσότερο εκσυγχρονισμένες, με ανώτερο βιοτικό επίπεδο, καλύτερες κοινωνικές δομές και πρόνοια και προφανώς, πιο πολλές ευκαιρίες εργασίας και καριέρας. Συνδυάζοντας τα δεδομένα αυτά με τις απαντήσεις στην επόμενη ερώτηση (10^η), η επιλογή των προορισμών αυτών φαίνεται να

είναι μελετημένη. Το μεγαλύτερο ποσοστό απάντησε πως θα μετανάστευε σε κάποια άλλη χώρα για να έχει ένα καλύτερο επίπεδο διαβίωσης αλλά και περισσότερες δυνατότητες για να κάνει καριέρα, ενώ ορισμένοι θεωρούν σημαντική την ύπαρξη ενός οικείου προσώπου στη χώρα μετανάστευσης και τη γνώση της τοπικής γλώσσας. Παρατηρούμε επομένως πως είναι στενά συνδεδεμένη η επιλογή της χώρας μετανάστευσης με το λόγο για τον οποίο θα συνέβαινε αυτή.

Στην 11^η ερώτηση, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων είναι λίγο και μέτρια ικανοποιημένο από το βιοτικό επίπεδο της χώρας στην οποία διαμένει. Από το σχετικό συσχετισμό των ερωτήσεων (6^{ης} και 11^{ης} ερώτησης) προκύπτει ότι οι περισσότεροι μόνιμοι κάτοικοι Ελλάδας είναι αυτοί που δεν είναι ικανοποιημένοι από το βιοτικό επίπεδο της χώρας τους (91 από τους συνολικά 95), καθώς οι απαντήσεις τους κυμαίνονταν από πολύ λίγο έως μέτρια. Αντιθέτως, οι κάτοικοι του εξωτερικού, στη συντριπτική τους πλειονότητα (15 από τους συνολικά 18) απάντησαν πως είναι είτε αρκετά, είτε πάρα πολύ ικανοποιημένοι από το επίπεδο διαβίωσής τους. Το γεγονός αυτό αντανακλά και τη δύσκολη κατάσταση στην οποία έχει περιέλθει η ελληνική κοινωνία και οικονομία, γεγονός το οποίο έχει άμεσο αντίκτυπο στην καθημερινή ζωή.

Στη 12^η ερώτηση, οι περισσότεροι ερωτηθέντες είναι απογοητευμένοι από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το κράτος (συγκεντρωτικό ποσοστό 79,6%) και μετά από σχετικό συνδυασμό προκύπτει ότι η πλειονότητα αυτών είναι μόνιμοι κάτοικοι Ελλάδας. Αντιθέτως, ένα 11,5% δηλώνει αρκετά και πάρα πολύ ικανοποιημένο από την κρατική λειτουργία, ποσοστό το οποίο προέρχεται μόνο από μόνιμους κατοίκους εξωτερικού. Αντίστοιχες παρατηρήσεις προκύπτουν και από την 13^η ερώτηση, καθώς το 84% των ερωτηθέντων είναι πολύ λίγο ή λίγο ευχαριστημένο από τις παροχές του κράτους και δηλώνει ότι κατοικεί μόνιμα στο ελληνικό έδαφος, ενώ το 10,7% που βρίσκεται μόνιμα εκτός Ελλάδας δηλώνει ευχαριστημένο. Είναι έκδηλη επομένως μέσα από τις παραπάνω απαντήσεις η προβληματική κρατική λειτουργία αλλά και οι ελλιπείς παροχές που δίνει στους πολίτες του το ελληνικό κράτος, με αποτέλεσμα η πλειονότητα αυτών να δηλώνει δυσαρέσκεια και μη ικανοποίηση.

Όσον αφορά στο εκπαιδευτικό σύστημα και την 14^η ερώτηση, το μικρό ποσοστό του 11,5% που αφορά εξ ολοκλήρου μόνιμους κατοίκους χωρών του εξωτερικού, δηλώνει ευχαριστημένο, ενώ οι περισσότεροι συμμετέχοντες (64,6%) που απάντησαν πως είναι είτε λίγο είτε μέτρια ευχαριστημένοι από το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας τους, βρίσκονται στην Ελλάδα. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι ελλιπές και δεν καλύπτει εξ ολοκλήρου τις απαιτήσεις των ατόμων που φοιτούν σε αυτό. Επίσης, έπειτα από σχετικό συσχετισμό ερωτήσεων, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα φαίνεται να δηλώνουν λίγο ή μέτρια ευχαριστημένοι, γεγονός που αποδεικνύει την εκ των έσω προβληματική κατάσταση.

Ο ιατροφαρμακευτικός τομέας, ο οποίος απεικονίζεται στην 15^η ερώτηση, φαίνεται πως δεν ικανοποιεί την πλειονότητα των ερωτηθέντων, καθώς το συνολικό 68,1% δηλώνει λίγο και πολύ λίγο ευχαριστημένο από τον παράγοντα αυτό, ποσοστό το οποίο αποτελείται κυρίως από μόνιμους κατοίκους Ελλάδας. Ταυτόχρονα, κανένας από τους εργαζόμενους στον κλάδο της υγείας δε δήλωσε ευχαριστημένος από τον τομέα αυτό. Αντιθέτως, το 8,8% που δήλωσε πως αρκετά και πάρα πολύ ευχαριστημένο, ανήκει και πάλι σε άτομα που κατοικούν σε κάποια άλλα κράτη, τα οποία προφανώς διαθέτουν ποιοτικότερες ιατροφαρμακευτικές παροχές.

Η 16^η ερώτηση, η οποία αφορά στον τομέα των συγκοινωνιών, φαίνεται να διαφοροποιείται σε σχέση με τις προηγούμενες ερωτήσεις, καθώς εδώ οι γνώμες ποικίλουν. Επικρατεί με 31% η μέτρια ικανοποίηση για τις δημόσιες μεταφορές, ενώ αρκετά κοντά βρίσκονται και οι απαντήσεις λίγο, πολύ λίγο και αρκετά. Το γεγονός αυτό μπορεί να ερμηνευθεί αρχικά, με βάση το ότι δεν χρησιμοποιούν όλοι οι πολίτες τα μέσα μαζικής μεταφοράς με την ίδια συχνότητα ή με το ότι χρησιμοποιούν διαφορετικά μέσα (πχ μετρό, λεωφορείο, τραμ κτλ).

Στην επόμενη ερώτηση, οι απαντήσεις επίσης διαφοροποιούνται και φαίνεται να μην υπάρχει δυσαρέσκεια όσον αφορά στην ποιότητα των αγαθών. Το 72,6% των ερωτηθέντων δήλωσε μέτρια και αρκετά ικανοποιημένο από τα προσφερόμενα αγαθά, ενώ μόνο ένα 5,3% είναι ανικανοποίητο. Τα στοιχεία

αυτά δεν μπορούν να συσχετιστούν με τον παράγοντα του τόπου διαμονής, καθώς τα στοιχεία είναι μοιρασμένα.

Στη 18^η ερώτηση που αφορά στην ικανοποίηση από τη ζωή και τον κοινωνικό-οικογενειακό περίγυρο των ατόμων, το μεγαλύτερο ποσοστό δηλώνει αρκετά ικανοποιημένο, πολύ κοντά επίσης βρίσκεται και το μέτρια, ενώ σημαντική παρουσία με 16,8% κατέχει και η απάντηση πολύ μεγάλη ευχαρίστηση. Το 12,4% που αφορά σε μικρή ή καθόλου ικανοποίηση απαντήθηκε από μόνο από μόνιμους κατοίκους Ελλάδας, στην πλειονότητά τους άγαμους, με ανώτατη εκπαίδευση.

Όσον αφορά στις ευκαιρίες καριέρας και στη 19^η ερώτηση, εδώ και πάλι αναδεικνύονται τα προβλήματα που έχουν επέλθει στην ελληνική κοινωνία με την οικονομική κρίση, καθώς ένα μεγάλο ποσοστό της τάξεως του 68,2% δήλωσε λίγο ή καθόλου ευχαριστημένο με τις επιλογές που έχει για εργασία. Ταυτόχρονα, το ποσοστό αυτό προέρχεται εξ ολοκλήρου από μόνιμους κατοίκους του ελλαδικού χώρου, ενώ διαφορετικά φαίνεται να είναι τα εργασιακά θέματα για τους εκτός Ελλάδας κατοίκους, που σε ποσοστό 16,8% δηλώνουν αρκετά και πάρα πολύ ευχαριστημένοι.

Το αίσθημα ασφάλειας που διακατέχει τους πολίτες πραγματεύεται η 20^η ερώτηση. Σε αυτή οι απαντήσεις που δόθηκαν στις κατηγορίες πολύ λίγο, λίγο και μέτρια ήταν οριακά όμοιες και συγκέντρωσαν μαζί ποσοστό της τάξεως του 81,3%, γεγονός που αποδεικνύει πως οι περισσότεροι ερωτηθέντες πολίτες της Ελλάδας δε νιώθουν ασφάλεια μέσα στα όρια της χώρας τους, είτε αυτό αφορά στο δημόσιο είτε στον ιδιωτικό βίο. Αντιθέτως, οι περισσότεροι μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού (με εξαίρεση 2) απάντησαν στην ερώτηση αυτή αρκετά ή και πάρα πολύ ικανοποιημένοι από το αίσθημα ασφάλειας που τους προσφέρει το κράτος στο οποίο κατοικούν.

Τα δεδομένα στον τομέα της διασκέδασης φαίνεται να είναι διαφορετικά για τους μόνιμους κατοίκους της Ελλάδας σε σχέση με τις προηγούμενες ερωτήσεις, καθώς οι απαντήσεις στην 21^η ερώτηση δείχνουν πως το 85,4% των ατόμων δηλώνει από μέτρια έως και απόλυτα ευχαριστημένο με τη διασκέδαση που απολαμβάνει στη χώρα του. Από αυτούς οι περισσότεροι είναι εργαζόμενοι.. Το γεγονός αυτό δείχνει ότι ο τομέας αυτός δεν αποτελεί σοβαρό

προβληματικό παράγοντα για την ελληνική κοινωνία, αλλά αντιθέτως θα μπορούσαμε να τον χαρακτηρίσουμε ως ένα θετικό αντίβαρο στη σημερινή οικονομική και κοινωνική κατάσταση.

Η ερώτηση 22 ασχολείται με τα αισθήματα των πολιτών για την κοινωνική αξιοκρατία. Οι απαντήσεις στη συγκεκριμένη περίπτωση αναδεικνύουν το γεγονός ότι το 72,6% των ερωτηθέντων δηλώνει καθόλου και λίγο ικανοποιημένο από το αξιοκρατικό σύστημα, ενώ και ένα επιπλέον 18.6% είναι μέτρια ικανοποιημένο. Η πλειονότητα των απαντήσεων προέρχεται από πολίτες που ζουν στην Ελλάδα και έτσι είναι άμεσα κατανοητό πως ο τομέας αυτός του κράτους πάσχει σημαντικά. Αποτέλεσμα είναι να ενισχύεται σημαντικά το αίσθημα αδικίας των πολιτών και επομένως, ίσως να αναζητούν καλύτερες ευκαιρίες και συνθήκες ζωής σε άλλα, πιο οργανωμένα κράτη.

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα των απαντήσεων 11-22, που αφορούν στην ικανοποίηση των πολιτών από τις παροχές του κράτους, φαίνεται πως οι περισσότεροι από τους μόνιμους κατοίκους της Ελλάδας είναι απογοητευμένοι με τις βασικές κοινωνικές δομές, ενώ αντιθέτως, αυτοί οι οποίοι κατοικούν μόνιμα στο εξωτερικό, παρουσιάζονται πιο ευχαριστημένοι. Συγκεκριμένα, οι βασικές κοινωνικές δομές φαίνεται, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνα, να πάσχουν στη χώρα μας και συνεπώς, το γεγονός αυτό δημιουργεί ζητήματα στην καθημερινότητα των πολιτών. Αυτοί φαίνεται να μην είναι ευχαριστημένοι από τις κρατικές υπηρεσίες, την αγορά εργασίας και την οικονομία, ενώ δευτερεύοντες τομείς όπως η διασκέδαση και οι μετακινήσεις δεν τους προβληματίζουν έντονα. Τα παραπάνω γεγονότα λειτουργούν προς επίρρωση του ότι οι Έλληνες θα προτιμήσουν να μεταναστεύσουν σε κάποια άλλη χώρα προς αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής, παρά να παραμείνουν στη χώρα με λιγότερες ευκαιρίες. Στην αντίθετη πλευρά βρίσκονται οι μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού, οι οποίοι δε δηλώνουν δυσαρέσκεια όσον αφορά τις κοινωνικές παροχές αλλά αντιθέτως φαίνονται ιδιαίτερα ικανοποιημένοι. Αυτό με τη σειρά του δημιουργεί καταλληλότερες συνθήκες διαβίωσης, μεγαλύτερη προσωπική αλλά και επαγγελματική ανέλιξη.

Στην 23^η ερώτηση, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δηλώνει πως ανήκει στον εργαζόμενο πληθυσμό της χώρας του, με 71,7%. Από αυτούς, η

πλειονότητα έχει ανώτατη εκπαίδευση, είναι άγαμοι και κατοικούν τόσο στην Ελλάδα, όσο και στο εξωτερικό. Από την άλλη μεριά, το 28,3% των ερωτηθέντων είναι άνεργοι και κυρίως, μόνιμοι κάτοικοι Ελλάδας. Αυτός είναι και ένας σημαντικός λόγος για τον οποίο θα μετανάστευαν, όπως δήλωσαν σε προηγούμενη ερώτηση (ερώτηση 8), μαζί με το χαμηλό βιοτικό επίπεδο, το οποίο είναι απόρροια της μη εύρεσης εργασίας.

Η επόμενη ερώτηση απευθύνεται στους έχοντες εργασία και αφορά στο κατά πόσο η απασχόληση είναι μερική ή πλήρης. Από τους εργαζόμενους ερωτηθέντες, το 72,1% απασχολείται πλήρως στη δουλειά του, ενώ το 27,9% μερικώς, γεγονός το οποίο αποδεικνύει πως η νέα γενιά εργαζομένων στην Ελλάδα και το εξωτερικό ασχολείται για αρκετές ώρες την ημέρα με το εργασιακό κομμάτι της ζωής τους.

Οι περισσότεροι από τους εργαζόμενους ερωτηθέντες στην 25^η ερώτηση απάντησαν πως είναι μέτρια ευχαριστημένοι από την εργασία τους (σε ποσοστό 26,5%), ενώ ένα συνολικό ποσοστό της τάξεως του 31,8% δήλωσε αρκετά και πάρα πολύ ευχαριστημένο. Οι πλειονότητα αυτών των ερωτηθέντων απασχολείται πλήρως στην εργασία της, με αποτέλεσμα αυτό να προσδίδει κάποια ευχαρίστηση και ικανοποίηση από το συγκεκριμένο τομέα δράσης. Αντιθέτως, οι συμμετέχοντες οι οποίοι δήλωσαν πως δεν ικανοποιούνται από την εργασία τους (συνολικά 36,1%), ανήκουν κυρίως στον τομέα της μερικής απασχόλησης ή είναι ακόμα και άνεργοι. Ταυτόχρονα, σε σχετική συσχέτιση, οι ίδιοι δήλωσαν πως οι χαμηλές απολαβές αλλά και η ανεργία είναι ένας από τους λόγους για τους οποίους θα μετανάστευαν από τη χώρα τους, γεγονός το οποίο λειτουργεί προς επίρρωση του ότι η μερική απασχόληση δεν μπορεί να τους προσφέρει τα επιθυμητά χρήματα και ποιότητα ζωής.

Η 26^η ερώτηση αφορά στην ικανοποίηση από το ωράριο εργασίας των εργαζομένων. Το 31,2% είναι από καθόλου έως λίγο ευχαριστημένο, με τη συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων αυτών να απασχολούνται μερικώς ή να δηλώνουν άνεργοι και να κατοικούν μόνιμα στην Ελλάδα. Είναι κατανοητό επομένως πως, το ανεπαρκές ωράριο εργασίας, το οποίο οδηγεί και σε έναν ανεπαρκή μισθό. Αυτός είναι ένας σημαντικός παράγοντας προβληματισμού

που μπορεί να οδηγήσει και στη μετανάστευση, καθώς εάν γίνει μια συνδυαστική ανάλυση των δεδομένων, παρατηρούμε πως τα άτομα που έδωσαν αυτές τις απαντήσεις θα μετανάστευαν κυρίως λόγω χαμηλών απολαβών και βιοτικού επιπέδου. Από την άλλη μεριά, πολύ μεγάλο είναι και το ποσοστό των ερωτηθέντων που είναι αρκετά και πάρα πολύ ικανοποιημένοι από το ωράριό τους (συνολικό ποσοστό 49%). Αυτοί όπως είναι αναμενόμενο ανήκουν κυρίως στους πλήρως απασχολούμενους, ενώ σε αυτή την κατηγορία περιλαμβάνονται και οι μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού που έλαβαν μέρος στην έρευνα.

Όσον αφορά στις χρηματικές απολαβές από την εργασία τους και την 27^η ερώτηση, εδώ η πλειονότητα των εργαζομένων δεν δηλώνει μεγάλη ικανοποίηση, καθώς ένα συνδυαστικό 44,8% είναι μέτρια και πολύ λίγο ευχαριστημένο και ένα σημαντικό 27,1% δεν είναι καθόλου ικανοποιημένο. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με το ότι οι συμμετέχοντες αυτοί είναι όλοι μόνιμοι κάτοικοι Ελλάδας (68 από τους 70), εργάζονται με μερικό(30 άτομα) αλλά και πλήρες ωράριο(40 άτομα), μας δείχνει πως οι αμοιβές που έχουν θεσπιστεί τα τελευταία χρόνια στη χώρα μας είναι δυσανάλογες προς τον κόπο αλλά και τις πραγματικές ανάγκες των εργαζομένων, με αποτέλεσμα αυτοί να δηλώνουν ανικανοποίητοι. Αντίθετα, το 28,1% των ατόμων δήλωσαν πως είναι αρκετά αλλά και πάρα πολύ ικανοποιημένοι. Από αυτούς, όλοι εργάζονται με πλήρες ωράριο και κυρίως σε χώρες του εξωτερικού, κάτι το οποίο φανερώνει πως από τη μία, οι μισθοί και οι εργασιακές απολαβές σε χώρες εκτός Ελλάδας είναι μεγαλύτερες και από την άλλη, το πλήρες ωράριο δύναται να ικανοποιεί περισσότερο τους εργαζόμενους, καθώς περισσότερες ώρες σημαίνουν και περισσότερα χρήματα.

Η 28^η ερώτηση αφορά στην επαγγελματική συνεργασία, παράγοντας ο οποίος δε φαίνεται να προβληματίζει ιδιαίτερα τους ερωτηθέντες, αφού το μεγαλύτερο ποσοστό του 30% δήλωσε πως είναι αρκετά ικανοποιημένο. Επίσης, ένα σημαντικό ποσοστό δηλώνει πάρα πολύ ευχαριστημένο (20,2%) αλλά και μέτρια (23,4%). Εάν τα ποσοστά αυτά συνδυαστούν, κατανοούμε πως η συνεργασία στον επαγγελματικό χώρο αποτελεί έναν ευχάριστο παράγοντα, καθώς ενέχει μέσα πρόσωπα και άτομα και όχι χρηματικούς παράγοντες.

Όσον αφορά στην 29^η ερώτηση, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν για το κατά πόσο θεωρούν ότι μπορούν να εξελιχθούν στην παρούσα εργασία τους. Οι απαντήσεις δε διαφοροποιούνται σε μεγάλο βαθμό και οι απόψεις των ερωτηθέντων φαίνεται να είναι μοιρασμένες. Πιο ικανοποιημένοι (26,7%) δηλώνουν οι πλήρως απασχολούμενοι, ανάμεσα στους οποίους βρίσκονται οι περισσότεροι από τους μόνιμους κατοίκους του εξωτερικού, ενώ αρκετοί ανήκουν στον εκπαιδευτικό και τον κλάδο της ψηφιακής τεχνολογίας. Ταυτόχρονα, πολύ λίγο ικανοποιημένοι δηλώνουν μόνο κάτοικοι της ελληνικής περιφέρειας, τόσο μερικής όσο και πλήρους απασχόλησης. Τα παραπάνω μπορούν να μας οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι η προοπτική της εργασιακής εξέλιξης είναι μεν ίδιον του κάθε επαγγέλματος, όμως φαίνεται οι απόψεις των συμμετεχόντων να επηρεάζονται και από την περιρρέουσα οικονομική και κοινωνική κατάσταση.

Η ερώτηση 30 αφορά στην ικανοποίηση του εργαζομένου από τον εργοδότη του. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων δηλώνει αρκετά ικανοποιημένο αλλά και πάρα πολύ ικανοποιημένο από τον παράγοντα αυτό, με προβάδισμα να έχουν οι πλήρως απασχολούμενοι εργαζόμενοι, τόσο της Ελλάδας όσο και του εξωτερικού. Φαίνεται στο σημείο αυτό ότι οι περισσότεροι αποσυνδέουν τον όρο εργοδότης από τον όρο χρήματα, καθώς αν συσχετίσουμε τις ερωτήσεις 27 και 30 φαίνεται ότι οι ίδιοι εργαζόμενοι που προβληματίζονται με τις απολαβές τους, δεν έχουν το ίδιο θέμα με τον εργοδότη τους.

Προχωρώντας στην επόμενη ερώτηση, παρατηρούμε πως η πλειονότητα των εργαζομένων είναι αρκετά και πλήρως ικανοποιημένη από τις άδειες που δικαιούται στην εργασία της, με αποτέλεσμα αυτό να αυξάνει και το αίσθημα ευχαρίστησης για την ίδια την εργασία. Προς επίρρωση αυτού έρχεται ο συσχετισμός των ερωτήσεων 25 και 31, μέσα από τον οποίο προκύπτει ότι οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες που δήλωσαν ικανοποιημένοι με τη δουλειά τους, φαίνεται να ικανοποιούνται και από το αδειοδοτικό καθεστώς.

Αναφορικά με την αξιοκρατία στον εργασιακό τομέα και την 32^η ερώτηση, ένα μεγάλο ποσοστό ατόμων της τάξεως του 50% παρουσιάζεται να είναι μέτρια έως και αρκετά ευχαριστημένο με την αξιοκρατία, γεγονός που

σχετίζεται με την ερώτηση 30 και τη σχετική ικανοποίηση από την εργοδοτική αντιμετώπιση των ίδιων ατόμων. Ταυτόχρονα, το 21,9% που δεν είναι ικανοποιημένο με τη δικαιοσύνη στο χώρο εργασίας έχει απαντήσει πως θα μετανάστευε από την Ελλάδα και για λόγους αναξιοκρατίας.

Η ερώτηση 33 αφορά στο αίσθημα ασφάλειας που έχουν οι συμμετέχοντες στο εργασιακό τους περιβάλλον. Οι περισσότεροι από αυτούς δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι, ενώ το μέτρια και το λίγο καταλαμβάνουν ακριβώς το ίδιο ποσοστό (21,9%). Περίπου αντίστοιχο ποσοστό καταλαμβάνει και η πολύ μικρή αίσθηση ασφάλειας στην εργασία, αίσθημα το οποίο φαίνεται να έχουν κυρίως ανώτατου επιπέδου και μερικής απασχόλησης συμμετέχοντες. Σημαντικό είναι επίσης το ποσοστό των εκπαιδευτικών που δηλώνουν μεγάλη ανασφάλεια στον εργασιακό τους χώρο.

Η 34^η ερώτηση σχετίζεται με το αίσθημα ελευθερίας που νιώθουν οι ερωτηθέντες στο εργασιακό τους περιβάλλον. Μέτρια και αρκετή ελευθερία παρουσιάζεται να έχουν οι περισσότεροι από τους πλήρως απασχολούμενους συμμετέχοντες, ενώ σχετικά κοντινά ποσοστά κατέχουν και οι απαντήσεις πολύ λίγο (με 20,2%) και πάρα πολύ (με 19,1%). Τα κυμαινόμενα αυτά ποσοστά θα μπορούσαν να εξηγηθούν με βάση κυρίως το γεγονός ότι ο κάθε εργασιακός χώρος έχει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και διαφορετικές υποχρεώσεις, κάτι το οποίο καθορίζει επομένως και τις ελευθερίες και τις αρμοδιότητες του κάθε εργαζόμενου. Η αντίληψη της ελευθερίας λοιπόν θεωρούμε πως είναι ανάλογη τους εργασιακού αντικειμένου.

Προχωρώντας στην τελευταία ερώτηση που αφορά την εργασιακή αντίληψη των ερευνητικών υποκειμένων, αυτοί ερωτήθηκαν για την ικανοποίηση που νιώθουν με τον ελεύθερο χρόνο τους. Η πλειοψηφία δηλώνει πως είναι μετρίως ικανοποιημένη από τη χρονική ελευθερία που δίνει οι εργασία, με τις υπόλοιπες απαντήσεις να ακολουθούν με μικρές διαφοροποιήσεις. Κατανοούμε και πάλι πως εξαρτάται από τη φύση του επαγγέλματος και ο ελεύθερος χρόνος τον οποίο θα απολαμβάνει ο εργαζόμενος, καθώς φαίνεται η πλήρης ή η μερική απασχόληση να μην παίζουν σημαντικό ρόλο. Επίσης, οι εργασιακοί κλάδοι δε συσπειρώνονται

γύρω από μία συγκεκριμένη απάντηση, όμως αυτό οφείλεται πιθανόν και στο μικρό αριθμό των ερευνητικών υποκειμένων.

Συνοψίζοντας όλες τις απαντήσεις που δόθηκαν πάνω στο ζήτημα της εργασιακής ικανοποίησης (ερωτήσεις 23-35), θα μπορούσαμε να σχολιάσουμε πως οι περισσότεροι από τους εργαζόμενους ερωτηθέντες φαίνεται να είναι σχετικά ευχαριστημένοι με την εργασία τους και τις ξεχωριστές παραμέτρους της. Υπάρχει σαφής διαφοροποίηση σε σημαντικούς παράγοντες (όπως οι απολαβές ή το ωράριο) ανάμεσα σε αυτούς που δουλεύουν με πλήρες ωράριο και αυτούς που είναι μερικώς απασχολούμενοι, ενώ στους δευτερεύοντες παράγοντες υπάρχει μεγαλύτερη σύγκλιση. Ένα συμπέρασμα το οποίο θα μπορούσε να εξαχθεί από τα δεδομένα αυτά είναι πως, λόγω της δυσκολίας εύρεσης εργασίας και των δυσχερών οικονομικών συνθηκών, οι εργαζόμενοι νιώθουν τυχεροί που έχουν δουλειά και αισθάνονται σχετική ευχαρίστηση, ακόμη και με μειωμένες απολαβές, δικαιώματα και προνόμια.

Προχωρώντας στην κατηγορία των ερωτήσεων που αφορούν στη γνώμη των ερωτηθέντων για το κόστος των διάφορων τομέων της ζωής τους, η ερώτηση 36 αφορά στις μετακινήσεις. Η πλειονότητα των ατόμων δεν είναι αρκετά ικανοποιημένη ή είναι μέτρια ικανοποιημένη (με συνολικό ποσοστό 54%) από το κόστος μεταφοράς, με την πλειοψηφία να ανήκει στους κατοίκους της Ελλάδας. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως, όπως οι ίδιες οι δημόσιες συγκοινωνίες δε φαίνεται να ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό τους πολίτες (ερώτηση 16), έτσι και το κόστος τους παρουσιάζεται να μην είναι επαρκές για να ευχαριστήσει τους πολίτες.

Η 37^η ερώτηση σχετίζεται με το κόστος διασκέδασης και εδώ, η πλειονότητα των ερωτηθέντων δήλωσε πως είναι μέτρια ευχαριστημένη από αυτό τον παράγοντα. Ακολουθεί η επιλογή λίγο ευχαριστημένος με σημαντικό ποσοστό (23%) και στο σημείο αυτό μπορούμε να σχολιάσουμε πως η επιλογή αυτή έρχεται σε αντίθεση με το πολύ μεγάλο ποσοστό ικανοποίησης για τη διασκέδαση που καταγράφηκε στην 21^η ερώτηση. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως, ενώ οι Έλληνες είναι ευχαριστημένοι με τις επιλογές που έχουν για να ψυχαγωγηθούν, παρόλα αυτά, η ύπαρξη ενός χαμηλότερου κόστους θα μπορούσε να λειτουργήσει ακόμα πιο ενθαρρυντικά γι' αυτό τον τομέα.

Η επόμενη ερώτηση (38^η) σχετίζεται με το κόστος σίτισης. Εδώ επίσης κυριαρχεί η μέτρια ικανοποίηση και ακολουθεί με σημαντικό ποσοστό η μικρή, γεγονός το οποίο δείχνει το μεγάλο περιορισμό που έχει επέλθει στα εισοδήματα, που μαζί με την ταυτόχρονη αύξηση του πληθωρισμού, δημιουργούν δυσχερείς οικονομικές συνθήκες. Συσχετίζοντας την ερώτηση αυτή με την 17^η παρατηρούμε ότι, ενώ οι πολίτες είναι ικανοποιημένοι με την ποιότητα των αγαθών, εντούτοις θεωρούν πως αυτά είναι υπερτιμημένα, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται σημαντικά και το βιοτικό τους επίπεδο.

Η 39^η ερώτηση αφορά στους φόρους και φαίνεται καθαρά πως οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες είναι πλήρως απογοητευμένοι. Ταυτόχρονα, μέσα από το σχετικό συσχετισμό, προκύπτει ότι η συντριπτική πλειονότητα αυτών είναι μόνιμοι κάτοικοι Ελλάδος, ενώ αντιθέτως τα μικρά ποσοστά (9,8%) που παρουσιάζονται να είναι ευχαριστημένα με το φορολογικό σύστημα ανήκουν σε κατοίκους του εξωτερικού. Ο συγκεκριμένος παράγοντας είναι επίσης στενά συνδεδεμένος με την ικανοποίηση που νιώθουν οι πολίτες για αυτά που τους παρέχει το κράτος, καθώς οι φόροι αποσκοπούν στη βελτίωση των κρατικών δομών. Έπειτα από το συσχετισμό 13^{ης} και της παρούσας ερώτησης προκύπτει ότι, η μεγάλη δυσαρέσκεια που υπάρχει για τις παροχές του κράτους επεκτείνεται και στον τομέα της φορολογίας, δύο παράγοντες οι οποίοι μπορούν να θεωρηθούν αλληλένδετοι και οι οποίοι μπορούν να οδηγήσουν στην επιθυμία για μετανάστευση σε ένα κράτος με πιο ευνοϊκό φορολογικό σύστημα.

Η 40^η ερώτηση σχετίζεται με την ικανοποίηση για το κόστος των δημόσιων υπηρεσιών, όπως η υγεία, η παιδεία κ.α. Στο σημείο αυτό παρουσιάζεται μεγάλη δυσαρέσκεια, με τις απαντήσεις λίγο και πολύ λίγο να συγκεντρώνουν το 74,3%, κάτι το οποίο φανερώνει πως οι πολίτες- κυρίως αυτοί που μένουν στην Ελλάδα- θεωρούν πως οι υπηρεσίες που τους προσφέρει το κράτος δεν είναι επαρκείς και δεν ανταποκρίνονται στους φόρους που αυτοί πληρώνουν. Προς επίρρωση αυτού, οι απαντήσεις στις ερωτήσεις 13, 14 και 15 που αφορούν αντίστοιχα στις παροχές του κράτους, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την εκπαίδευση συμφωνούν και επιβεβαιώνουν το ότι οι κάτοικοι της χώρας μας δεν είναι καλυμμένοι και ευχαριστημένοι από τις δομές του κράτους, γεγονός που θα μπορούσε να τους

οδηγήσει σε φυγή από την Ελλάδα και αναζήτηση μιας καλύτερης ποιότητας ζωής.

Η 41^η ερώτηση αφορά σε μια υποκατηγορία των δημόσιων υπηρεσιών και ασχολείται με το κόστος της εκπαίδευσης. Το 63,7% των ερωτηθέντων είναι ελάχιστα και λίγο ευχαριστημένο από τα χρήματα που χρειάζεται να διαθέσει για την εκπαίδευσή του, με την πλειοψηφία αυτών να ανήκει με μόνιμους κατοίκους της Ελλάδας. Παράλληλα, σε αυτούς ανήκουν και οι περισσότεροι από τους έγγαμους με παιδιά, γεγονός που δείχνει ότι ίσως οι γονείς δυσκολεύονται να ανταποκριθούν στο κόστος της εκπαίδευσης των παιδιών τους. Πάρα πολύ ευχαριστημένοι από την άλλη μεριά, με ποσοστό 5,3% δηλώνουν αρκετοί από τους κατοίκους του εξωτερικού. Σε σχετική σύγκριση των δύο ερωτήσεων που αφορούν στην εκπαίδευση (ερωτήσεις 15 και 41) είναι έκδηλο το γεγονός ότι, σε γενικές γραμμές, οι ίδιο άνθρωποι που δήλωσαν ανικανοποίητοι με το εκπαιδευτικό σύστημα είναι ανικανοποίητοι και με το κόστος του. Ο παράγοντας εκπαίδευση θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι από τους ακρογωνιαίους λίθους μίας κοινωνίας και ένας σημαντικός λόγος για τον οποίο κάποιος θα επέλεγε να μεταναστεύσει σε κάποια χώρα με πιο οργανωμένο εκπαιδευτικό σύστημα.

Η επόμενη ερώτηση ασχολείται με την ευχαρίστηση των ερωτηθέντων με το κόστος της στέγασής τους. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων είναι λίγο ή και ελάχιστα ευχαριστημένο από τον παράγοντα αυτό, γεγονός που ενισχύει την ήδη επιβαρυσμένη εικόνα της οικονομικής κατάστασης αλλά και του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων της Ελλάδας. Το γεγονός αυτό συνάδει απόλυτα και με την ερώτηση 11, στη οποία η πλειονότητα των Ελλήνων ερωτηθέντων δήλωσε πως δεν ικανοποιείται αρκετά από το βιοτικό επίπεδο της χώρας. Αυτό δικαιολογεί την άρρηκτη σύνδεση μεταξύ επιλογής προορισμού μετανάστευσης και του βιοτικού επιπέδου του προορισμού αυτού.

Εν συνεχεία, η ερώτηση 43 αφορά στο κατά πόσο οι συμμετέχοντες έχουν τη δυνατότητα να αποταμιεύσουν χρήματα. Πάνω από τους μισούς δεν έχουν καμία τέτοια δυνατότητα, ενώ η πολύ λίγη και μέτρια δυνατότητα ακολουθεί, με 19,5% έκαστη. Αντιθέτως, το μικρό μερίδιο ατόμων που δήλωσε πως μπορεί να αποταμιεύει χρήματα ανήκει κατά βάση σε κατοίκους του εξωτερικού. Τα

παραπάνω δεδομένα δείχνουν πως οι μισθοί στην Ελλάδα είναι χαμηλοί και παράλληλα το κόστος της καθημερινής διαβίωσης υψηλό, με αποτέλεσμα οι μισθοί να μην επαρκούν.

Η 44^η ερώτηση αφορά στην επαρκή κάλυψη των εξόδων διαβίωσης, με την πλειονότητα των ερωτηθέντων να δηλώνουν μέτρια έως και πολύ μικρή δυνατότητα (συνολικό ποσοστό 72,6%). Χαρακτηριστικό είναι ότι κανένας από τους έγγαμους με παιδιά δεν απάντησε πως μπορεί να καλύψει σε ικανοποιητικό βαθμό τα έξοδα της ζωής του, ενώ αντιθέτως οι άγαμοι και κάτοικοι του εξωτερικού φαίνεται να μην αντιμετωπίζουν τέτοιο ζήτημα. Επομένως, έκδηλη είναι η δυσκολία που έχουν οι κάτοικοι της χώρας να μας να ανταποκριθούν με συνέπεια στα έξοδά τους. Το γεγονός αυτό συμφωνεί και με τα δεδομένα της προηγούμενης ερώτησης, αφού εάν τα χρήματα δεν επαρκούν για να καλυφθούν τα βιοτικά έξοδα, τότε και η αποταμίευση είναι αδύνατη.

Στην επόμενη ερώτηση, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν κατά πόσο ένα επιπλέον εισόδημα τους είναι απαραίτητο, με τη μεγαλύτερη πλειοψηφία (συνολικά 70,8%) να απαντά πως είναι απόλυτα και αρκετά αναγκαίο. Σε αντίθεση με τους μόνιμους κατοίκους του εξωτερικού που δε δηλώνουν να έχουν κάποια τέτοια ανάγκη (ποσοστό 8%), οι περισσότεροι κάτοικοι της χώρας μας φαίνεται να μην αρκούνται στα χρήματα που βγάζουν. Τα δεδομένα αυτά, σε συνδυασμό με τις απαντήσεις στις ερωτήσεις 43 και 44, δείχνουν πως το εισόδημα των Ελλήνων δεν επαρκεί για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών τους, με αποτέλεσμα αυτοί να χρειάζονται ένα συμπλήρωμα στα έσοδά τους για να μπορέσουν να ανταποκριθούν, πόσο μάλλον να κρατήσουν και κάποια χρήματα στην άκρη.

Στην τελευταία και 46^η ερώτηση, το 31,9% δεν νιώθει οικονομικά ανεξάρτητο, γεγονός που οφείλεται στη δύσκολη οικονομική κατάσταση της χώρας. Ακολουθούν με διαφορά η μέτρια και πολύ μικρή οικονομική ανεξαρτησία, ενώ πάρα πολλή ανεξαρτησία φαίνεται να δηλώνουν οι περισσότεροι από τους μόνιμους κατοίκους του εξωτερικού. Σχετική αντιπαραβολή αυτών των δεδομένων με τις ερωτήσεις 43-45 αποδεικνύει πως

το εισόδημα των Ελλήνων είναι εξαιρετικά μειωμένο, με αποτέλεσμα αυτό να μειώνει και το αίσθημα οικονομικής ανεξαρτησίας που τους διακατέχει.

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα των ερωτήσεων 36-46 είναι φανερό πως το κόστος ζωής των κατοίκων της Ελλάδας είναι εξαιρετικά υψηλό, ενώ οι παροχές του κράτους και του δημοσίου είναι αντιστρόφως ανάλογες. Αποτέλεσμα αυτού είναι να δημιουργείται ένα αίσθημα ανικανοποίητου, οι πολίτες να μην μπορούν να ανταποκριθούν επαρκώς στις υποχρεώσεις τους και να αισθάνονται ότι χρειάζονται περισσότερα χρήματα για να καταφέρουν να ζήσουν αξιοπρεπώς. Τα αισθήματα αυτά είναι σίγουρο ότι προκαλούν περαιτέρω προβλήματα και συνεπώς, το ζήτημα της μετανάστευσης μπορεί να θεωρηθεί ως μία καλή λύση για να αποφευχθούν αυτά και να βελτιωθεί η γενικότερη εικόνα της ζωής τους.

4. Συμπεράσματα

Συνοψίζοντας, αν και η έρευνά μας ήταν μικρής έκτασης και σίγουρα τα αποτελέσματα δεν είναι δυνατόν να γενικευτούν, είναι φανερό πως προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα αναφορικά με τους παράγοντες που οδηγούν τους νέους στη χώρα μας να μεταναστεύσουν. Πιο συγκεκριμένα:

- Η πλειοψηφία των νέων που διαμένει μόνιμα στην Ελλάδα φαίνεται να έχει δυσκολία στην ανεύρεση εργασίας, παρά το υψηλό μορφωτικό της επίπεδο. Ταυτόχρονα, οι χαμηλές απολαβές σε συνδυασμό με την ολοένα αυξανόμενη ανεργία, οδηγούν σε υποτίμηση του βιοτικού επιπέδου. Οι παραπάνω παράγοντες αποτελούν στην παρούσα έρευνα τους κυριότερους λόγους για τους οποίους οι νέοι της χώρας μας θα επέλεγαν να μεταναστεύσουν.
- Οι απαντήσεις στα παραπάνω ερωτήματα δικαιολογούν και τα αποτελέσματα των υπολοίπων- πιο συγκεκριμένων- ερωτήσεων, που αφορούν παραδείγματος χάρη στην κρατική λειτουργία, το δημόσιο τομέα και τις παροχές του. Σε αυτές φαίνεται πως η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι πολύ λίγο έως λίγο ικανοποιημένη.
- Αναλυτικότερα και όσον αφορά στο οικονομικό επίπεδο, τα αποτελέσματα στις σχετικές ερωτήσεις ενισχύουν το γενικό πνεύμα της δυσχερούς οικονομικής κατάστασης, με τους περισσότερους από τους συμμετέχοντες να δηλώνουν πως χρειάζονται περισσότερα χρήματα για να καλύψουν τις ανάγκες τους, πως οι πιθανότητες αποταμίευσης είναι μηδαμινές και γενικότερα, ότι το αίσθημα δεν αισθάνονται ασφάλεια και σιγουρία.
- Παρόλη τη γενική δυσαρέσκεια που επικρατεί ως προς τον κρατικό, εργασιακό και οικονομικό τομέα στις ζωές των ερωτηθέντων, αυτοί φαίνεται να είναι αρκετά ικανοποιημένοι σε προσωπικό επίπεδο, δηλαδή όσον αφορά την οικογένεια, τους φίλους, τη διασκέδαση κτλ.
- Αντιθέτως, το μικρό ποσοστό αυτών που συμμετείχαν στην έρευνα και διαμένει μόνιμα στο εξωτερικό φαίνεται να έχει διαφορετική άποψη, καθώς οι περισσότεροι δηλώνουν αρκετά ικανοποιημένοι από τις οικονομικές τους απολαβές, την εύρεση εργασίας και γενικότερα, τη ζωή και το βιοτικό τους επίπεδο.

Επομένως, έπειτα από ανάλυση και επεξεργασία των απαντήσεων των ερωτηματολογίων και σε συνδυασμό με την αυξανόμενη φυγή των νέων Ελλήνων προς το εξωτερικό, κατανοούμε πως ο βασικότερος παράγοντας που επηρεάζει το φαινόμενο αυτό είναι η ανεργία. Αυτή, μαζί με την ολοένα δυσκολότερη εξασφάλιση των προς το ζην, οδηγεί ξεκάθαρα τους νέους στην απόφαση της μετανάστευσης, παρόλο που στην Ελλάδα είναι υψηλό το αίσθημα ευτυχίας και ικανοποίησης σε προσωπικό επίπεδο. Εν κατακλείδι, το κύριο συμπέρασμά μας είναι ότι όσο η οικονομική κρίση επιμένει και το κράτος αδρανεί, τόσο αναμένεται τα ποσοστά μετανάστευσης να αυξηθούν περαιτέρω και η χώρα να στερεύει από τα πιο αξιόλογα «μυαλά» της, γεγονός που άλλωστε αναφέρει και η Smith (2015) ως «the world's biggest brain drain» της σύγχρονης εποχής.

5. Βιβλιογραφία

1. <http://el.sae.gr/?id=13227&tag=%CE%97.%CE%A0.%CE%91>, Συμβούλιο Απόδημου Ελληνισμού
2. <http://www.hellenicparliament.gr/onlinepublishing/apd/254-300.pdf>
3. <http://www.mfa.gr/exoteriki-politiki/i-ellada-stin-ee/i-poreia-tis-elladas-stin-europaiki-enosi.html>, Υπουργείο Εξωτερικών
4. <http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagmatiki-Istoria/>
5. <http://argolikivivliothiki.gr/tag/%CE%B4%CE%AC%CE%BD%CE%B5%CE%B9%CE%B1-1821/>
6. <http://www.topontiki.gr/article/98264/i-lista-kolokotroni-o-protos-anagkastikos-esoterikos-daneismos-apo-toys-ploysioys-gia>
7. <http://www.tovima.gr/relatedarticles/article/?aid=154651>
8. <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt199907.pdf>, σελ. 20
9. <http://istgym.pblogs.gr/2011/01/enothta-17h-o-i-kapodistriais-ws-kybernhths-ths-elladas-1828-1831.html>, ιστορία Γ Γυμνασίου
10. <http://www.cna.gr/stories/to-elliniko-xreos-kai-i-istoria-tou/>
11. <http://www.iefimerida.gr/news/102512/%CF%87%CE%B1%CF%81%CE%AF%CE%BB%CE%B1%CE%BF%CF%82-%CF%84%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D%CF%80%CE%B7%CF%82-%CF%86%CE%B9%CE%BB%CF%8C%CE%B4%CE%BF%CE%BE%CE%BF%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1%CF%81%CF%81%CF%85%CE%B8%CE%BC%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AE%CF%82-%CE%B1%CE%BB%CE%BB%CE%AC-%C2%AB%CE%B4%CF%85%CF%83%CF%84%CF%85%CF%87%CF%8E%CF%82-%CE%B5%CF%80%CF%84%CF%89%CF%87%CE%B5%CF%8D%CF%83%CE%B1%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%B5>
12. <http://www.kathimerini.gr/817904/article/proswpa/proskhnio/to-dystyxws-eptwxeysamen-toy-xarilaoy-trikoyph-akrives-h-astikos-my8os>
13. <http://www.istorikathemata.com/2010/04/1898.html>
14. <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=478290>
15. <http://www.istoria.gr/jul03/1.htm>
16. <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid=3583111>
17. <http://argolikivivliothiki.gr/2011/10/01/metaxas/>
18. <http://ineobservatory.gr/wp-content/uploads/2014/08/study-14.pdf>, Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά και τάσεις εξέλιξης στη χρήση των υπηρεσιών πρωτοβάθμιας υγείας του ΙΚΑ-ΕΤΑΜ σελ. 21
19. <http://www.kathimerini.gr/816036/gallery/epikairothta/ereynes/epilogh-stratopedoy-ston-v-pagkosmio-polemo>
20. <http://tvxs.gr/news/san-simera/sxedio-marsal-i-allileggyi-toy-psyxroy-polemoy>
21. <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26516&subid=2&pubid=53928>
22. <http://www.kathimerini.gr/319058/article/epikairothta/politikh/afghseis-o-markezinhskai-h-pleon-epityxhs-ypotimhsh-ths-draxmhsh>
23. <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=539773>
24. <http://www.kathimerini.gr/820322/article/epikairothta/ellada/h-apofash-gia-syndesh-me-thn-eok>
25. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=320366>
26. <http://www.kathimerini.gr/456125/article/epikairothta/ellada/pws-ftasame-sto-pra3ikophma-ths-21hs-apriliou>
27. http://istorika-ntokoumenta.blogspot.gr/2013/06/21-1967_25.html
28. <http://www.kathimerini.gr/732723/opinion/epikairothta/arxeio-monimes-sthles/h-metapoliteysh-3ekina-prin-apo-to-1974>
29. www.Capital.gr
30. <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=379528>

31. <http://www.kathimerini.gr/236892/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/to-xroniko-diogkws-shs-toy-dhmosioy-xreoy-s-1980-2005>
32. http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/a08fc2dd-61a9-4a83-b09a-09f4c564609d/es20091220_1.pdf, πρακτικά της Βουλής των Ελλήνων, σελ. 12
33. <http://www.kathimerini.gr/236892/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/to-xroniko-diogkws-shs-toy-dhmosioy-xreoy-s-1980-2005>
34. <http://www.theguardian.com/world/2015/jan/19/young-talented-greek-generation-g-worlds-biggest-brain-drain>

Πηγες Στατιστικών στοιχείων: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ, ΟΑΕΔ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α.Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ, ΤΜΗΜΑ
ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΑΥΤΟ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΘΕΙ ΜΕ
ΟΣΟ ΤΟ ΔΥΝΑΤΟ ΠΙΟ ΑΚΡΙΒΗ ΣΤΟΙΧΕΙΑ, ΕΙΝΑΙ ΑΝΩΝΥΜΟ ΚΑΙ ΘΑ
ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΕΙ ΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΤΥΧΙΑΚΗ
ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ "ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΩΝ-ΠΑΡΑΓΟΝΤΩΝ
ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΤΩ ΝΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ."

1. Φύλο*

- Άντρας
- Γυναίκα

2. Ηλικία*

3. Οικογενειακή σας κατάσταση*

- Άγαμος/η
- Έγγαμος/η
- Χήρος/α

4. Αριθμός τέκνων*

5. Εκπαιδευτικό σας επίπεδο*

- Δημοτικό
- Γυμνάσιο
- Λύκειο
- ΕΠΑΛ/ ΙΕΚ
- ΑΕΙ/ ΤΕΙ

- Μεταπτυχιακό δίπλωμα
- Διδακτορικό δίπλωμα

6. Τύπος μόνιμης κατοικίας*(Χώρα όπου διαμένετε)

7. Κλάδος εργασίας*

- Ψηφιακή τεχνολογία
- Χρηματοοικονομικά
- Εμπόριο
- Επιχειρηματικό
- Κατασκευαστικό
- Εκπαιδευτικό
- Γεωργικό
- Ναυτιλιακό
- Υγείας
- Τουρισμού
- Νομικό
- Άλλο:

8. Για ποιό λόγο-ους θα μεταναστεύατε από την Ελλάδα;*

- Ανεργία
- Υποαπασχόληση
- Χαμηλές απολαβές
- Συνταξιοδοτικό
- Αναξιοκρατία
- Φορολογικό σύστημα
- Πολιτικό καθεστώς

- Βιοτικό επίπεδο
- Πολιτισμικό ενδιαφέρον
- Άλλο:

9. Ποιές χώρες θα επιλέγατε ως πιθανό προορισμό;*ή Προτεινόμενες χώρες

- Χώρες δυτικής Ευρώπης
- Χώρες ανατολικής Ευρώπης
- Χώρες Κεντρικής Ευρώπης
- Κάτω χώρες(Ολλανδία- Βέλγιο)
- Σκανδιναβικές χώρες
- Ρωσία
- Β. Αμερική
- Ωκεανία
- Ασία
- Ν. Αμερική

10. Προτεινόμενοι Λόγοι επιλογής προορισμού*

- Γνώση της τοπικής γλώσσας
- Άδεια εργασίας
- Κοντινή απόσταση από την Ελλάδα
- Κατοικεί ήδη εκεί φίλος/ συγγενής
- Κλίμα
- Ανώτερο βιοτικό επίπεδο
- Ευκαιρίες καριέρας
- Πολιτικοοικονομική σταθερότητα
- Αξιοκρατία
- Αίσθημα ασφάλειας
- Αντικείμενο εργασίας

Άλλο:

11. Είμαι ευχαριστημένος από το βιοτικό επίπεδο της χώρας*

1 2 3 4 5

Πολύ λίγο Πάρα πολύ

12. Είμαι ευχαριστημένος από την λειτουργία του κράτους*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

Πολύ λίγο Πάρα πολύ

13. Είμαι ευχαριστημένος από τις παροχές του κράτους*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

Πολύ λίγο Πάρα πολύ

14. Είμαι ευχαριστημένος από το εκπαιδευτικό σύστημα*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

Πολύ λίγο Πάρα πολύ

15. Είμαι ευχαριστημένος από την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

Πολύ λίγο Πάρα πολύ

16. Είμαι ευχαριστημένος από την δημόσια συγκοινωνία*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

17. Είμαι ευχαριστημένος από την ποιότητα των αγαθών*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

18. Είμαι ευχαριστημένος με την ζωή μου (οικογένεια-

κοινωνικόπερίγυρο)*Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο,έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

19. Είμαι ευχαριστημένος από τις ευκαιρίες καριέρας

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

20. Είμαι ευχαριστημένος από το αίσθημα ασφάλειας*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

21. Είμαι ευχαριστημένος από τις επιλογές διασκέδασης*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

22. Είμαι ευχαριστημένος από την κοινωνική αξιοκρατία*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

23. Επαγγελματική κατάσταση*ική

24. Απασχόληση

25. Είμαι ευχαριστημένος από την εργασία μου.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

26. Είμαι ευχαριστημένος από το ωράριο μου.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

27. Είμαι ευχαριστημένος από τις απολαβές μου.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

28. Είμαι ευχαριστημένος από την συνεργασία μου στον επαγγελματικό χώρο. Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

29. Είμαι ευχαριστημένος από την προοπτική εξέλιξης στην εργασία μου.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

30. Είμαι ευχαριστημένος από τον εργοδότη μου.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

31. Είμαι ευχαριστημένος από τις άδειές μου.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

32. Είμαι ευχαριστημένος από την αξιοκρατία στο χώρο εργασίας μου.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

33. Νοιώθω σιγουριά στην δουλειά.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

34. Νοιώθω ελεύθερος στην δουλειά.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

35. Είμαι ευχαριστημένος από τον ελεύθερο μου χρόνο.

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

36. Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος μετακίνησης μου*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

37. Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος διασκέδασης μου*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

38. Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος σίτισης μου*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

39. Είμαι ευχαριστημένος από την φορολογία.*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

40. Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος δημοσίων υπηρεσιών.*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

41. Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος εκπαίδευσης μου*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

42. Είμαι ευχαριστημένος από το κόστος στέγασης.

ή Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

43. Μπορώ να κάνω αποταμίευση. *

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

×	×	×	×	×
---	---	---	---	---

44. Μπορώ να καλύψω τα έξοδα διαβίωσης*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο, έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

45. Χρειάζομαι επιπλέον εισόδημα.*

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο,έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

46. Νοιώθω οικονομικά ανεξάρτητος. *

Στο παρακάτω μέρος απαντήστε τις ερωτήσεις από το 1 έως το 5 ανάλογα με το πόσο σας εκφράζουν(1 πολύ λίγο,έως 5 πάρα πολύ)

1 2 3 4 5

(Ανάκτηση ερωτηματολογίου από https://docs.google.com/forms/d/1_DV-E0bONEOo3HHDTN9obvVb7Apj1COBTo3d9-iWe8/viewform στις 16 Αυγούστου 2015).